יודען, געדענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאנד

הײנט 20 זײטען (פולע טאבעלע פון דער מלוכה-לאטעריע — ז׳ יט 3)

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT פרייז 30 גראשען

נייער פאלקסבלאט

№ 288 | לאדז, פרייטאג, כ״ז כסלו תרצ״ד | עלפטער יאהרגאנג | Łódź, Piątek, 15 grudnia 1933 r. | № 288

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71 — Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71.

דער יוד. באיקאט האט שווער געטראפען דעם דייטשען עקספארט

דער דייטשער ווירטשאפט דראט א קאטאסטראפע

סענסאציאנעלע ערקלערונג פון ד״ר שאכט אין דער בערלינער האנדעלס-קאמער

בערלין, 14 (י.ט.א. טעלעגראפיש).

די גאנצע פרעסע פערעפענטליכט א סענסאציאנעלע ערקלערונג פון ד״ר שאכט, דירעקטאר פון דער דייטשער רייכסבאנק, וואס ער האט געגעבען אויף א זיצונג פון דער האנדעלס-קאמער. ד״ר שאכט האט נעמליך ערקלערט, אז דער יודישער באיקאט האט שווער געטראפען דעם דייטשען עקספארט. וואס האט שטארק בעשווערט די צאהלונגס-מעגליכקייטען פון דייטשלאנד. אויב דער עקספארט זאל ווייטער אזוי פאלען ווי ביז איצט, דראהט דער דייטשער ווירטשאפט א קאטאסטראפע. אמשטארקסטען איז דער יודישער באיקאט, האט ד״ר שאכט געזאגט, אין ענגלאנד, אמעריקא און סקאנדינאוויען.

פראצעס פון די 17 ארעסטירטע יוד. יונגעלייט אין ארץ-ישראל

אפגעלייגט ביזן 27. ד. ח. — ארעסטירטע בעפרייט געגען קויציע

יפו, 14 (יט״א טעלעגראפיש)

אין משך פון נעכטיגען טאג זיינען פערהערט געווארען 17 יונגעלייט, וועלכע זיינען ארעסטירט געווארען אין צוזאמענהאנג מיט די שבת׳דיגע דעמאנסטראציעס אין תל-אביב.

דער פראצעס איז אפגעלעגט געווארען ביז׳ן 27-טען ד. ח. די ארעסטירטע זיינען בעפרייט געווארען אויף קויציע, זיי טארען זיך אבער ביז׳ן פראצעס נישט בעטייליגען אין קיין עפענטליכע פערזאמלונגען.

ארציביסקופען אין די ענגלישע קירכען אפעלירען צו די מתפללים

צו א גרויסער הילף-אקציע פאר די פליטים פון דייטשלאנד

לאנדאן, 14 (יט״א טעלעגראפיש)

די ארציביסקופען אין אלע ענגלישע קירכען האבען אין זייערע פרעדיגען זיך געווענדעט צו די מתפללים מיט א הייסען אפעל צו העלפען די פליטים פון דייטשלאנד. די ביסקופען פיהרען אדורך אין די קירכען א גרויסע זאמעל-אקציע פאר די פליטים.

ציוניסטישער עקזעקוטיוו פערורטיילט די לעצטע געשעהענישען אין תל-אביב

ירושלים, 14 (יט״א טעלעגראפיש)

דער עקזעקוטיוו מיטגליד, משערטאק, האט דער יט״א איבערגעגעבען א נ׳ע קלערונג, אין וועלכער די עקזעקוטיוו בעדויערט די לעצטע אונרוהען וועלכע זיינען געווען א בועל-יוצא פון די נישט בערעכטיגטע מיטלען פון דער פאליציי געגען די יודישע בירגערשאפט. פון דער צווייטער זייט פערורטיילט די עקזעקוטיוו די געוואלד-מיטלען געגען איינצעלנע פאליציאנטען בעת׳ן ערפילען זייערע אמט-פליכטען.

די עקזעקוטיוו פערורטיילט אמשארפסטען די שבת׳דיגע געשעהענישען אין תל-אביב.

M. Przygórski

פעטריקאווער 37, טעל. 176-34

ערשטקלאסיגער דיפלאמירטער קירזשנער-אטעליר
פיהרט אויס אלערליי פעלץ-אויסארבייטונגען
פיינטליכע און רעעלע אויספירונג

זונטאג, פ׳ ווינט, ה׳ חנוכה, 4 א זייגער נאכמיטאג, וועט אין דער שוהל פון „מושב זקנים" (קאנסטאנטער שטיפטונג) פארקומען די

התחלה פון שרייבען א ספר-תורה

פאר דער אינסטיטוציע.

מען בעט אלע מיטגלידער פון דער חברה „מחסה לזקנים", אויך נישט מיטגלידער ווי אויך סימפאטיקער פון דער אינסטיטוציע פינקטליך צו קומען צו דער פייערונג.

די פערוואלטונג.

6780

אגודה לזמרה ולספרות עברית „הזמיר"

אל. קאשטשושקי — 21 —

מארגען, שבת, דעם 16/XII ה. י. 8.30 אווענט

טראדיציאנעלער חנוכה-קאנצערט

פון „הזמיר"-כאר

אין פראגראם: שאפונגען פון בענסמאן, געלבארט, היידען, מענדעלסאן, ליאוו, זאקס א. א. דיר.: פראפ. י. זאקס.

בילעטען פון 1 זל. צו בעקומען אין „הזמיר" ביים קלאוויר פר. פיעטרושקא.

א אנאנס אין „נייעם פאלקסבלאט" האבען דעם גרעסטען ערפאלג.

זאל פילהארמאניע
20 נארוטאוויטשא 20

היינט, פרייטאג-צו-נאכטס, דעם 15 דעצעמבער, 5 א זייגער און צומארגענס שבת חנוכה פ׳ מקץ, מביכים החו׳ טבת. 9 פריה וועט דער פענאמענאלער עמור-מינסטלער, חזן

משה פרייס

דאווענען קבלת-שבת, שחרית און מוסף מיט דעם אנטייל פון פראפעסיאנעלען גמס-אינשטרומענטן כאר אונטער דער לייטונג פון בעוואוסטען דיר. הערש רוביז.

די הכנסה איז בעשטימט פאר אונבעמיטעלטע האנדווערקער

בילעטען צום פרייז פון 75 גר. צו בעקומען אין צענטראלען האנדווערקער-פעראנד, פאלודניאווא 4, און די צוקערניעס: טערקישע קאנדיטאריי, פיעטריקאווער עק פאלודניאווא; וויינבערג, גדאנסקא 30; מ קאטעק, 11 ליסטאפאדא 9; טשערניאקאוו, פאמארסקא 9; דזשינאנסקי, קאשטשעלנא 2; גראנעק, לימאנאווסקיעגא 4; ש. קארא, גדאנסקא 45; ה. קארא, 6 שערפניא 30; א. קרעל, לאגיעווניצקא 7; קישמיראק, שרודמיעסקא 11; גיסער, צעגיעלניאנא 1; מ. קאופמאן, בזשעזשינער 13 און אין קאסע פון „פילהארמאניע".

פאר פרייעז ספעציעל רעזערווירטע פלעצער. פאספארטען און הנחה-בילעטען נישט גילטיג.

צום שאנד-סלופ!

מיר שטעלען צום שאנד-סלופ אלגענדע פערזאנען פאר זייער אונמענשליכע הנדלונג געגען אונזער חברה „חיי אדם", וועלכע האט געפיהרט צווישען זיך א געגענזייטיגע, ברידערליכע הילף און דערמיט געראטעוועט א סך מענשען זייערע נעמען זיינען: מאיר מאזעווסקי, אלעקסאנדריסקא 5 אפרים מאזעווסקי, אלט-שטאט 13 עזר העניאכאוויטש, דרעוונאווסקא 7 זכריה דזשובאק, זשידאווסקא 8; אשר זעליג קאוועבלום, לאגעווניצקא 47; זאל די עפענטליכקייט וויסען און משפטן.

בעמערקונג: מאיר מאזעווסקי האבען מיר געהאלפען חתונה מאכען א טאכטער מיט 3,50 זל. אשר זעליג ביים אויפהערען אנ׳עקסמיסיע מיט 50 זל. און 250 זל. גלייכצייטיג בעטען מיר אלע חברות און בתי מדרשים צו האנדלען געגן זיי ווי געהעריג. מיט אכטונג

די גבאים פון דער חברה „חיי אדם".

לאדז, אלעקסאנדריסקא 5

6767

צענטראלער יודישער האנטווערקער-פערבאנד אין פוילען
עקספאזיטור אין לאדז, פיעטריקאווער 20.

אכטונג, מאגאזין-שניידער-מייסטער!

מארגען, שבת, דעם 16-טן ד. ח. פינקט 7 אווענט קומט פאר אין לאקאל פון בעקער-צעך (פילסודסקיעגא 57)

א פארלעזונג פון ה׳ ד״ר י. האצענבאגען

סעקרעטער, פון דער לאדזער האנטווערקער-קאמער

א. ד. ט. „די אויפגאבען פון דער האנטווערקער-קאמער, אין צוזאמענהאנג מיט דער נאוועליזאציע פון צעכען-געזעץ. 1) כאלופניק און די האנטווערקער-קאמער. 2) מאגאזין-עקספארט, און דער יודישער שניידער-מייסטער. אלע דארפען זיין פינקטליך.

לאדזער האנטווערקער-עקספאזיטור

פרעזעס: י. ווייצמאן.

6729

טראדיציאנעלער קערמאש פון וו.י.ז.א. א.ג. „ביליגע רייזע נאך פאלעסטינא"

דערט ערעפנט פון 16-טען ביז'ן 20-טען ד. ח. אין אייגענעם לאקאל שענקעוויטשא 26. די פייערליכע ערעפנונג קומט פאר שבת, דעם 16-טען ד. ח. 10 א זייגער אוונט. פאנטאזיע לאטעריע. טישעל צו ברידזש. אטראקציעס. איבעראשונגען. ארטיסטישע אויפטריטען. דער קערמאש איז רייך פערזעהן מיט אלערליי סחורות און נאהרונגס-מיטלען. ביליגע איינקויפס-קוועלע.

ערשטקלאסיגער קירזשנער-אטעליער פון I. BOMBEL

פיהרט אויס אלערליי פעלץ-בעשטעלונגען און רעפעראטורען לויט די נייעסטע מאדעלען. פינקטליכע און רעעלע אויספיהרונג. ערמעסיגטע פרייזען.

זאוואדזקא 6, טעל. 118-62.

אונזער חנא-פעריקויף איז א גליקליכער טראף,
טא ווארט נישט און גייט שוין און קויפט שוין ביי „פאוו",
און מאכט נישט קיין שהיות און לויפט שוין אהין,
אט דאס איז געדענקט אים (ד. 23 ד. ח.) דער לעצטער טערמין.

„PAW"

פעטריקאווער 154, טעל. 141-96.

וויכטיג פאר דאמען
נאר 2 זל. ווערען איבערגע פאר די עלעסטען
היטע!
אויף גאנץ ניי און אויף נייע היטען צו 3.50 געדענקט די אדרעס
„TOLA"
23 Zawadzka 23

אכטונג!

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז די בעוואוסטע
ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט
פון ספעציאליסט
דיר. י. ראפאפארט
לאדז, וואלטשאנסקא 10
פראנט פארטער, טעל. 221-77
געפינט זיך אונטער מיין פערזענליכער אויפזיכט און די קראנקע ווערען פון מיר זעלבסט בעהאנדעלט.
מיט אכטונג
Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped
Łódź, Wólczańska 10, tel. 221-77.

די נייעסטע מאדעלן פון שיך פון די עלעגאנטסטע
אין א רייכען אויסוואהל בעקומט איהר נאר ביי
A. Ogórek
ŁODŹ, ZAWADZKA 11.

30% ביליגער ווי איבעראל
בעקומט איהר אלערליי הערן און דאמען-שטאפען צום הערבסט און ווינטער-סעזאן
אויף אנציגער און פאלטענס
די לעצטע נייהייטען, נור ביי דער פירמע
M. TAZBIR
לאדז, פיעטריקאווער 23
טעל. 226-39 —!— פראנט, II שטאק.
קומט און איבערצייגט אייך!
הורט! דעטייל!

בעקאנטמאכונג.
דער פערמיטלער - פערבאנד אין לאדז (פיעטריקאווער 69), מאכט בעקאנט, דאס זונטאג, דעם 17-טען דעצעמבער ד. י. 6 א זייגער אוונט קומט פאר אין אייגענעם לאקאל
א גראנדיעזע חנוכה-פייערונג
מיט'ן אנטייל פון לאדזער סינאגאגען-כאר און דער אויבערקאנטאר באניובפא, ווי אויך א'ן ערשטקלאסיגער מוזיק-קווארטעט, אונטער דער לייטונג פון בעקאנטען דיריגענט דארגאושאנסקי, מיט זעהר א רייכען פראגראם.
די פערוואלטונג.

WZOROWY KOMPLET
FREBLOWSKI
syst. Montessori
wraz z rytmiką i początkowem nauczaniem
(na żądanie hebrajski)
ul. Północna 8
w podw. poprz. of l p.
Do kompletu przyjmuje się jeszcze dzieci od lat $3\frac{1}{2}$ do 7.
Zapisy w godz. 4—7 pp.

צו דער חתונה פון אונזער ווערטען פריינד
ה' יוסף יאקובאוויטש
מיט פרל. עדזשא מאשענבערג
גראטולירען מיר הערצליך און ווינשען א גליקליך און צופרידען צוזאמענלעבען.
סאלאמאן גאלדבאס
מאריק שמיגעלסקי
6781

שפארעז געלד
דורך קויפען רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„בארוויך"
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעעלע קוועלע
פון גוטען קידוש-וויין
ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארוויינען, ווי אויך אלע סארטען
ליקיער, בראנפען'ס און מעהד.

אכטונג, עלעגאנטע דאמען!
נאך א גרינדליכען רעמאנט און פערגרעסערונג פון מיין
דאמען-סאלאן א.ס.
„STANISŁAW"
12 זשעלאנא 12
1-טער שט., וו. 13
האב איך אנגאזשירט אין מיין אנשטאלט דעם פריזיער-ארבייטער ה' CZESŁAW, געארבייט אין די פירמעס:
„Kazimierz", Przejazd 14; „Stanisław", 6-go Sierpnia 7
נידריגע פרייזען! סאליד'ע בעדינונג!
מיט אכטונג STANISŁAW

וויכטיג פאר דער
לאדזער בעפעלקערונג
דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז איז ערעפנעט געווארען דאס
אמבולאטאריום
ביים פעראיין „עזרת עניים"
נאדלודקא 8, טעל. 153-99
וואו ס'ווערט ערטיילט מעדיצינישע הילף אויפ'ן ארט פון 9 פריה ביז 7 אוו.
שיקט ארויס דאקטוירים - ספעציאליסטען מיט וויזיטען אהיים
ווי אויך דענטיסטישע הילף
זעטשטיקעס אין דער טמבולאטאריע און אויסער דער אמבולאטאריע פאר א מינימאלען אפצאהל
נעהמט אויך אן געבוירטען און אלע ארט אנאליזען. מינימאלע אפצאהלונגען.
די פערוואלטונג.

דער ראדאשיצער רבי הרה"ג אדמו"ר ר' ישראל יוסף שליט"א בן הרהצה"ק ר' אליעזר דוד זצלה"ה איז מודיע זיינע קרובים, חסידים, גוטע פריינד פון לאדז, אז זיי זאלען זיך צוגרייטען אויף זיין זוהנס חתונה וואס וועט פארקומען א' שמות אין ענגלישען זאל פאסאזש שולץ 2, קיין בעזונדערע חתונה קארטען ווערט נישט געשיקט. דאס ארט פון אויפרופען דעם חתן און די שעה פון דער חופה, וועט זיין פערעפענטליכט יום עש"ק ויחי הבע"ל, אין דירה אין לאדז אלעקסאנדריסקא 19.
6775

!! האנדעלס-ביכער !!
ווער עס פיהרט, צאהלט א ½% אומזאץ-שטייער.
דאס בעוואוסטע בוכפיהרונגס-ביורא
פון ס. בראווערמאן
לאדז, פעטריקאווער 17, טעלעפ. 242-27
ערשטער הויף, רעכטס
פיהרט ביכער פאר 15 פירמעס. ערשטקלאסיגע רעפערענצען. בוכהאלטעריע שטייער-בעראטונגען. די צייט צום שטעמפלען ביכער איז קורץ. קומט און איבערצייגט אייך
אינפארמאציעס אומזיסט.

שלאסעריי-ארבייטען,
ווי אויך אויטאגענישע שווייסונגען, מעטאל-בעארבייטונגען, מאשינען-טיילען
פיהרט אויס ביליג:
J. REDER, Łódź
קאנסטאנטינער 11/13

ציוניסטישע ארבייטער-פארטיי
„התאחדות"
פילסודסקי 76
מארגען, שבת, דעם 16 דעצ. ה. י. 8 אוו. קומט פאר די
פייערליכע ערעפנונג פון דער
ארלאזאראוו-היים
מיט דער בעטייליגונג פון דיר. פון קרן-היסוד אין פוילען ח' אברהם לעווינסאן, ד"ר חנוך בערלאס, ד"ר ז. עלענבערג א. א.

אויגען - קליניק
מיט שטענדיגע בעטען פון
Dr. B. Donchin
פיעטריקאווער 90, טעלעפ. 221-72
נעהמט אן שטענדיגע אויגען-קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.), ווי אויך אמבולאטארישעס פון 9 ביז 1 און פון 4 ביז 7.30 אוונט.

אויערען, נאז און האלז-קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.), ווי אויך אמבולאטארישעס פון 11—2 און פון 5—8 אוונט

DR. MED.
FAMILIER
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 62
נעהמט אן פון 12.30 ביז 1.30 נאכמ. און פון 6.30 ביז 7.30 בייטאג

Dr
Wajnberg
ספעצ. פון לונגען, הארץ און סקלעראזו-קראנקהייטען
וואוינט יעצט פיעטריקאווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9—10 פריה, 3—4, 8—9 אוו.

„לינת הצדק"
לאדז, ציגעל-נאס 17
דער פיזיקאליש טעראפישער קאבינעט איז טעטיג טעגליך פון 11—1 און פון 4—6 אוונט און געפינט זיך אונטער דער אויפזיכט פון א דאקטאר-ספעציאליסט, קווארץ-לאמפען, דיאטערמע, סאלוקס, עלעקטרישע בעדער.
פערמינערטע פרייזען:
קווארץ-לאמפ	75 גר.
דיאטערמיע	2.— זל.
סאלוקס	1.50 זל.
עלעקטר. בעדער	1.50 זל.

Dr. med.
Haltrecht
ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעמט אן פון 8—1 מיטאג און פון 6—9 אוונט.
זונטאג פון 10—1 בטאג.
אלע ארט אנאליזען.
פאר ארבייטסלאזע לעמשניצע-פרייזן

SIOSTRA PIELĘGNIARKA
Róża Becakówna
przeprowadziła się na
ul. Andrzeja № 7, tel. 248-31.

א לאנגיעהריגער
מיליטער-בעאמטער
ערטיילט אייך עצות און אנווייזונגען פאר צוריקגעקומענע פון אויסלאנד, וועלכע האבען צוליב וועלכע עס איז סיבות נישט דורכגעמאכט דאס מיליטער-דינסט. :--: ספעציאליסט אין שרייבען פון ביטעס פאר איינציגע שפייזערס.
ב. מאך פיעטריקאווער 10

פאר
גאלד, בריליאנטען
און לאמבארד-קוויטעס
צאהלט די העכסטע פרייזען
איזידאר פיאלקא
פיעטריקאווער 7.

Kąpiele „ROYAL"
Żeromskiego 53, tel. 179-77
עמפפעהלט וואנעס I, II און III קל. ווי אויך רוימישע און רוסישע שוויץ-בעדער / קוראציע-בעדער
די פרייזען בעדייטענד ערנידריגט

פלענאר-זיצונג פון סאנאציע-קלוב וועגן ענדערן די קאנסטיטוציע

ווארשא, 14 (ספ. טעל.)

נעכטען 10 א זייגער פריה האט זיך אנגע-הויבן אין זאל פון דער דיעטעניסער גזעצל-שאפט די פלענאר-זיצונג פון ב.ב.-קלוב פון סיים און סענאט געווידמעט קאנסטיטוציע-פראגען.

די זיצונג האט געעפענט פרעזעס פולקאוו-ניק סלאוועק. וועלכער האט געגעבען א ווארט דעם וויצע-מארשאלעק צאר.

אין א 3-שעה'דיגען רעפעראט האט צאר ברייט ארומגערעדט די יסודות פון פראיעקט צו רעפארמירען די מלוכה-ארדנונג.

נאכדעם ווי דער רעפערענט האט ברייט ארומגערעדט די ענטוויקלונג פון די פאליטישע געשעהענישען אין לאנד און בעזונדערס די לאגע, וואס האט זיך געשאפען אין לאנד נאך דער מאי-איבערקעהרעניש, איז דער רעפערענט איבערגע-גאנגען צו רעדען וועגען דער פארלאמענטארישער ארדנונג, לויט וועלכער עס ווערט געפיהרט די מלוכה אין פוילען און האט אנגעוויזען אויף וואס פארא אופן עס דארף איצט געענדערט ווערען די מלוכה-ארדנונג. דערביי האט דער רעפערענט אין אלע גענויע פרטים פארגעשטעלט דעם פלאן ווי אזוי צו ענדערן די קאנסטיטוציע לויט'ן פראיעקט פון דער סאנאציע.

דער דאלאר זאל יא ווערען סטאבילזירט

אונטערהאנדלונגען צווישען דער אמעריקאנער רעגירונג און ענגלישע און פראנצויזישע בענק

לאנדאן, 14 (ספ. טעל.)

פון ניו-יארק איז מען מודיע, אז דער דע-מאקראטישער סענאטאר טאמאס האט ערקלערט אויפ'ן יסוד פון אינפארמאציעס פון גיט אינפאר-מירטע קוועלען, אז די אמעריקאנער רעגירונג האט אנגעקניפט אונטערהאנדלונגען מיט די בענק אין ענגלאנד און פראנקרייך וועגען סטאביליזירן דעם דאלאר.

דער דאלאר זאל סטאביליזירט ווערען אויפ'ן ניעדריגער פון איצטיגען קורס אויפ'ן יסוד פון 34.01 דאלאר פאר א אינץ גאלד.

דער דאזיגער פראיעקט וועט בעגעגענען א שארפע אפאזיציע אין קאנגרעס, ווייל די מערהייט פאדערט צו פערקלענערן דעם דאלאר-קורס מינ-דעסטנס ביז א העלפט פון'ם נארמאלן ווערט פון גאלד.

יודיש טעאטער „פילהארמאניע" נארוטאוויטשא 20 טעל. 213-84

2-טע רעקארד-וואך פון דער 2-טער שלאגער-פרעמיערע!

לעצטע 5 פארשטעלונגען פון

בן-ציון ווימלער

מיט'ן אנסאמבל אין דעם גרויסען שלאגער, וועלכער איז פערגאנגענע וואך געשפילט געווא-רען ביי פולגעפאקטע הייזער. — היינט, פרייטאג, מארגען שבת און זונטאג 9 אווענד צו נארמאלע פרייזען. —:— שבת, 4 ביטאג און מאנטאג, 9 אווענד צו ביליגע פרייזען פון 70 גר. ביז 2.20

די גאליציאנער חתונה

אין 2 גרויסע אקטען מיט געזאנג און טאנץ.

אכטונג! שבת איינס נאך דער פארשטעלונג א גרויסער חנוכה-אוונט א. ג. „דאס דריידל" מיט איינמאל פון גאנצען אנסאמבל מיט ווימלער'ן בראש. ב. ווימלער וועט פערזענלי' שפילען צוויי פאבריקום חנוכה-דאמקעס. פאמאג א-פישע פאר'ם-אוונט — די אקטיארען אין זאל, דאס פובליקום אויף דער בינע און נאך און נאך. פערגעניגען מער באר און ארקעסטער, באלעט, עפעקטען, הערליכע אוינשט. — בילעטען אין קאסע פון פילהארמאניע.

זונטאג, 12.30 ביטאג 2 טער גרויסער פריהמארגען פרייזען פון 50 גר. ביז 1.50, אויפ'ן פארלאנג פון פובליקום, צום לעצטען מאל „יאנקא ציגײנער" דער זאל איז גוט בעהייצט.

מאניפעסט פון הרב קוק

צו די יודען פון דער גאנצער וועלט

ירושלים, 14 (ספ. טעל.)

הרב קוק האט פערעפענטליכט, צום וועלט-יודענטום, א מאניפעסט אין וועלכען עס ווערט אויסגעדריקט די מורא, אז ענגלאנד זאל נישט האל-טען דעם צוזאג צו שאפען די יודישע נאציאנאלע היים אין ארץ-ישראל און אז די יודען זאלען דארט ווערען פערטאלט. ווייטער ווערט אין דעם ביפעסט גערופען די יודען פון דער גאנצער וועלט זיך צו ארגאניזירען, כדי צו בעקעמפען ענגלאנדס פאליטיק.

קאטאסטראפאלע פרעסט און שנייען אין איטאליען

מיילאנד, 14 (ספ. טעל.)

אין גאנץ איטאליען הערשען קאטאסטראפאלע פרעסט און שנייען. אין מאנכע ערטער דערגרייכט דער שניי ביז 40 צענטימעטער די הויך.

אין אנדערע ערטער, ווי אין טריעסט א. אנד. האט זיך אנגעשטעלט דער באנקערקעהר.

Puder Bebe Szofmana — אידעאל אויך פאר קינדער

ציהונג פון דער מלוכה-לאטעריע

1-טער מאי. 3-טע רלאס

Zł. 100.000 — 37354
Zł. 20.000 — 53162 91646
Zł. 15.000 — 49410 37420
Zł. 10.000 — 23375
Zł. 5.000 — 45718 141955
Zł. 2.000 — 6323 33564 32141 125039 143099.

Po 1.000 zł. — 33786 49462 39176 132549 143426 154414 93839

Po 500 zł. — 42522 5232 26075 66718 67004 87462 98691 99087 103397 80391 8063 139509 135183 141357 72876 3022 56383 95289 134797

Po 400 zł. — 724 8671 12410 18829 23363 34300 43231 47792 41486 48999 57341 63543 78496 86408 99685 90685 93816 98770 98936 105421 107158 119653 110550 113787 127172 149177 146067 153608 151073 160320 160654 160420

Po zł. 300 — 853 3981 10172 30828 30746 34461 37406 43136 51646 55453 55127 57021 64574 66040 67551 87607 97863 94527 95275 114877 126785 132456 131304 133616 135847 137034 140346 156123 158286 157910 159694 161221 161155 163190 168216

Po zł. 250 — 730 3787 4218 6786 14703 15591 15349 17716 19205 20700 24685 25517 28493 30963 33196 36793 40021 42045 44687 42707 49511 56141 59556 64000 64115 65532 69477 69925 74743 77060 80976 82712 83778 81698 91544 92745 95811 96740 98605 97480 107706 111875 114242 115661 127599 130604 132760 138483 134863 134895 135896 137[illegible]7 161412 167274.

Po 200 zł. na N-ry.

102 19 386 858 1070 90 140 349 453 60 539 503 41 66 98 761 907 18 23 2022 68 418 548 699 703 77 892 3072 133 63 305 92 445 500 63 747 850 66 86 4003 84 225 344 94 454 84 581 695 711 60 919 42 75 5059 222 612 32 34 701 76 936 6067 75 82 105 78 382 411 41 651 731 839 49 64 7607 22 717 996 8006 71 514 93 734 9045 210 66 30 320 29 562 10067 121 329 434 525 77 950 11049 154 229 91 416 513 61 12017 229 37 61 360 476 689 730 44 935 13019 61 445 512 820 961 14180 203 310 31 475 753 65 879 15545 64 66 833 16408 15 585 663 796 856 962 17004 40 68 116 333 627 18091 182 485 96 553 685 818 956 19115 368 434 663 793 20008 95 106 48 248 76 339 83 932 21006 118 213 44 578 731 34 840 986 22270 555 64 604 12 711 80 918 42 23074 196 201 57 72 722 27 887 24012 100 299 300 14 20 466 697 753 76 957 25177 97 363 77 452 627 29 92 953 26000 46 146 352 471 709 823 27 47 918 27028 116 231 36 61 349 554 690 850 78 978 28456 68 720 925 77 9046 91 154 64 350 72 406 49 607 92 776 908 37 30040 85 144 215 88 416 560 716 61 991 31086 111 19 352 427 32 95 659 726 50 32060 142 50 98 99 453 635 791 812 75 33021 25 89 492 97 422 656 801 50 908 34034 146 62 87 262 358 413 564 753 65 801 13 35055 449 560 75 652 71 707 825 908 36053 334 437 57 542 37006 119 55 82 87 291 99 409 64 601 792 809 71 995

38049 249 438 43 51 69 99 582 624 41 858 39005 23 70 239 73 89 367 511 775 97 888 40074 203 44 58 322 38 80 95 624 739 64 953 80 41003 152 78 216 30 519 755 831 923 99 42007 55 293 357 497 801 19 68 43129 60 309 781 932 44277 45020 122 219 62 314 23 458 659 65 920 46023 55 142 269 99 881 956 47025 161 288 431 522 775 863 71 48122 33 288 326 73 417 651 831 46 61 938 49039 59 60 94 136 683 880 908 50068 498 544 754 813 972 51493 642 803 76 98 953 52330 45 79 477 85 95 806 97 53034 148 314 449 91 501 29 659 54394 601 4 874 942 55249 58 69 516 61 513 28 530 56028 292 323 43 441 767 816 57007 76 263 546 65 640 58093 284 373 550 615 40 705 6 849 911 59106 341 498 537 616 60019 157 237 83 495 513 44 521 83 92 840 50 81 948 61284 438 562 86 640 62169 270 485 508 38 79 645 67 73 814 978 63077 146 209 65 96 473 574 92 622 32 94 805 18 36 53 64262 666 714 44 802 66 65201 24 86 353 67 439 519 48 603 42 88 893 993 66260 77 400 513 722 79 913 59 67131 396 548 82 699 806 947 86018 327 29 418 35 42 584 69077 119 571 97 748 868 901 70114 203 383 500 631 796 811 924 65 71068 88 216 97 350 478 562 884 72073 133 261 454 638 73000 90378427 505 78 581 86 852 60 997 74073 164 281 620 701 27 75068 71 80 189 521 861

76060 62 77 559 638 69 73 799 844 918 19 77034 56 121 54 421 568 73 97 78023 38 220 41 308 901 3 56 79109 650 720 44 78 836 908 80049 76 169 219 378 465 677 99 826 84 97 912 81198 3 417 712 962 820 27 174 254 81 452 610 18 866 83043 115 236 65 306 421 817 21 79 94 989 84160 308 440 620 978 85068 240 51 521 71 911 47 86178 263 342 642 95 87032 132 308 453 518 40 726 887 97 88232 461 549 700 89107 64 248 317 78 427 35 68 550 768 90039 55 64 111 278 84 331 47 74 823 91026 38 276 561 90 606 11 797 876 918 92152 70 403 544 887 93233 819 967 89 94179 240 330 521 97 828 93003 66 193 231 385 593 788 96097 191 200 77 874 97355 87 508 28 79 881 98198 219 40 358 94 482 525 39 603 799 99055 146 407 549 673 767 866 97 100101 18 68 231 460 534 71 94 805 11 55 960 101255 566 713 914 37 84 102060 86 108 536 38 822 27 61 957 76 103114 294 328 710 867 81 104038 345 79 424 535 71 82 731 82 809 105080 208 378 89 432 533 601 32 863 106001 122 34 35 66 76 222 50 69 842 58 107142 220 413 651 849 973 108288 646 803 924 56 59 109009 82 301 401 16 522 651 754 84 804 82 110146 260 371 95 874 913 111214 484 112080 88 554 761 859 113002 143 228 39 48 350 73 571 611 782 842 983

114076 93 170 227 304 435 568 859 66 991 115082 156 242 326 454 585 768 822 75 116138 429 766 889 117047 55 222 48 318 95 527 654 68 118149 250 75 92 324 622 29 119154 304 537 637 53 795 862 919 120001 70 72 164 207 52 70 333 35 410 30 599 826 121079 123 215 352 577 23002 38 283 631 36 701 35 39 65 891 998 124003 45 425 644 890 125039 289 319 42 58 68 493 759 932 126454 714 831 985 127041 128 72 89 622 128021 119 396 592 623 760 129316 25 45 53 403 85 582 655 92 702 5 26 53 887 130517 49 78 601 900 87 131351 66 410 19 35 91 588 686 730 903 132011 168 276 549 53 133138 387 591 804 958 93 134205 31 36 614 727 97 835 46 67 135063 64 81 97 183 405 136139 303 554 660 137125 355 78 403 20 76 88 590 720 138090 132 274 75 340 445 48 638 42 72 824 924 83 139059 199 233 301 495 509 28 684 729 94 894 990 14000 311 34 0 590 626 53 69 79 947 141041 138 89 248 357 413 602 38 62 85 704 55 142081 87 229 382 416 520 40 619 729 951 143099 166 281 324 410 26 706 144001 302 521 617 46 709 848 145189 265 438 567 643 756 804 970 146067 86 103 462 800 147006 187 215 24 76 583 938 148259 543 693 701 82 831 42 952 149011 177 697 701 26 874 934.

150590 151020 69 382 521 78 898 152157 237 94 463 694 786 800 8 70 940 150413 46 452 554 640 730 33 72 154026 141 412 50 94 593 155053 129 385 813 79 85 929 156143 357 868 91 929 157152 432 93 75 813 85 158291 424 703 99 836 159088 141 275 356 504 94 686 98 774 865 160020 417 652 904 161034 574 871 945 80 162014 34 131 37 232 47 383 507 32 728 911 163269 330 577 753 892 959 164126 208 648 759 877 912 165018 415 767 84 166104 95 244 391 685 977 167210 22 38 635 168100 9 221 317 92 457 599 751 961 169127 543 631 69 844 63 987.

CIĄGNIENIE POPOŁUDNIOWE.

Po 50.000 z. na Nr. 109572 131073.
15.000 zł. — 94192 116853 .
10.000 zł. — 122833.
10.000 zł. — 30231 52303.
Zł. 5.000 — 30091 12690 146235.
Zł. 2.000 — 102516 118160 136164 161410 121068 165785 140051 132454
Zł. 1.000 — 4857 109437 54836 147645 93773 146420 135134 151985.
Zł. 500 — 95492 104739 65791 59137 14194 72263 15539 104055 78232 3507 111531 118278 168749 165808 129303 43351 93647 42329 39493 107205 93520.
Zł. 400 — 2661 13578 19940 19527 39721 50648 57288 71326 77322 84652 89224 92531 93269 93834 96808 100408 117215 110598 129488 126702 129108 123171 141107 146046 165125 .
Zł. 300 — 2085 15961 22824 214900 23829 30320 30457 37026 47870 59842 59900 59029 63586 81007 84120 88670, 105064 104533 101764 110925 112336 113379 118098 121402 135305 138893 137640 149678 151983 159281 154002 155411 168388.
Zł. 250 — 9933 11350 12907 18236 20045 23888 24910 24695 29705 33641 37613 46645 49205 49207 52185 53596 53895 54805 56836 56349 60836 60369 68643 69574 68361 68901 71962 75316 77995 84838 90384 10517 105064 107331 106235 106255 110203 112672 112499 111994 119614 118056 120163 122102 29404 136251 138171 138515 139898 140270 143635 142349 150164 151051 162710 165548 169129 165570 165848

Po 200 zł. na N-ry.

132 96 394 79 593 1524 87 728 976 2150 245 91 601 3185 546 627 899 4009 15 359 425 5242 480 682 711 25 6044 369 441 542 755 99 884 955 7160 358 434 67 602 86 800 909 8597 820 44 903 901 1254 560 99 717 24 916 34 10186 232 321 58 765 815 77 1117 127 52 394 549 648 986 12322 487 642 872 993 13222 432 72 82 515 604 84 878 919 14086 94 149 216 628 822 15071 211 57 79 492 739 811 40 978 16121 424 530 76 691 941 825 58 906 17134 85 490 652 67 18034 176 686 809 88 915 19003 8 49 261 385 471 75 529 54 718 892 99 975 20025 143 311 14 94 456 561 68 74 615 75 855 21113 57 95 408 668 899 901 75 22108 22 68 283 402 636 80 833 23009 36 371 403 12 552 758 76 840 970 24035 141 76 421 640 823 25095 133 340 426 505 744 48 952 94 26033 216 571 615 719 27 27183 87 670 788 865 914 28190 216 53 300 581 706 12 830 79 29014 194 200 82 540 91 97 609 804 13 16 30 991 30148 62 82 238 999 308 402 15 566 650 857 31099 154 94 356 630 926 32009 24 63 269 378 409 80 677 738 822 33007 54 333 643 60 78 742 834 903 34028 126 54 83 240 72 97 561 653 745 834 975 35149 201 2 457 633 900 60 36108 62 283 346 608 722 827 37325 602 798 861.

38136 284 615 979 39104 60 338 402 3 562 65 669 721 53 835 40003 136 218 439 581 754 999 41130 24 423 848 973 42015 433 50 169 221 76 302 20 29 458 91 550 778 848 43119 307 49 59 433 55 83 711 90 823 44009 36 46 55 127 20 308 422 71 94 534 683 97 869 917 24 45319 76 404 39 670 81 705 911 46283 633 38 728 853 47058 238 69 321 43 67 422 75 547 650 887 48092 153 275 312 548 80 727 28 81 611 49052 132 202 25 82 413 78 90 690 963 50319 74 562 609 48 84 738 976 51298 352 663 885 52095 108 248 59 303 415 21 42 889 936 48 53056 69 217 78 374 92 713 89 827 54 996 54459 503 58 683 36 55135 205 30 342 501 30 740 944 84 56148 50 436 74 139 65 745 57238 81 85 406 79 719 32 68 855 96 58022 144 650 68 708 956 60 59137 249 66 431 958 79 63046 192 221 370 77 40 84 007 746 820 61018 84 140 46 91 212 86 321 53 80 535 704 54 811 42 83 966 71 62017 126 449 619 81 95 971 63052 215 19 509 95 64087 144 279 302 22 484 523 36 629 74 765 933 65019 77 85 223 76 339 42 456 77 81 791 825 66016 37 393 599 681 67132 92 354 469 690 786 87 69076 141 333 47 439 50 529 88 870 939 69373 451 727 70015 81 208 332 468 536 647 91 704 28 908 71013 141 289 398 566 980 72206 338 596 732 73086 151 273 432 887 74098 171 574 621 90 989 75435 519 94

76039 122 26 409 573 603 77123 264 322 78 478 96 612 31 839 67 939 48 96 78128 44 232 74 388 624 48 864 79174 80277 606 777 87 889 907 93 81064 218 567 96 845 904 17 34 85 82031 115 317 90 95 585 964 83003 449 518 660 814 32 84365 161 224 65 379 432 58 88 583 682 85121 618 59 741 810 32 86016 92 199 651 710 93 847 982 87118 469 559 679 91 774 85 812 88055 98 309 411 50 587 875 89023 224 796 90204 338 442 62 538 643 59 735 40 904 31 91120 245 309 456 689 712 917 92055 157 317 531 712 844 93098 208 69 406 520 35 647 709 94023 33 126 254 689 749 80 81 96 951 97 95089 268 364 622 707 812 40 44 53 938 96006 43 55 254 316 419 663 869 950 97018 108 83 88 254 786 941 94 98283 480 605 792 965 67 99042 416 629 100122 32 93 259 371 437 533 753 999 101002 31 81 123 666 92 99 796 941 42 102023 111 24 54 232 537 93 880 92 103628 58 889 104088 263 328 39 672 748 105030 63 133 58 91 293 304 59 562 84 716 36 95 926 51 83 106015 30 230 572 619 725 107528 818 98 108028 41 153 471 627 31 810 985 109059 108 328 896 917 110235 468 777 905 57 111206 337 48 438 78 112160 217 413 667 828 113097 157 447 579 719 28 924 30 77.

114182 200 32 72 573 711 826 955 77 115003 56 253 314 512 55 83 632 86 592 116152 348 410 59 97 582 637 853 117174 212 15 407 26 54 551 607 747 929 87 118058 160 278 369 470 538 695 740 98 119056 347 593 642 715 928 38 42 120064 208 510 65 604 28 769 71 121068 183 229 447 36 64 91 122096 83 116 22 263 426 86 88 617 721 833 913 124028 14 146 94 422 41 512 605 27 67 748 886 125066 114 204 75 387 433 54 612 778 94 902 126063 639 702 13 25 841 30 127090 229 48 62 93 304 523 25 34 44 636 879 128051 162 68 211 381 419 75 80 820 42 924 54 129272 241 635 88 729 838 932 130159 82 441 530 84 618 732 826 66 131060 87 222 33 647 895 132390 673 882 94 133078 157 81 224 512 28 666 72 95 873 937 75 134100 552 713 850 98 135038 151 385 446 99 464 819 136036 196 222 32 37 338 459 711 137318 76 491 538 643 781 836 138191 503 62 704 867 139037 57 441 751 90 140205 94 339 42 424 567 76 690 97 768 827 141571 94 608 46 64 81 886 985 142353 529 57 617 724 72 885 901 15 143091 255 334 572 602 31 144005 114 327 502 94 645 729 89 145169 487 98 146022 126 644 77 588 849 979 147073 106 15 254 379 553 34 657 148149 78 402 37 557 80 859 85 149269 367 72 97 681 728 60 860

155155 96 256 58 406 63 584 748 61 976 151017 38 62 130 272 357 474 75 680 769 79 871 829 152250 90 465 506 59 600 723 44 89 65 68 952 153045 124 455 501 87 1906 154117 39 228 48 785 906 33 155196 290 648 156009 22 196 340 454 510 667 712 953 157305 468 584 626 75 79 850 53 55 158224 366 427 752 80 912 159465 516 63 160321 538 62 73 161180 226 53 70 463 78 66 777 832 98 162083 126 352 73 483 637 738 859 979 163020 182 83 344 437 536 600 814 929 30 79 164175 226 401 762 942 45 76 165337 93 561 63 77 84 823 41 166191 258 670 855 947 75 167154 57 437 615 774 862 968 87 168069 68 93 134 226 391 427 508 33 45 621 899 940 169096 116 245 426 591 632 766 82 821.

ערב די פעריעז פון סיים

די היינטיגע סיים-זיצונג

וואַרשאַ, 14 (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט).

דאָס פאָליטישע לעבען אין וואַרשאַ געפינט זיך שוין אין דער שטימונג פון דער פאַר חנאות-פעריען.

די ארבייט פון סיים וועט נאָך דויערן ביז'ן 19 ה. ח. ביז דאַן וועלען פאָרקומען זיצונגען פון די קאָמיסיעס און די סיים-זיצונג פון היינט, פרייטאָג וועט שוין זיין די לעצטע פאַר די חנאות.

מעגלעך. אַז דער סענאַט וועט נאָך אָפּהאַלטען אַ זיצונג פאַר די פעריען, אויף צו בעטראַכטען 5 געזעץ-פּראָיעקטען בנוגע צוגאָב - קרעדיטען אויף אַ סומע פון 27 מיליאָן זל.

די רעגירונג וועט נאָך אין דער קומענדיגער וואָך אָפּהאַלטען אַ זיצונג פון מיניסטאָרען-ראַט.

פראַנקרייך געגען דער דייטשער בעוואָפנונג

פּאַריז, 14 (ספּ. טעל.)

„באַטריטאָן" איז מודיע, אַז אויף דער לעצטער זיצונג פון פראַנצויזישען מיניסטאָר-ראַט, נאָך דעם ווי עס איז אויסגעהערט געוואָרען אַ רעפּעראַט פון שאָל באָנקור, איז בעשלאָסען געוואָרען צו רופען אַ בעראַטונג פון פאָרשטעהער פון מיניסטעריום פאַר נאַציאָנאַל-פאַרטיידיגונג כדי צו בעשטימען די שטעלונג צו די פּראַגען, וואָס דער אויסערן-מיניסטער האָט בערירט, בנוגע דייטשלאַנד.

פאָל באָנקור האַלט, אַז די גרעניצען וועלכע היטלער האָט אָנגעצייכענט פאַר קריגס-מאַטעריאַל, שטעלט פאָרן פאַקט פון דייטשער בעוואָפנונג און בעדראָהט די זיכערקייט.

פון אַלע ערטער האָט זיך שטימען, וועלכע ראַטען דער פראַנצויזישער רעגירונג צו בעגרענצען די געשפרעכען מיט דייטשלאַנד צו דייטליכע קלאָרע ערקלערונגען, אַז פראַנקרייך איז נישט מסכים אויף דייטשלאַנדס בעוואָפנונג.

כוואַליע פון אנטיסעמיטישע אונרוהען

אויף די אונגאַרישע הויכשולען

בודאַפּעשט, 14 (יט"א טעלעגראַפיש)

אויף די בודאַפּעשטער הויכשולען האָט ווידער אויסגעבראָכען אַ כוואַליע פון אַנטיסעמיטישע אונרוהען, די יודישע סטודענטען זענען כמעט די קאָליגאַנטעס בעפאַלען געוואָרען מיט פויסטען. די פּראָפעסאָרען, וואָס האָבען געוואָלט אַנטקעגענשטעלן די עקסצעסען, האָבען די אַנטיסעמיטישע סטודענטען נישט געלאָזט קומען צום וואָרט.

קלאַנגען אַז סיימאָן זאָל זיך צוזאַמענטרעפען מיט מוסאָליני'ן

לאָנדאָן, 14 (ספּ. טעל.)

אין דער פּרעסע האָבען זיך בעוויזען קלאַנגען, אַז דער ענגלישער אויסערן-מיניסטער סער דזשאָן סיימאָן זאָל בעזוכען איטאַליען און דאָרט פאַרברענגען 10 טעג צייט און דאָרט זאָל ער זיך בעגעגענען מיט מוסאָליני און צוזאַמענהאַנג מיט דער אַלגעמיינער פּאָליטישער סיטואַציע.

קאָנקורס פון יודישע גימנאַסטישע איבונגען

אונטערן פּראָטעקטאָראַט פון דעפּ. ראַזמאַרין

זונטאָג קומט פאָר אין פילהאַרמאָניע-זאַל אַ קאָנקורס פון די גימנאַסטישע מאַנשאַפטען פון גאַנצען לאָדזער קרייז, וועלכע געהערען צום וועלט-פערבאַנד „מכבי".

דער קאָנקורס ווערט אָרגאַניזירט דורך דעם לאָדזער קרייז-פערבאַנד פון דער „מכבי"-צענטראַלע. דער קאָנקורס קומט פאָר אין ריטמישע און פריי-איבונגען ווענען איבערגאַנגס-בעכער פון לאָדזער קרייז-פערבאַנד.

די דאָזיגע אימפּרעזע איז ווערט בעגריסט צו ווערען.

צום קאָנקורס האָבען זיך געמעלדעט 20 מאַנשאַפטען פון קרייז.

קינאָ-טעאַטער „ROXY" נאַרוטאָוויטש 20

היינט און פאָלג. טעג!

ערשטער פּויליש-פּאַלעסטינער עבזאָטישער פילם אין דער פּוילישער, העברעאישער און אראַבישע שפּראַכען א. נ.

„סאַבראַ"

רעזשי: Aleksander FORD

אין די הויפּט-ראָלע: די אַרטיסטען פון בערימטען טעאַטער „הבימה"

ROWINA, BERTONOFF, MESKIN

רעוועלאַציאָנס-נאָך-פּראָגראַם: קלאַנג-אויפנאַהמען פון דער מכבי'אַדע מיט'ן אָנטייל פון דער פּוילישער מאַנשאַפט.

אויסערדעם די אינטערנאַציאָנאַלע אויסשטעלונג אין תל-אביב

אָנהייב 4 נאָכמ., שבת און זונטאָג: 12 מיט.

זאַל פילהאַרמאָניע

נאַרוטאָוויטשאַ 20

אונטערן פּראָטעקטאָראַט פון יודישען ליטעראַטען- און זשורנאַליסטען-פעראיין אין וואַרשאַ און יודישען פּען-קלוב

מיטוואָך, ד. 20 דעצעמבער ד. י.

(לעצטער טאָג חנוכה)

פייערליכע אקאַדעמיע

לכבוד דעם XX יאָריגער ליטעראַרישער און קינסטלערישער טעטיקייט פון — יובל פון דער

אנטיילנעהמער:

רעד. י. אוגער

רעד. ש. וואַגמאַן (וואַרשאַ)

רעד. נחמן מייזיל (וואַרשאַ)

איציק מאַנגער (וואַרשאַ)

ז. סעגאַלאָוויטש (וואַרשאַ)

רעד. לאַזאַר פוקס

זלמן ריילזען (ווילנאַ)

ד"ר י. שיפּער (וואַרשאַ)

אין קאָנצערט-טייל:

מ. בראָדערזאָן

רחל האָלצער

דער טובקעלער (וואַרשאַ)

דאָראַ סקורי

בר. ראַטשטאַט

ביים קלאַוויר: מ. בלומין

כאָר פון דער געזעלש. „שיר" אונטער דער לייטונג פון פּראָפ. י. פייוויששיס

סאָליסטין: ס. קראַפּיוויק

אָנהייב 8.30 אָווענט.

בילעטען שוין צו בעקומען אין דער קאַסע פון „פילהאַרמאָניע".

די ענגלישע קרענק!

די ראַזשע שרעקליכע קראַנקהייט אין די קינדער-יאָהרען בעקעמפּט מען מיט וואַסער-צושטעלן. סקאַט'ס עמולסיע ענטהאַלט טאַקע דעם פעטמען נאַטירלעכען ליבערטראַן מיט א שטאַרקען פּראָצענט וויטאַמינען „D" און „A", ווי אויך פאָספאָר-וואַפּנע-זאַלצען, און איז דעריבער טאַקע א ווירקזאַם מעדיצין געגען אויסקרימונג און אַנדערע שטערונגען אין דער ענטוויקלונג פון די ביינער. גיט דעריבער שטענדיג אייערע קינדער נור די עכטע

EMULSJE TRANOWĄ SCOTTA

שוין צו בעקומען פון 2 זל. אָן

פון אינטערנאַציאָנאַלע רינג-קאַמף-טורניר אין „טאַבאַרין"

נעכטען האָבען געקעמפט פאָלג. אַטלעטען: אין דער 1-טער פאַר סטיבאָר קאָנטראַ זעלקאָוויטש. דער קאַמף איז געפיהרט געוואָרען די גאַנצע צייט מיט אַן איבערגעוויכט פון סטיבאָר'ן. אין דער 19. מינוט בעזיגט סטיבאָר זיין בעגנער. אין דער צווייטער פאָר האָט דער נייער אטלעט סקראָבאַקאָוו בעזיגט פאָס'ן. אין דער 3 טער פאָר בעזיגט מיכאַלזאָן קרילענקאָ'ן.

היינט קעמפען פאָלגענדע רינגקעמפער: 1) סטיבאָר—מאַרטאָן; 2) בראַוויאַק—אדלער; 3) סקראָבאַקאָוו — קרילענקאָ. מיט דעם טורניר פיהרט אָן דער זעהר ענערגישער אַרביטער ה' לעלעוויטש.

פון דער לאָדזער בערזע

באַנק פּאָלסקי	—	—	—	82.00
3	פּראָצענטיגע	בוראָוולאַנע	—	38.50
4	„	דאָלאַרגבקא	—	49.85
7	„	סטאַביליזאַציע (אמ.)		54.50
8	„	וואַרשאַווער לאַנד-בריף		49.00
8	„	לאָדזער	„ „	46.00
ענגלישער פונט	—	—	—	29.06
דאָלאַר — אָפיצ.	5.72,	נישט אָפיצ.	—	5.67
גאָלד-דאָלאַר —	—	—	—	9.00
גאָלד-רובל —	—	—	—	4.70
דייטשער מארק	—	—	—	2.11.50

ראַדיאָ-פּראָגראַם

פרייטאָג, ד. 15 דעצעמבער 1933

7,00 צייט-סיגנאַל, 7,05 גימנאַסטיק, 7.20 גראַמאָפאָן, ידיעות, 7,40 גראַמאָפאָן, 7,52 הויז ווירטשאַפט, 11,40 פּרעסע, ידיעות, 11,57 צייט-סיגנאַל, 12.05 גראַמאָפאָן, ידיעות, 12,38 גראַמאָפאָן, 3,25 עקספּערט, 3.30 קאָמוניקאַט, 3,40 קאָנצערט, 4,25 גראַמאָפאָן, 4,40 איבעררייכט, 4,55 לידער, 5,15 פאָרטעפּיאַן-קאָנצערט, 5,50 רעפּערטואַר פון די טעאַטערן, קאָמוניקאַט פון לאָדז, 6.00 רעפּעראַט, 6,20 גראַמאָפאָן, 6,50 לאָדזער פּאָסט-קאַסטעל, 7,10 פּערשידענעס, 7,25 פעליעטאָן, 7,40 ספּאָרט, ידיעות, 8.00 מוזיק, שמועסען, 8,15 סימפ. קאָנצערט, רעפּעראַט 10,40 מוזיק, 11,00 קאָמוניקאַטען, ידיעות, 11,05 טאַנץ מוזיק.

שבת ד. 16-טען דעצעמבער

7,00 צייט-סיגנאַל, 7,05 גימנאַסטיק 7,20 גראַמאָפאָן, ידיעות, 7,40 גראַמאָפאָן, 7,52 הויז-ווירטשאַפט, 11,40 פּרעסע, 11,57 צייט-סיגנאַל, 12,05 פּאָפּולערע מוזיק, ידיעות 12,38 גראַמאָפאָן, 3,25 עקספּערט, 3,30 קאָמוניקאַט, 3,40 פון די סטודענטען, 3,55 נעגען גאָו-אַנגריפען, 4,00 אודיציע פאַר קראַנקע, 440, לעקציע פראַנצויזיש, 4,55 קאָנצערט, 5,50 רעפּערטואַר פון די טעאַטערן, קאָמוניקאַט פון לאָדז, 6,00 רעפּעראַט, 6,20 פאָלקס-מוזיק, 7.05 פערשידענעס, 7,25 רעציטאַציע, ידיעות, 8.00 קאָנצערט, 9,00 פּאָסט-קאַסטעל, 9,20 שאָפּין, קאָנצערט, 10,00 קאָנצערט.

DR. MED.

H. Różaner

הויט, ווענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכקייט

NARUTOWICZA 9, tel. 128-98.

עמפּפאַנגט פון 8–10 און פון 5–8 אוו.

די מיאוסקייט פון האס און שקר

די קאנסעקווענצען צו וועלכע עס מוז ברענגען דער היטלעריזם

אט אזוי איז עס שוין געלעגן אין ברייטען פלאן פון בורא; עס איז נישטא אין דער וועלט קיין זאך, וואס זאל אזוי איינגאנצען פערדארבען, אז מען זאל אין איהר נישט קאנען געפינען עטוואס א גוטען קערן. מען קאן זאגען, אז אפילו אין טייוועל גופא וועט זיך עפעס געפינען אזוינס, וואס איז גוט און וואס קאן דינען אלס ביישפיל און מוסטער. אט האבען מיר דערלעבט די עפאכע פון היטלעריזם. דאס איז, דאכט זיך, די ערגסטע ערשיינונג, וועלכע מען קאן זיך פארשטעלען אין פאליטישען און געזעלשאפטליכען לעבען. דאס קאן זיך דאך פונאנדערבליהען נאר אין שפיטאלען, אין טורמעס און אויף בית-עולמ'ס, נאר דארט וואו עס ווערען אויסגעפיהרט די מיאוס'טע פערברעכענס. מיט איין ווארט דאס, וואס די מענשליכע פאנטאזיע מאלט זיך אויס ווי א גיהנום און נישט קוקענדיג דערויף, אויב מיר וועלען גוט און גרינדליך אנאליזירען, וועלען מיר דאך געפינען דערין עפעס אזוינס, וואס קאן דינען אלס ביישפיל פאר א געוויסער קאטעגאריע מענשען.

עס איז א בעקאנטע זאך: דער „פיהרער" איז איבערצייגט און פרובט מיט אלע אופנים און מיטלען, מיט'ן גערעדטען און געדרוקטען ווארט און מיט טאטען אריינצופלאנצען די איבערצייגונג ביי די מענשען, אז זיין היסטארישע מיסיע איז איבערצובויען די וועלט און אויסבויען עפעס א נייעס, וואס אנבלאנגען נישט זיין ענליך צו דעם, וואס עקזיסטירט איצט.

קודם כל, וויל ער איבערבויען דאס דייטשע פאלק, און ווען דאס וועט זיין פערטיג, ווען דאס דאזיגע פאלק וועט אלס העכסטע דערגרייכונג פון דער מענשהייט איבערנעהמען די פעסטע הערשאפט איבער די איבעריגע מענשען, דאן וועט זיך אלצדינג אין דעם מענשליכען געזעלשאפט ענדערען. אלצדינג ביז צו די סאמע העכסטע געדאנקען און גלויבונגען, ווייל דער „פיהרער" האט אין זיין פלאן נישט דורכגעלאזט אפילו די רעליגיע, וועלכע מען דארף אויך גרינדליך ענדערען.

אט אזוי פערנעהמט זיך דער „פיהרער" און זיינע מענשען מיט דער גאנצער פיהרע צום איבערבוי. און דא צייכענען זיך א דריי רעפארמאטארישע פראיעקטען, וואס דייטען אויף א גענצליכען בעשייטען אין דער שטרעבונג זיך אפצורייסען פון יודענטום, ווייל ער איז דאך פולקאם גערעכט: וואסער געמיינזאמעס קאן האבען די „איבערמענשליכע" ראסע פון די גערמאנען מיט דעם, וואס עס האט בעשאפען די „נידריגע" ראסע פון די יודען? די רעליגיע, וועלכע שעפט איהר בעשטעטיגונג פון די יודישע ביכער, קאן נישט בלייבען אויף די רעליגיע פון די גערמאנען. אין רעפארמאטארישע ריכטונג פאדערט אלזא, מען זאל עלימינירען בלויז דעם אלטען טעסטאמענט. אבער נישט האבען צו טון מיט דעם גאט פון ישראל. די צווייטע ריכטונג גייט בעדייטענד ווייטער, זי פאדערט גאר ווייטער און טיפער ענדערונגען אויך אין נייעם טעסטאמענט. די ריכטונג בעווייזט, אז זי וויל נישט האבען גארנישט געמיינזאמעס מיט דעם „ראבי פאול". און ענדליך די דריטע ריכטונג פון דער רעליגיעזער רעפארמאציע, די קאנזעקווענטסטע, וואס איז בכלל אן ברייטע טעמפעראמענטען און אלצדינג, וואס גייען דערצו און פאדערט אויף דעם איינפאכסטען אופן אין דער וועלט אומצוקעהרען זיך צו די גערמאנישע געטער ביז צום וואטאן גופא.

און דא זעהען מיר געקומען טאקע צום עצם פון דער זאך, וואס דארף א געוויסער קאטעגאריע מענשען דינען אלס מוסטער און ביישפיל. ווייל ווי קאן מען זיך בעציהען מיט א ווילדען האס צום יודישען פאלק, ווען מען האט די גרעסטע יסודות פון גייסט גענומען טאקע פון יודישען פאלק? ווי אזוי קאן מען לעבעדיגע יודען פערפאלגען, אויב מען אנערקענט אין די אבות פון די זעלבע יודען די איינציגע אונשטערבליכע לעהרער, וועמען מען האט צו פערדאנקען נישט אבי וואס, נאר די ערלעזונג פון דער נשמה גופא? ווי אזוי קאן מען זיך בעציהען מיט פעראכטונג אדער מיט גרינגשעצונג צו די רבנים, אויב מען גלויבט, אז דער גרינדער פון דער קריסטליכער רעליגיע האבען זיינע תלמידים גערופען „ראבי"? מיט איין ווארט, ווי אזוי קאן מען זיין אנטיסעמיט און קריסט אין איין און דער זעלבער צייט?

מאנכע אנהענגער פון היטלעריזם זעהען נאך א טיפען איבערלייגען זיך געקומען צו דער איבערצייגונג, אז מען קאן נישט די ביידע זאכען פעראייניגען, אז מען דארף אונבעדינגט אויסקלויבען איינס פון די ביידע? איינער איינס, אדער דאס אנדערע, אדער מען אנערקענט די רעליגיע, וואס שטאמט פון יודען און מען בעעהרט דעם „ראבי פאול", אדער מען האסט די יודען, איבערהויפט מיט אלעמדינג, וואס איז ווען עס איז ארויסגעקומען פון יודישען גייסט, און אויב פאר אן אמת'ען היטלעריסט איז וויכטיגער און הייליגער דער האס צו יודען, אט די שרעקליכע טירישע שנאה, וועלכע זעטיגט זיך אין ערשט דאן, ווען דער געגענשטאנד פון דעם האס ווערט איינגאנצען פערניכטעט, אויב זיי אנערקענען, אז זייער אויפלעבונג קאן קומען ערשט מיט דער הילף פון אזא האס, דאן האנדלען זיי ריכטיג און קאנסעקווענט, ווען זיי ווארפען איינגאנצען אוועק דאס קריסטענטום, אדער מורא האבענדיג פאר אזא שריט, בעזייטיגען זיי לכל הפחות דעם יודישען יסוד פון זייער רעליגיע ביז צום „ראבי פאול".

פון אט דעם מוראדיג בולטען בילד, אין וועלכען דער היטלעריזם האט זיך בעוויזען, וועט די וועלט אנערקענען, אז אנטיסעמיטיזם בעדייט נישט בלויז האס צום לעבעדיגען יוד נאר שטיצט זיך אויף דעם יודישען גייסט. דאס אפקעהרען זיך פון קריסטענטום בעדייט אומקעהרען זיך צוריק צו געצענדינעריי. מיט דעם ווארט וויל איך נישט אויסדריקען נישט קיין פערארטיילונג, נישט קיין פעראכטונג צו דער געצענדינעריי. די געצענדינעריי האט אהן ספק געהאט איהר צייט פון בליהען און איהר גרויסע בעדייטונג. זי איז נאר נישט געווען נישט קיין יודענטום און נישט קיין קריסטענטום. זי האט נישט ארויפגעלייגט קיין שום בעזונדערע עטישע פערפליכטונגען, וועלכע מען זאל ווירקליך נישט קאנען ברעכען. דער היטלעראוויץ, וועלכער ווען די דאזיגע פליכטען צורייסען, מוז זיך אומקעהרען צו געצענדינעריי, דאס איז קאנסעקווענט, הונדערט מאל ערליכער איידער יעגער אנטיסעמיטיזם פון די פרומע לייט, וואס טראגען נאך דעם נאמען פון אלטען יודישען גאט, די נעמען פון די יודישע נביאים און פון די יודישע הייליגע אויף די ליפען. דאס איז א מיאוס'קייט אין מיאוס'טען זין פון ווארט און ווערט די טיפסטע מאראלישע פערארטיילונג.

און אט זעהען מיר טאקע אין דייטשלאנד פון דער אנדערער זייט ערשיינונגען פון ברייטער קאנסעקווענץ, וואס זענען פערבונדען מיט ווירקליכען גלייכצייטיג דאס אנזאגען זיך פון יעדע יודישע יסודות, קודם כל פון דער רעליגיע, וועלכע העראאיזם.

עס איז דערווייל בעקאנט, אז אלץ, וואס האט אמאל אין דייטשלאנד געוואגט הויך רעדען, איז פלוצים לגבי דעם היטלעריזם שטום געווארען. מען האט טיילמאל דעם איינדרוק, אז דאס גאנצע דייטשע פאלק איז פלוצים קראנק געווארען אויף דער געפעהרליכער קראנקהייט פון פאראליזש, וואס ערלויבט נישט צו מאכען קיין שום פרייע בעוועגונג. עס זענען שטום געווארען די געלעהרטע און אויב זיי רעדען אמאל, איז עס בפירוש און בולט אויף דעם היטלעריסטישען לשון. עס זענען שטום געווארען די קינסטלער און אויב זיי זאגען עפעס, איז עס אויף דעם היטלעריסטישען שטייגער. עס זענען אפילו שטום געווארען די לייטער פון די פינאנצען און אויב זיי רעדען, איז עס היטלעריסטיש. פלוצים אבער האבען בעגונען דאס לשון א פערהעלטנישמעסיג גרויסע גרופע — די קאטוילישע גלחים. זיי האבען עס אין דער לעצטער צייט גענומען הויך רופען און פראטעסטירען.

און אין וועמעס נאמען פראטעסטירען זיי עס, אט די העלדען? טאקע אין נאמען פון קריסטענטום און זיי ארגומענטירען בולט און שטארק: מיר האבען אזוי פיל און אזוי פיל פון דער יודישער נשמה, מיר טארען נישט דאס דאזיגע פאלק היינט האסען און נאך ווייניגער פערפאלגען, די ברענגען די עלעמענטען פון דער קריסטליכער רעליגיע, וועלכע טראגען אויף זיך צייכענס פון דער יודישער לעהרע. אין נאמען פון דער דאזיגער לעהרע פאדערן זיי פאר די יודען, פולע רעכט און אפילו ליבע.

אט אזא איז געווען די ערשטע העלדישע שטימע, וועלכע האט זיך געלאזט הערען פון היטלעריזירטען דייטשלאנד. די דאזיגע העלדען ליידען פאר זייער העראאיזם. די מענשליכע וועלט וואס איז נישט היטלעריזירט און נישט אנטיסעמיטיש דריקט זיי אויס טיפע עהרע, פון גאנצען הערצען און פון ווייט.

אנטיסעמיטיזם מוז זיך אומקעהרען צו געצענדינעריי און אויב ער טוט דאס נישט, בעגעהט ער א חטא נישט נאר מיט דער מיאוס'קייט פון האס, נאר אויך מיט דער צווייטער מיאוס'קייט — פון אפנארען זיך און די גאנצע וועלט.

דר. י. טהאן.

רוזוועלטס וואלוטע-עקספערימענטען

און זיין פאפולערקייט ביי די מאסען

אין די ערשטע חדשים פון רוזוועלטס רעגירען האט די אפאזיציע נישט געהאט קיין דרייסטקייט ארויסצוטרעטען מיט קריטיק, אזוי פאפולער איז געווען די פאליטיק פון נייעם פרעזידענט. אבער ווען רוזוועלטס מיטלען האבען איינע געטראגען, די צווייטע בעוואלהייט און זעהר שנעל זענען ענטטוישט געווארען, איז די אפאזיציע ארויס פון איהרע בעהעלטענישען, בעזונדערס ווען אויף דער זייט פון דער אפאזיציע האבען זיך געשטעלט די גרויסע באנקירען, די האנדעלס-קאמערען און אויך א טייל מיטגלידער פון „מארך טרעסט", האבען גענומען איבערלייגען, נישט וועלענדיג ווייטער טראגען די פאראנטווארטליכקייט פאר די דעקרעטען און פעראָרדנונגען פון דער רעגירונג.

וואס מעהר עס דערנעהענט זיך דער טערמין פון צוזאמענרופען די געזעצגעבערישע אנשטאלטען, אלץ אפטער ווערט די אפאזיציע אלץ שארפער און ווערען איהרע בעמיהונגען צו געווינען פאר זיך די עפענטליכע מיינונג.

די ניו-יארקער האנדעלסקאמער וועלכע האט נאך אין אנהויב נאוועמבער געפאדערט זיך אומצוקעהרען צום גאלד-סטאנדארט און האט פראטעסטירט געגען די ווייטערדיגע עקספערימענטען מיט דער וואלוטע, האט זיך געווענדעט צו די האנדעלס קאמערען פון אלע שטאטען, מיט דער פאדערונג צו שיצען די פאסטולאטען פון דער ניו-יארקער האנדעלס-קאמער און האט בעשלאסען די מיטגלידער פון קאנגרעס מיט מעמאריאלען ווען אומקעהרען זיך צום גאלד-פאריטעט.

געוויסע ספערען פיהרען א פאסיווען ווידערשטאנד געגען דער פאליטיק פון רוזוועלט, טיילמאל גייט דער פאסיווער ווידערשטאנד אבער אין אן אקטיווען. דער פראקוראר פון פעדעראל ד. ... איז בעשולדיגט געווארען אז ער האט נישט געוואלט אפגעבען לויט דער פעראָרדנונג פון פרעזידענט זיינע 24 שטאנגען גאלד. דער רייכסטער דושאן מ. ווייסלער האט דעם פראקוראר בעפיינט און ערקלערט אז ער איז נישט מחויב געווען דאס גאלד אפצוגעבען, ווייל דער קאנגרעס האט בעווילמעכטיגט ארויסצוגעבען אזעלכע פעראָרדנונגען בלויז דעם פינאנץ-מיניסטער און נישט דעם פרעזידענט, און אזוי ווי די פעראָרדנונג מכוח אפגעבען דאס גאלד איז ארויסגעגעבען געווארען דווקא דורכן פרעזידענט, איז זי נישט לעגאל, און דאס נישט אויספיהרען א נישט-לעגאלע פעראָרדנונג דארף נישט בעשטראפט ווערען.

דער פראקוראר קאמפעל האט זיין האנדלונג מיט'ן גאלד מאטיווירט אנדערש. ער האט געטענהט, אז די פעראָרדנונג אפצוגעבען דאס גאלד טרעט אין דער קאנסטיטוציע, וועלכע גאראנטירט דאס פרייע אייגענטום. זי איז אנטי-קאנסטיטוציאנעל. די גאנצע מעשה מיט'ן פראצעס בעווייזט אז אין דער אמעריקאנער געזעלשאפט זענען פאראן בעדייטענדע גרופען, וואס זענען נישט צופרידען מיט רוזוועלטס פאליטיק.

די דאזיגע אומצופרידענהייט קאנצענטרירט זיך אין די מזרח-שטאטען, קודם כל אין ניו-יארק, אין די קרייזען פון דער בערזע, פון אינדוסטריע און האנדעל און נעהמט נישט אריין די מערב, דרום און צפון שטאטען, אבער אויך אין ניו-יארק האבען נאך א גרעסערן ערפאלג די מיטינגען, וואס ווערען צונויפגערופען דורך די אנהענגער פון רוזוועלט, איידער פון זיינע געגנער, אויף די פראטעסט-פערזאמלונגען ווערט אנגעוויזען אז זיינע געגנער זענען די באנקירען, וועלכע האבען פערניכטעט מיליאנען מענשען דורך פערשידענע אקציעס און אבליגאציעס אז די בענק האבען געוואונען מיליאנען פון ספעקולאציע מיט אקציעס.

די גרויסע מאסען זענען פערשולדיגט די חובות קאנען זיי נישט צאהלען און זיי זענען שוין נישט אין דער הויך ווי זיי האבען אליין געמיינט, זיי פאדערען דעריבער די חובות צו אנולירען. אין דער וואלוטאציע פון דאלאר זעהען זיי א וועג צו פטרן די חובות, ווען רוזוועלט פעסטיגט דעם ווערט פון דאלאר, זעהען דערפאר די בעל-חובות און אזעלכע זענען איצט 90 פראצענט פון דער בעפעלקערונג אין די פעראייניגטע שטאטען.

ווען די אנהענגער פון אומקעהרען זיך צום גאלד-סטאנדארט האבען געשטעלט זייערע רעכענונג אויף די פראגרעסיווע מיטינגען, האט זיי דער המון שיער נישט געלינטשט. דער המון וויל נישט וויסען פון טעאריע. זיי ווילען נישט הערען די ארגומענטע, באראנק רוזוועלטס פאליטיק איז נישט גוט פאר זיי איז דער איינציגער ארגומענט די נויט, כען ארגומענטירט אז די אינפלאציע איז מעגליכקייט צו בעצאהלען די חובות. ווען רוזוועלטס אנטאגאניסטען און אנהענגער הויבען אן צו בעווייזען צו וואס עס האט דערפיהרט די פאליטיק פון ביזאיצטיגען פרעזידענט, אז די איצטיגע לאגע איז א רעזולטאט פון הוברס פאליטיק, וועלכער איז געווען א ווערקזייג אין די הענט פון די באנקירען, פאדערען די מאסען א סוף צו מאכען מיט די שונאים פון פאלק און צו נאציאנאליזירען די בענק.

לויט די בערעכנונגען פון איינציגע אמעריקאנישע עקאנאמיסטען בעטרעפט די פערשולדיגונג פון די אמעריקאנער בירגער, פון די שטעט און אונטערנעהמונגען 200 מיליארד דאלאר, דאס הייסט אזוי פיל אדער אפשר נאך מעהר וויפיל עס בעטרעפט דער פערמעגען בכלל. די הכנסות פון די בעזונדערע אונטערנעהמונגען זענען קלענער פאר די פראצענטער פון די חובות. מ'קאן אלזא נישט פארגעסען, דאגען די בעל-חובות, מען זאל ביי זיי צונעהמען די פערמעגענס, די ארבייטס-שטעלען בלויז דערפאר, ווייל א העכערע קראפט, א געוואלדיגער קריזיס בושעוועט זייט עטליכע יאהר. ווען די רעגירונג וואלט אפילו וועלען פערטיידיגען די קרעדיטארען, וועט זי דאס נישט בעוויזען, ווייל די מאסען ליקווידאציעס ברענגען איין קוים 30 פראצענט פון די חובות און וואס וועט זיין מיט די אונטערנעהמונגען, ווער וועט זיי פיהרען, פון וואס וועלען לעבען די מיליאנען מענשען וואס וועלען אויף די ליקווידאציעס פערלירען זייער האב און גוטס?

מיט אזעלכע ארגומענטע אפערירט מען אויף די מיטינגען אין די שטעט און אין די שטעטלעך פון אלע שטאטען. און נישט קוקענדיג אויף דער אגיטאציע פון וואל-סטריט (די גאס פון דער בערזע און בענק אין ניו-יארק), נישט קוקענדיג אויף די מעמאריאלען פון די באנקירען און פון די האנדעלס-קאמערען, נישט קוקענדיג אויף די פרובען צו ארגאניזירען די אפאזיציע געגען רוזוועלטען, וואקסט זיין פאפולעריטעט צווישען די ברייטע מאסען, וועלכע האלטען איהם פאר זייער פערטיידיגער, און געגנער פון די, וועלכע זענען שולדיג אין איצטיגען קריזיס.

האבענדיג הינטער זיך די אונטערשטיצונג פון גרעסטען טייל פון דער געזעלשאפט קאן רוזוועלט מאכען זיינע וואלוטע-עקספערימענטען. אבער ביי דעם אלעמען, קאן מען נישט זאגען, אז רוזוועלט וועט זיך לאנג האלטען אין דער אינפלאציע-פאליטיק, וועלכע עס פאדערן די מאסען. ס'איז נישט אויסגעשלאסען אז פארן צונויפרופען דעם קאנגרעס וועט רוזוועלט סטאביליזירען דעם דאלאר. און ווען נאך פארלייגען א בעריכט פון זיין וואלוטע פאליטיק נישט פאדערענדיג קיין נייע פולמאכטען אויף דעם געביט.

דער קאנגרעס קומט זיך צונויף אין מיטען יאנואר 1934. ביז צו יענער צייט וועלען מיר האבען נישט איין האסע און בעסע פון דאלאר. נישט קוקענדיג דערויף וועט רוזוועלטס פאפולאריטעט נישט ליידען, ווייל די מאסען האבען צו איהם אנבעגרענצטען צוטרוי.

ד. פ. ראטענשטרייך.

נאכאמאל: אנטי-באיקאט-טעאריע און באיקאט-פראקטיק

בערלין. (יט"א) אויף א קאנפערענץ פון פארשטעהער פון דער דייטשער און אויסלענדישער פרעסע האט דער רייכס-ווירטשאפטס מיניסטער דר. שמידט נאכאמאל איבערגעחזרט די ארגומענטען געגען באיקאטירען יודישע פירמעס וועלכע ער האט מיט עטליכע טעג צוריק געהאלטען אין אן איבערטראגונג אין „וועסטדייטשען בעאבאכטער".

מיר מוזען אויסנוצען אלע געלעגענהייטען, אינדיווידועלע און קאלעקטיווע, כדי צו ברענגען פאראויס דאס ווירטשאפטליכע לעבען פון אונזער לאנד, האט מיניסטער דר. שמידט ערקלערט, די אינטערעסען פון אונזער פאטערלאנד שטעהען פאר אונז העכער פון אלץ. מיר קענען דעריבער נישט מסכים זיין, אז עס זאלען געשטעלט ווערען אין סכנה די ווירטשאפטליכע אינטערעסען פון וועמען עס איז, וואס ווירקט אין דער דייטשער ווירטשאפט.

בערלין. (יט"א) די געזונדהייטס-מאכט האט ארויסגעגעבען א פעראָרדנונג וואס פערווערט ארישע דאקטוירים ארויסצוהענגען טאוולען מיט דער אויפשריפט „דייטשער דאקטאר" אדער „דייטשער דענטיסט". די לאקאלע ארגאנען זענען בעאויפטראגט געווארען השגחה צו געבען, אז אזעלכע אויפשריפטען זאלען זיך מעהר נישט בעווייזען.

בערלין. (יט"א). די חגאות'ער באיקאט בעוועגונג געגען יודען אין דייטשלאנד ווערט געפיהרט אין א וואס ווייטער אלץ ברייטערע פארמען. די נאצי בעטריבס-קאמיסארען און די נאצי קאמיטעטען זענען בעאויפטראגט געווארען צו האבען השגחה אז יודישע פירמעס זאלען נישט פערקויפען קיין ווייהנאכטס-ארטיקלען און נישט בענוצען זיך מיט ווייהנאכטס סימבאלען צו רעקלאמע צוועקען. די נאצי ארגאנען האבען אויך פערבאטען די יודען צו פערקויפען ווייהנאכטס-ביכער.

Dr. med.
L. Berman
צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און געשלעכטס-קראנקהייטען, מענער-שוואכע-בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג.
אלע ארט אנאליזען.
נעמט אן פון 8—11 און 4—8 אוו. זונטאג פון 9—1 בייטאג.
פאר אונבעמיטעלטע — לעשטניצע-פרייזען

ווען דער מזרח בעגעגנט זיך מיט'ן מערב

פון רעאַ קעניג

— 1. —

משעסטערטאָן האָט עס, דאַכט זיך, געזאָגט אַז „דער יוד איז אַבנאָרמאַל אין אייראָפּע און אַבנאָרמאַל אין אַזיע“.

איך ווייס נישט, צי אַז דער וואָהרשיינליכער יודישער דואַליזם איז טאַקע אַזאַ אומגליק. פון אַ נאַציאָנאַליסטיש-שאָוויניסטישן שטאַנדפּונקט וועלכער זוכט דווקא נאַציאָנאַלע גאַנצקייט, ריינקייט און איינגעאַרטיגקייט איז עס אפשר טאַקע אַ חסרון, אָבער פון אַ ראַציאָנאַל-מענשליכן שטאַנדפּונקט, וועלכער זעהט אין סע־שטעהט, אַז די אַזוי גערופענע עסטעטישע טעאָריעס וועגן נאַציאָנאַלע ריינקייט, גאַנצקייט און אָפּגעזונדערטקייט זעגען נישט אין איינקלאַנג מיט'ן גרויסן מענשליכן שאַפן, וואָס איז אוניווערסאַל (וואָס מעהר נאַציאָנאַל עס איז) און נישט מיט'ן גאַנג פונ'ם מענשליכן פּראָגרעס — אַז פון דעם לעצטן שטאַנדפּונקט איז אַז דער יודישער דואַליזם אפשר גאָר אַ מעלה.

נישט קוקנדיג אויף אַלע אַלטע און מאָדערנע ראַקציאָנערע טעאָריעס און בעוועגונגען וועלען דאָך הייטיגע פעלקער און לענדער — מערביש און אַזיאַטיש — מוזען אַלץ בעהנטער און אַסימילירטער ווערען, אויב מיר ווילען נישט אונזער גאַנצע ציוויליזאַציע זאָל צושאַטן ווערען, ווי אַ קאָרטן שטיבעלע.

און אויך צווישן מערב און דעם מזרח וועט מוזען קומען צו אַ פערשטענדיגונג.

אַז דער מזרח און דער מערב פערשטעהען זיך שוין אצינד אַ סך בעסער, ווי מיט עטליכע צענדליג יאָהר צוריק, איז קלאָר יעדען, וואָס זעהט דעם איצטיגען גרויסן איינפלוס און ווירקונג, וואָס די אייראָפּעאישע אידעען האָבען אצינד איצ'ם מזרח. איך וועל נישט פּרובען, ווי איצטיגע יודען זענען עס אפשר מסוגל צו טון, צו זעהן אין דעם יודישן דואַליזם נאָך אַ יודישע מיסיע, נאָך אַ יודישע שליחות; נישט מיר יודען זאָר דער אַלגעמיינער מענשליכער פּראָגרעס וועט צוזאַמענפיהרען דעם מזרח און מערב. אין בעסטען פאַל קענען יודען צוליב אַז דער צווייאַיגקייט אין זייער כאַראַקטער העלפען צו דער דערנעהנטערונג צווישן מזרח און מערב און פּאָליטיש קלוגע און ווייטזעהענדיגע שטאַטן — ווי רוסלאַנד און גרויס בריטאַניע — ווייסען עס ווי אַזוי אויסצונוצען פאַר זייערע אידעאַלען און צוועקען...

אָבער ריאַקציאָנערע און פּאָליטיש-קורצזיכטיגע לענדער, ווי דאָס איצטיגע דייטשלאַנד איז, קענען עס נישט נאָר נישט פערשטעהן, נאָר זיי זעהען אויך אין דעם יודישן דואַליזם אַבנאָרמאַלקייט, פון וועלכער מען דאַרף פטור ווערען...

אָבער אויך פון אַ שעפערישן שטאַנדפּונקט איז דער האַלב אייראָפּעאישער און האַלב אָריענטאַלער יוד אַן אינטערעסאַנטער און רייכער טיפּ.

איך ווייס נישט, וואָס פאַר אַן ענגלענדער, צו וועלכן קלאַס און פּאַרטיי ער זאָל נישט געהערען, וואָלט געוואָלט אויסרייסן דעם קאָליררייכן בלאַט ד'יזראַעלי פון זייער פּאָליטישער און ליטעראַרישער געשיכטע. איך גלויב נישט, וועלכער ס'איז פראַנצויז זאָל זיך וועלען אָפּזאָגן פון פּרוסט'ן, דעם האַלבן אָריענטאַל.

און אפילו די דייטשן וועלען שפּעטער צו. אויסניכטערענדיג זיך פון זייער איצטיגער שיכור'ער פערטעמפּטקייט — ווייער בענקען נאָך היינע...

„אַ פיכטענבוים שטעהט איינזאַם אין צפון — און חלומ'ט פון אַ פּאַלמע אין מזרח“...

אָבער אויב אַז דער יודישער מזרח און מערב דואַליזם איז אַ גרויסע ווערט אויפ'ן שעפערישן געביט, און ביי איינצעלנע ריין־בעשאַנקענע נאַטורען, איז עס אפשר נישט אַזאַ מעלה, און ווירקט אַפט שרייענדיג און גרילצענד איג'ם וואַכענדיגען מאַרק, און ווישן פּראָסטע נישט קולטורעלע שיכטען פון דער געזעלשאַפט.

ווען אויבערפלעכליכע ציוויליזאַציע, ווען אויסגעטאַפטע אייראָפּעאישקייט טרעפט זיך צוזאַמען מיט נישט בעוואוסטזיניגען, אינסטינקטיווען אָריענטאַליזם איז דער פועל יוצא אפט נישט קיין סימפּאַטישער און אַ קאַריקאַטורעלער.

יעדער איינער, וואָס האָט געוויילט אין די מזרח־לענדער ווייסט ווי בעזונדערע נישט סימפּאַטיש עס זעהען די „אייראָפּעאיזירטע און ציוויליזירטע“ גאַסען אין יענע מקומות. בולוואַר קולטור און אַ מזרח־טעמפּעראַמענט ווייקען צוזאַמען ווי אַ יעדער נישט איינגענעהמענע קאַקאָפאָניע (דאָס איז אפשר אויך דאָס אונסימפּאַטישע איג'ם דזשעז).

ווען אָנאָריענטאַל פון נידריגער קולטור און אינטעליגענץ שטעקט זיך אָן מיט ליידטזיניגער אייראָפּעאישער עפּיקורעאישקייט, בעקומט זיין פּנים דעם אויסדרוק ווי עס וואָלט געווען איינגאַנצען אויס געשמירט מיט אַ קלעפּיגען זיסן איינגעמאַכטס.

ווען אָנאָריענטאַל הויבט זיך אָן פּוצען און ציהען לויט די „לעצטע“ מאָדע פון פּאַריז, וועלכע קליידען איהם נאַטירליך נישט, ווערט נישט זעהר אָנגענעהם אויף איהם צו אפילו צו קוקען.

אויבערפלעכליכע ציוויליזאַציע איז, אי נישט מזראַליש, אי נישט עסטעטיש.

יעדע האַלבע קולטור און האַלבע ציוויליזאַציע איז שרייענדיג; און ווען צוויי האַלבע קולטורען טרעפען זיך צוזאַמען, ווערט דער געוואַלד נאָך גרילצענדער.

די אויפגעטאַפּטע אייראָפּעאישע מאַניערען אין הלבשה לאַרמען אויף דעם געשמאַקלאָזן אָריענטאַל און דער אָריענטאַלער קלינגענדיגער טעמפּעראַמענט שרייט צו הויך אַרויס פון די ציוויליזירטע קליידער.

קיינער פון אונז וועט נישט לייקענען, אַז די יודען מאַכען אָפט דעם איינדרוק בעזונדער אין די מערב אייראָפּעאישע לענדער, זייער נאַייווע גייציגקייט אויפצוכאַפּען אַלע פאָרמען און מאַניערען פון זייערע אַדאָפּטירטע לענדער, אינסטינקטיוו און בעוואוסטזיניג אויסדריקענדיג דערמיט זייער דאַנקבאַרקייט פאַר זייער ניי־געריכטום, פאַר זייער עמאַנסיפּאַציע — מאַכט זיי אָפט צו אויפּפאַלענד.

זיי ווילען זיין פּינקט אַזוי ענגליש, דייטש, צי פראַנצויזיש ווי זייערע שכנים, און אַזוי ווי זייערע בעגריפן וועגן ענגלישקייט דייטשטום א. אז. וו. זענען נאַטירליך אָרימע ווי ס'איז בכלל נידעריג זייער קולטורעלער „ניוואָ“, מוזען זיי אָפט אַריינפאַלען אין קאַריקאַטור.

זיי כאַפּען אַזוי גיך אָפּ די אויבערפלעכליכע ציוויליזאַציע.

דאָס ווילען זיי האָך ווייזען אַזוי אַרום זייערע שכנים ווי דאַנקבאַר זיי זענען פאַר די רעכט, וואָס מען האָט געגעבען זייערע עלטערן; דאָס מאַכט אַ גוטע בירגער אין אייראָפּע זיי זענען. און ווי עכט קולטורעל זיי זענען!

ביי די חנוכה-ליכט

פון אַ בעזוך ביי אַן אַנגעזעהענעם רוסיש-יודישן עמיגראַנט

פון ראובן בריינין

חנוכה, דאָס פינפטע ליכטעל, איג'ם יאָהר תר״ק, האָב איך בעזוכט אין בערלין אַנ'אַלטען בעקאַנטען, דעם בערימטען רוסיש־יודישן אַדוואָקאַט, וועלכען זיך וועל דאָ אָנרופען סאַמואַיל מיכאַילאָוויטש גראַסמאַן.

ווען איך האָב מיט אַ פּאָר צעהנדליג יאָהר צוריק זיך בעקענט מיט גראַסמאַנען אין פּעטערבורג, איז ער געווען בעקאַנט און אָנערקענט אַלס יודישער כלל־טוער, אַלס אויסערגעוועהנליכער געבאָטער און שאַרפזיניגער אַדוואָקאַט, פלעגט ער איבערנעהמען אָהן געלט די פערטיידיגונג אין יודישע פּראָצעסען, ווען עס האָט זיך געהאַנדעלט וועגן יודישן כבוד אָדער וועגן גאַנצע קהלות.

נאָך דעם זיג פון די באָלשעוויקעס האָט ער פערלאָזען רוסלאַנד. ער איז געווען אַ טעאַטער־טיש שטאַרקער געגנער פונ'ם מיליטערישן באָלשעוויזם. לעבענדיג אַ געוויסע צייט אין פּאַריז, האָבען זיך דאָרט די ווייס־גוואַרדייער בעמיהט צו געווינען איהם אויף זייער זייט. עס איז זיי אָבער נישט געלונגען.

גראַסמאַן האָט גוט געקענט די ווייסע חברה אַלס עכטע שוואַרצע, אַלס יודישע בלוט־שונאים און בכלל אַלס מויל־העלדען און גרויסע טויגעניכטסען.

גראַסמאַן האָט זיך געהאַלטען פרעמד און ווייט פון די רוסישע קרייזען, וואָס האָבען געהערט צו די אויסגעשפּראַכענע קאָנטר־רעוואָלוציאָנערען.

ווען איך בין געקומען געגען אָוונט צו גראַסמאַנען, האָב איך איהם געפונען בעשענדיג די חנוכה־ליכט, האָט אָנגעצונדען פונף ליכטלעך און דעם שמש עקסטראַ, זיינע יונגע אייניקלעך זענען געשטאַנען אין אַ האַלבען קריין אַרום איהם מיט צוזאַמענגעלייגטע הענט אין אַ פייערליכע פּאָזע.

אָנצינדענדיג די ליכט אין אַנ'אַלטער קונסט־פולער חנוכה־מנורה, האָט ער אָפּגעזאָגט, ריכטיגער אָפּגעזונגען דעם „הנרות הללו אנו מדליקין“ און דעם „על הניסים... באַכדעם האָט ער שטילערהייט געזשומעט דעם „מעוז צור ישועתי“.

ווען ער האָט געענדיגט די צערעמאָניע, האָט ער מיך האַרצליך בעגריסט. גראַסמאַן איז געווען האַלב פערשעהמט. יעדענפאַלס האָט ער זיך געפיהלט ווי געשטערט. דערזעהענדיג מיך, האָט ער זיך דערמאָהנט די פּעטערבורגער צייט. ווען ער פלעגט צו ווייזאַמען בעזוכען זיין הויז מיט אַ יאַלקע און קיין זכר פון חנוכה איז ביי איהם נישט געווען.

ביים טיי־טרינקען האָט זיך גראַסמאַן פאָרגענומען פון פרייער און אָפען ווענדען זיינע איבערלעבונגען און דערפאַהרונגען זינט ער האָט פערלאָזען רוסלאַנד.

* * *

יענעם אָוונט האָט זיך גראַסמאַן דערציילט זיינע יוגנטלעכע יאָהרען ביי זיין פאָטער, אַנ אָרטאָדאָקסישער רב אין אַ פּראָווינץ שטאָט. ער האָט פאַר מיר געשילדערט זיינע קינדערישע חנוכה איבערלעבונגען.

חנוכה פלעגען די קינדער בעקומען חנוכה־געלט פון די עלטערן און פון די קרובים, פון דעם פאָטער, דעם רב. פלעגט ער בעקומען חנוכה געלט דריי גרויסע אַלטע פּיאַטאַקעס (אַ פּיאַטאַק איז געווען אַבגערשהאַלבען קאָפּיקעס), מיט דעם שטרענגען פערזאָג: „די, שייגעץ איינער, זאָלסט נישט פערשפּילעוועען דיין חנוכה־געלט אויף באָרישקייטען, אויף באַשערניי־זאַכען! געדענק־זשע ווייסער חברה'ניק, וואָס מען רעדט מיט דיר!“

„אָנגעפּאַקט די דריי אָפּגעריבענע פּיאַטאַקעס אין אַ לייוונטענעם בייטעל, וואָס מיין מוטער האָט מיר געהאַט אויפגענייהט און אָנגעטאָן מיר אויפ'ן האַלז, פלעג איך זיך אַ לאָז טאָן צו מיין באָבען ביי איהר פלעג איך בעקומען אַ גרויסען און שווערען דריי קאָפּיקעס שטיק מיט אַ פּאָר קושען פון איהרע אַלטע ליפּען אין מיינע צוויי בעקעלעך.

„פון דער באָבען פלעג איך מאַכען אַ שפּאַציר צו מיינע פעטערס און מוהמעס. דאָ פלעגט שוין מיט דעם חנוכה־געלט געהן אַביסעל שווערער. איין פעטער מיינער, אַ וואָכער־ניק, פלעגט ביי מיר גלייך פרעגען: וואָס וועל איך טאָן מיט מיין חנוכה־געלט? פלעג איך איהם ענטפערען שטיפעריש: איך וועל מיין געלט פערלייהען אויף פּראָצענט. האָט נאָך צייט צו ווערען אַ וואָכער־ניק! — פלעגט זיך אָפּרופען דער קאַזאַקער פעטער מיט כעס. — דערווייל טראָג זיך אָפּ.

„אַ בורזשואַזער פלעג איך זיך אַרויס כאַפּען פונ'ם פעטערס שטוב און פלעג זיך אַ לאָז טאָן אין דער אַנדערער עק שטאָט צו אַנ'עלטערע מוהמע. אויף איהר פראַגע, וואָס בין איך אַזוי טרויעריג, פלעג איך איהר דערציילען דעם אָפּשניט, וואָס איך האָב געהאַט ביים פעטער דעם וואָכערניק. די מוהמע פלעגט מיך גלעטען איבערן קאָפּ און טרייסטענדיג דערלאַנגען פינף קאָפּיקעס. דאָס איז געווען די גרעסטע חנוכה־מתנה, וואָס איך פלעג בעקומען.

„און ווייסט איהר“. האָט געזאָגט דער אַלטער גראַסמאַן מיט אַ לוסטיגען שמייכעל, „ווייסט איהר וואָס פלעגט זיין דער סוף מיט מיין חנוכה געלט? אַ פּאָר טעג נאָך חנוכה פלעגט די מאַמע ביי מיר בעטען אויף אַ ווייליגקע לייהען דאָס געלט.

„מיט אַ שווערען געמיט פלעג איך אַרונטערנעהמען דעם בייטעל און איבער־צעהלען דאָס געלט אויפ'ן טיש און אָוועקגעבען דער מאַמען. ביז די ווערטער: געדענק, מאַמע, וויפיל דו האָסט ביי מיר געבאָרגט!

„געדענקען האָט די מאַמע שוין גוט געדענקט אָבער זי האָט קיינמאָל נישט געהאַט אָפּצוגעבען. דאָס אַלע מאָל געהאַט נויטיגערע חובות צו צאָהלען.

„געדענקענדיג די דערגיידערונג, וואָס איך האָב געהאַט אַריבערצוטראָגען פאַר מיין חנוכה־געלט, האָב איך שוין איינגעפיהרט פאַר מיינע קינדער אַנ'אַנדער יום־טוב, ווען די האָבען בעקומען זייערע געשאַנקען אויף אַ פיל אידעאַלערן און פיינערען אופן.

„זעלבסטפערשטענדליך, אַז מיינע קינדער איז פּעטערבורג האָבען שוין קיין אַהנונג נישט געהאַט פון חנוכה.

„נישט איך, אָבער די צייט האָט איהרס געטון: טראַכט דעם, וואָס מיינע קינדער האָבען ביי מיר אין הויז נישט געזאָסען קיין יודישע, ווערטער נאָך א נאַציאָנאַלע ערציהונג, זענען זיי דאָך אַלס סטודענטען פערכאַפּט געוואָרען פונ'ם נאַציאָנאַל־ציוניסטישן שטראָם און זייערע קינדער האָבען שוין אַ חנוכה.

„דער חנוכה פון מיינע אייניקלעך איז נישט אַ פאַנאַטיש־רעליגיעזער יום־טוב, ווי ער איז געווען ביי מיין פאָטער אין שטוב, נאָר אַ נאַציאָנאַלער יום־טוב.

„דעם אמת זאָגענדיג“, האָט דער גרוי־אַלטער גראַסמאַן זיך מודה געווען, „מאַך איך די צערעמאָניע מיט די חנוכה־ליכט נישט צוליב זיך, נאָר צוליב מיינע אייניקלעך וועלכע פאָדערען עס פון מיר.

„מיך פערדריסליך האָט דער נאַציאָנאַל־ציוניסטישער געדאַנק נישט בעריהרט ביז אויף היינטיגען טאָג“, האָט ער געזאָגט: „איך געהער צו אַ גאַנץ אַנדערען דור. איך געהער צו יענעם דור יודישע אינטעלעקטועלען, וועלכע האָבען געקעמפט פאַר יודישער גלייכבערעכטיגונג אין די לענדער, אין וועלכע זיי לעבען. אויף מיין וועג בין איך געווען אַ גאַנץ געטרייער יוד. איך האָב טייער געהאַלטען דעם יודישן כבוד, דעם יודישן פּרעסטיזש און געקעמפט פאַר איהם.

„איך האָב ליב די יודישע מאַסען, דעם אַזוי גערופענעם המון־עם, ווי ער איז — מיט זיינע מעלות און אויך מיט זיינע חסרונות.

„איך זאָג דעם אמת“, האָט גראַסמאַן געזאָגט אין אַ טאָן פון ענטשולדיגונג, „אַז איך בין גליקליך צו הערען און צו וויסען, אַז אונזערע ברידער אין רוסלאַנד זענען פולשטענדיג אין אַלע רעכטען גלייכבערעכטיגט מיט אַלע אַנדערע פעלקער.

„אין קיין לאַנד און אין קיין מאָל האָבען די יודען נאָך נישט דערגרייכט צו דער מדרגה פון אַזאַ ווירקליכער גלייכבערעכטיגונג.

„מיינע קינדער און אייניקלעך לאָזען מיך נישט פאָהרען אין סאָוויעטען־לאַנד. אַלס אַ זקן פון 75 יאָהר איז מיר נישט גרינג צו רייסען זיך גאַנץ אַליין אין אַ לאַנד, וואו עס פאָדערען זיך יונגע כוחות פאַר דער שווערער אויפבוי־אַרבייט. איך קאָן נישט און דאַרף נישט פאָהרען אַליין אין ראַטען־פערבאַנד, אום צו פאַלען דאָרט צו לאַסט אויף פרעמדע פּלייצעס.

„איך גלויב נישט“, האָט גראַסמאַן פערענדיגט זיין השתפכות הנפש. „אויך אין דעם, אַז מיינע אייניקלעך, וועלכע פייערען חנוכה, דאָס הייסט אויף זייער לשון, דעם נצחון פון די מאַקאַבעער, אַז זיי אַליין וועלען אין זיך אויפלעבען דעם ריכטיגען מאַקאַבעער־גייסט, כדי צו קעמפען געגען אַ וועלט פון האַס און פערפאָלגונגען און דאָך בלייבען טריי אונזער נאַציאָנאַלער גייסט“...

זאַל פילהאַרמאָניע טעל. 213-84

דינסטאַג, דעם 19-טען דעצעמבער. 9 אָוונט

נאָר 1 גרויסער אָריגינעלער קאָנצערט

פון בעליבטען אַרטיסט הומאָריסט

יאַסעלע קאָלאָדני

(נאָך זיין צוריקקומען פון אויסלאַנד)

אין פּראָגראַם:

צייט-לידער, שטימונגס-לידער, הומאָריסטישע לידער און פּאַראָדיעס.

אַכטונג! בעת די אָנטראַקטען וועט דורך אַ הילכער איבערגעגעבען ווערען יאַסעלע קאָלאָדני'ס לידער, וועלכע זענען אויפגענומען געוואָרען אויף גראַמאָפאָן־פּלאַטען דורך דער פירמע „סירענאַ רעקאָרד“ אין וואַרשע.

ביים קלאַוויר: ל. פינקעל.

בילעטען פון 75 גראָשן זענען צו בעקומען ביי דער קאַסע פון דער פילהאַרמאָניע.

וואכעדיגער פאלקס=יום=טוב

(וועגען חנוכה) • פון ש. ניגער

פון חנוכה האבען ידען נישט געמאכט קיין ווערטער. און דאס איז נישט קיין צופעליגע זאך. דאס אנטפלעקט פאר אונז א שטיק יידישע פאלקס-נשמה.

ייִדען זענען, פשוט, נישט בתפעל געוואָרען. זייער פאנטאזיע איז נישט אויפגעפלאמט געוואָרען פונ'ם נס פון חנוכה, כ'מיין פון די גרויסע היסטאָרישע פאסירונגען, וועלכע האבען דורך די חנוכה ליכטלעך געהאלט העל בעלויכטעט ווערען און בלייבען אויף אייביג אינ'ם פאלקס-זכרון.

ייִדען האבען נישט געהאלטען מעהר פון גבורים און פון גבורות, מיר זענען געוואָרען א פאלק פון קדושים, פון מארטירער.

דער ספר החשמונאים, וואו עס ווערט בעשריבען די מלחמה'ס און די גרויסע העלדישע אויפגאַבונגען פון די מאקאבעער, איז געבליבען צווישען די אפאקריפען — ער איז נישט אריינגענומען געוואָרען אין תנ"ך. און אזוי ווי פון געשיכטע האלטען נישט פרומע ידען (און ווי קאנען זיי האלטען פון געשיכטע? אז אונזער פערגאנגענהייט איז פאר זיי נישט קיין פערגאנגענע זאך, נאר א זאך, וואס לעבט און וועט לעבען). איז זיי בעקאנט געווען נאר דאס, וואס שטעהט אין סידור, און דארט שטעהט געשריבען, אז מתתיהו, דער זוהן פון יוחנן דעם כהן גדול, און זיינע זיהן (זייערע נעמען ווערען נישט דערמאהנט אפילו) זענען געווען נישט קיין גבורים, נאר, פערקעהרט, נאר חלשים, שוואכינקע, געבען און דער נס איז טאקע בעשטאנען אין דעם, וואס גאט האט זיך אנגענומען פאר אונז געגען דער מלכות יון און האט איבערגעגעבן „די שטארקע אין די הענד פון שוואכע..."

ווען אזא שטיק באציאנאלער העראאיזם, אזא מין וואונדערליכער מוסטער פון שטאלצען רעוואלוציאנערען פאטריאטיזם, ווי די געשיכטע פון חנוכה, פאלט אריין צו „גוים" אין די הענט, — נו, זיי וואלטען שוין געוואוסט, וואס צו טון דערמיט. זיי וואלטען עס נישט אפגעטון מיט שיהיכיהי, מיט עטליכע קליינע ליכטלעך און פעטע לאטקעס. זיי וואלטען געמאכט דערפון א גרויסען אפשר דעם גרעסטען יום-טוב זייערען... עפעס

א קלייניגקייט — אזא גבורה בעוויזען: פערשריבען א מעכטיגען שונא פון לאנד — און צוריק איינגעשטעלט די אייגענע מלוכה, די זעלבסשטענדיגקייט פון לאנד. די פרייהייט פון פאלק, דאס איז דאך א באציאנאלע היסטארישע געשעהעניש פון ערשטען ראנג. דור צו דור וואלט דערציילט די אלע איינצעלהייטען. די כראניקער וואלטען עס בעשריבען און די פאעטען — בעזינגען, די לעגענדע וואלט עס ארומגעוועבט מיט די גרעסטע וואונדער, בעפוצט מיט די שענסטע געשיכטען, און עס וואלט פעראייביגט געווארען אין חלום און אין וואר פון פאלק, אין זיין שפראך, און זיינע שפריכווערטער און אין זיינע לידער, אין זיין וואך און אין זיין יום-טוב...

און ביי אונז? אפילו קיין ווייסען טישטוך לייגט מען נישט חנוכה, — און דאס איז האך געווען ביי אונז אין די קליינע ארימע שטעטלעך דער הויפט-סימן פון יומטוב... פורים אפילו — און „פורים איז נישט קיין יום-טוב"! — האט מען צו דער סעודה, אויף איינדערפריה, לכבוד די המן-טאשען מיט די קרעפלעך, געגרייט יום טוב'דיג צום טיש, אפילו אנגעטון זיך האלב יום-טוב'דיג. מען האט געלייענט די מגילה, געשיקט שלח-מנות, געגעבען צדקה, געשפילט א פורים שפיל, געשלאגען המנ'ען, געטרונקען, אנגעשיכור'ט זיך — עס איז געווען אן אמת'ע שמחה, א שמחה פאר גרויס און קליין... און חנוכה!? מען לאזט די קינדער פון חדר אפילו נישט פריי אויף א גאנצען טאג. מען פערמאכט נישט די געשעפטען.

דער ציוניזם פרובט אויפלעבען דעם חנוכה-יום-טוב. זינט עס האט זיך פערשטארקט און פערשפרייט די ציוניסטישע בעוועגונג, האט מען אנגעהויבען ארויסצוזען א גרויסען אינטערעס צום „מאקאבעער-פעסט". מען האט געהאלטען רעדען וועגען די אמת'ע אויפטואונגען פון די חשמונאים ווע־

גען זייער נאציאנאליזם, וועגען זייער קאמף קעגען אסימילאציע, וועגען זייער אויסשטאנד, וועגען זייער ערע בנצחונות, וועגען זייערע גבורות, — מען האט זיך זייער ריין-וועלטלעכער גרויסקייט. מען האט גענומען מאכען חנוכה-בעלער, חנוכה-מאהלצייטען, חנוכה באנקעטען... עס האט זיך געדוכט, אז דער פערזעהענער, פערוואלגערטער יום-טוב וועט עבדליך, געפינען א תיקון. ער וועט אנהויבען ווערען מיט א נייעם אינהאלט, מיט א נייעם סימבאלישען זין. אבער עס העלפט נישט. קיין פאלקס יום-טוב איז ער נישט געווארען. ער איז געבליבען און געבליבען א שטיק בעל יכולת'ע וואכעדיגקייט, אפילו אין ארץ-ישראל איז חנוכה, דוכט זיך מיר, ווייניגער יום-טוב ווי פורים, כאטש פורים איז אזוי גלות'דיג און חנוכה — אזוי פאלעסטינ'יש, אזוי ציוניסטיש.

הפנים, פאלקס-יום-טובים לאזען זיך נישט פראדוצירען אויף א קינסטליכען אופן. זיי מוזען ארויסוואקסען פון דער טיפענער פנים'ם פאלקס איבערלעבענישען, זיי מוזען האבען טיפע ווארצלען אין זיין בעוואוסטזיין. דער נצחון פון די חשמונאים האט נישט געלאזען קיין טיפע ווארצלען אין די געפיהלען, אין די געדאנקען און אין דער פאנטאזיע פון דעם יידישען פאלק. נישט נאר בר-כוכבא, וועלכער איז בעזיגט געווארען, אויך יהודה המכבי, וועלכער האט טריאומפירט, איז נישט געווארען קיין קוואל פון בעגייסטערונג פאר די שפעטערדיגע דורות. זיי האבען נישט געזעהן אין די גבורים פון שווערד קיין מענשען, וועלכע האבען געווען מוסטערן פארן פאלק אין זיין שווערען קאמף פאר'ן קיום. זיי האבען געזוכט — און געפונען — אנדערע מוסטערן פון גייסטיגער גבורה און מסירת נפש. זיי האבען געפיהלט, אז זיי זיינען בעשערט צו שטעהן אויף אנאנדער מין פראנט און צו קעמפען מיט אנאנדער סארט כלי-זיין. דאַ

בען זיי אויך די חשמונאים אפילו געטריבען ארויס ציהען א קליידל פון קדושה און געמאכט אין גאָטלויבט דער איבערשטער, וואס ער האט געטון מיט זיי א נס און איבערגעגעבן די שטארקע אין די הענד פון שוואכע, די גרויסע ארמייען אין די הענד פון א היפעלע, די רשעים אין די הענד פון צדיקים... זיי האבען געוואלט, אז אזא נס זאל געשעהן אין דער צוקונפט, א נס פון גייסטיגקייט, פון גערעכטיגקייט, נישט פון פיזישער מאכט, האבען זיי, אזוי ווי יענע פעלקער, וועלכע האבען געשטרעבט צו מאכט, אריינגעחלומ'ט דייער חלום, דייער האפענונג אין דער פערגאנגענהייט אריין....

און אויב דאס איז געווען און גלות-פסיכאלאגיע, האבען ידען (לעבענט אונז די מעשה פון חנוכה) בעקרייגען די האזיגע פסיכאלאגיע נישט אין געזא, נישט באכדעם ווי זיי האבען הונדערטער יאהרען באכאנאנד אנגעלעבט אין דער פרעהה, שוואכע צווישען שטארקע, „א שעפעלע צווישען וועלף". נאר זיי האבען די דאזיגע אנטיקריגערישע מאראל געהאט שוין דאן, ווען עס איז בעשאפען געוואָרען „על הנסים", דאן ווען עס איז פערפאסט געוואָרען דער ספר חשמונאים.

יא, דער, וועלכער האט געשריבען דעם דאזיגען ספר, ביצט די שטארקסטע ווערטער און ווייזט ארויס די גרעסטע בעגייסטערונג, ווען ער רעדט נישט וועגען דער שטארקייט, נאר ווען דער פרומקייט, פון די חשמונאים, שוין פאר איהם איז דער עיקר געווען גאט געזאגט, נישט מענש ליבע מאכט. שוין זיינע העלדען זענען געווען נישט מתתיהו מיט זיינע פינף זיהן גבורים, נאר חנה מיט איהרע זיבען זיהן קדושים...

דאס קאן אונז געפעלען אדער נישט געפעלען, אבער דאס איז די יידישע געשיכטע פון די לעצטע צוויי טויזענד יאהר, און געשיכטע קאן מען נאר איבערשרייבען — איבערמאכען זי קאן מען נישט....

דער נס חנוכה=לייכטער!...

מאנאלאג לכבוד חנוכה

פון י. אבערזשאנעק

איך ווייס נישט, צי איהר גלויבט אין נסים, אבער דאס ארט מיך נישט — דער עיקר איז, אז איך גלויב אין נסים, און טאמער ווען איך וועל אייך דערציילען מיין גרויסען נס חנוכה-לייכטער, וועט איהר אויך מוזען גלויבען אין נסים.

דער גרעסטער נס, זאג איך אייך, איז דער נס חנוכה. דאס מיין איך, נישט דעם נס מיט'ן קריגעל אויל, וואס האט געוואלט ברענען איין טאג, און געברענט האט עס גאנצע אכט טעג. ניין, נישט דעם נס מיין איך, איך מיין דעם נס מיט מיין חנוכה-לייכטער. זעצט אייך אוועק רבותי, און לכבוד שבת-חנוכה וועל איך אייך טאקע דערצעהלען דעם גרויסען נס.

ווי איהר ווייסט, בין איך דריי מאל אסעקורירט: אויפ'ן לעבען, פאר גנבה און פון פייער.

ווי אזוי קומט עס, אז אזא ייד ווי איך זאל זיין דריי מאל אסעקורירט? איז דער תירוץ: — אנגענעם! טאמער פאלט איהר אין די הענד אריין פון א ייד מיט א טעקע, טאמער זאגט אייך אן אגענט: גוט מארגען, וועט איהר שוין נישט ארויס אהן א פאליסע, ווארום די יודען מיט די טעקעס האבען א כח-הדיבור, א מויל אויף שרויפען, הייסט עס, און היבען די אן רעדען, רעדען זיי אזוי לאנג, ביז איהר מוזט זיך אסעקורירען. צי איהר ווילט, צי איהר ווילט נישט, מוזט איהר אונטערשרייבען, און טאמער גיט איהר אייער התימה האט איהר דיך מיט איהם משדך געווען, און לאוס פון אייך קיין אויג נישט אראפ.

דער ערשטער האט מיך געכאפט אן אגענט אויף לעבענס-אסעקוראציע, וואס איז דען דער מענש — האט דער ייד מיט דער טעקע אנגעהויבען זיין דרשה — א מענש, האט ער געזאגט, איז געגליכען צו א יויך-טאג; ער קאכט און קאכט, ביז ער קאכט אויס, און טאמער גיט איהר א קאך אויס, בלייבט אייער ווייב א וויסטע אלמנה און אנאלמנה דארף האבען געלט... אויף א פרישען בזן, וואס דער וואלט איהר געוואלט, אז אייער ווייב, שיהן ווייבעל זאל אפפינסטערען איהר גאנץ לעבען אהן א קידוש-מאכער? אהן אן אתרוג-בענטשער? אהן א המוציא-מאכער? און די יונגע יתומים נעבעך...

בין איך דאך געווארען אין פעס: — וואס בעוויינט איהר מיין אלמנה מיט די יתומים? איך לעב דאך באך צו אלדע שווארצע יאהר!

אזוי האב איך געשריגען, און אז איך האב געשריגען, האט ער זיך אויסגעוויינט די ברילען, און ווייטער געדרשנט:

— איהר לעבט באך, זאגט איהר? דאס הייסט ביי אייך געלעבט? אז אך און ווי איז צו אזא לעבען. אין א צייט פון קראנקען-קאסעס און סאנאטאריען, ווען יעדע מינוט זעהט מען דעם טויט פאר די אויגען. איהר ווערט קראנק אויף אנ'אנגינע, האבט אייך דער דאקטאר, ס'איז א לונגען-ענטצינדונג, גיט אייך פילען און שטעלט אייך פיאווקעס און האקט אייך באנקען און אינס, צוויי, ליגט איהר במחילה ווי א גראף...

אדער: איהר פאהרט אויף אנ'אויטא, און איהר דער איהר קוקט אייך אום, האט איהר דעם געלען קאפעל צו גאסט...

הקיצור, איך האב מיך געלאזט איבערעדען, און איך האב מיך אסעקורירט אויפ'ן לעבען.

דעם צווייטען אגענט, איז עס שוין געגאנגען לייכטער: — צי וואס, האט ער מיר געזאגט צו פערשטעהען, דארפט איהר זיין א סטרויש איבער אייערע גראָשען, צו וואס זאלט איהר וואכען אז דער ספקולאנט זאל אייך צונעמען ס'ביסעל לאבען, איז דען נישט גלייכער, אז גנבים זאלען אייך בעגנבענען און איהר וועט זיך זעהען מיט א לעבעדיגען גראשען!...

האב איך געזעהען, אז ער רעדט טאקע ווי א בר-דעת און איך האב מיך געלאזט אסעקורירען פון גנבה.

און אז איך בין שוין אסעקורירט אויפ'ן לעבען און פון גנבה, טא, פארוואס זאל איך נישט זיין אסעקורירט פון פייער? איז געקומען א דריטער ייד מיט א טעקע, און מיר געגעבען צו פערשטעהען, אז היינטיגע צייטען דארף מען זיין אסעקורירט פון פייער. ווי ס'מאכט זיך, זאל איך זיין אסעקורירט. טאמער גאט העלפט און ס'מאכט זיך א שרפה, לעקט מען אן א ביינדעל. ווייניג פאבריקאנטען זענען פון שרפה'לעך געוואָלפען ... געווארען!... דער עיקר איז הצלחה, סטאמער האט מען הצלחה און מ'איז „זוכה" דערצו, איז א שרפה'לע א וואוויל געשעפטעל.

האב איך מיך געלאזט צורעדען און האב מיך אסעקורירט פאר פייער.

האב איך שוין מיט מזל דריי אגענטען, דריי פאליסען און צוואל ראטעס.

נו, האב איך עס אביסעל צרות פון די דריי אגענטען. יעדער טאג האב איך אנ'אנדער אגענט צו גאסט: דער אגענט פון גנבות, קומט ער און פרובען דעם שלאס פון דער טיר, און גיט מיר עצות, אז א טיר דארף היינטיגע צייטען זיין בעפערווארענט, אז צו אזא שלאס דארף מען נישט קיין גנב, אזא טיר, זאגט ער, קען א ליאדע פלל-טוער אויף עפענען, און הייסט מיך מען לעגען א פרעס מיט געהיימ-שלעסער — מ'זאל מיך חלילה נישט בעגנבענען...

דער צווייטער אגענט ווידער, דער פון לעבען אסעקוראציע, האלט אין איין זארגען פאר מיין געזונד, נישט וואו, נישט וועג, קומט ער צו מיר צו גאסט און היט מיך אפ ווי אנ'אויג אין קאפ, כ'זאל נישט עסען אין קיין רעסטאראציע, כ'זאל נישט פאהרען אויף קיין אויטאס, כ'זאל מיך נישט קורירען אין דער קאַנקעךקאסע און א שטיקעל וועזער, הייסט ער מיך אינמבאלען מיט א שאל, כ'זאל חלילה נישט כאפען א צוק... א רעכענוועטער, היט ער מיך, כ'זאל נאר געקיקט אנצובון די קאלאשען, כ'זאל עסען צו דער צייט, כ'זאל שלאפען צו דער צייט, קיין אויג לאזט ער פון מיר נישט אראפ — דער ייד מיט דער טעקע, וואס האט מיך אסעקורירט אויפ'ן לעבען...

דער פייער-אגענט מאכט מיר בסדר בעקריג גען, אז קיין מלבוש לענט מען נישט נעבען אויוונ, אז מען זאל נישט טרעגען קיין טליית מיט זיך, מען זאל נישט ריכען, זיך האלט'ן אויף, ווי מ'שטורעמט נישט, און אז איך האב נישט אויך, פאר ברענען, פערברענט מען דעם ביסען קול צוזאמען... ווען, אז אין בעט טאר מען נישט רויכערען, ווייל א פונק קאן באך פאלען אין דער דעקע אריין. אז קינדער טארען זיך נישט שפילען מיט זאפאלקעס, אז די שוויגער זאל נישט צוגעהן צו נאהענט צו דער קוך, ווייל א שוויגער, זאגט ער, איז אויפרייס-מאטעריאל און זי קאן באך חלילה אויפרייסען...

אזוי היטען מיך אפ די דריי אגענטען. קיין אויג לאזען זיי פון מיר נישט אראפ. זיי האלטען מיך אין איין היטען, בעהמען ראטעס און געבען מיר עצות.

אבער ווי לאנג קאן מען אזוי צאהלען ראטעס און גארנישט? סתם זיין אסעקורירט, איז דאך אויך נישט קיין געשעפט. אז מ'גיט געלט, דארף מען דאך אמאל האבען א שטיקעל „קאָנטישטש" אויך.

מילא, דעם אגענט פון דער לעבענס-אסעקוראציע בין איך שוין מוחל, אז איך צאהל איהם ראטעס און גארנישט — זאל זיך מיין ווייב זארגען... אז גנבים האבען נישט קיין חשק זיך מרחם צו זיין אויף מיין ביסעל לאבעס, ווייסען זיי אויך וואס זיי טוען; זיי האבען בעסערע געשעפטען... מיך פערדריסט נאר, פארוואס אנדערע יודען האבען הצלחה אין ברענען, און איך ברען נישט... זאגט איהר אליין, איז דאס נישט קיין עוולה, אז מ'איז אסעקורירט פאר פייער, און מ'ברענט נישט? — וואלט איך געברענט, וואלט איך דאך אויך געקענט אויסלעקען א ביינעל. ווען איך וואלט זיך אנלערען צו א שטיקעל שרפה'לע, בין איך דאך א גליקליכער מענש.

אי, וועט איהר פרעגען: וואסערע שייכות האט די מעשה מיט די אגענטען מיט דעם נס חנוכה-לייכטער, וואס איך האב אייך געוואלט דערצעהלען? ס'האט שוין יא א שייכות, און טאקע א גרויסע שייכות — הערט, יודען, דעם נס פון מיין חנוכה-לייכטער:

געווען איז עס טאקע ביים ערשטען חנוכה-ליכטעל, איך ציבד מיר אן דעם חנוכה-לייכטער און דעם „שמש" שטעל איהם אוועק אויפ'ן פענסטער, מאך די ברכה „להדליק נר של חנוכה" און אנ'צינדט, פלוצלונג זאגט צו מיר מיין ייִדענע: — „הארש לייזער, מ'שפירט עפעס א סוואנד".

— א סוואנד? זאג איך, ס'דאכט זיך דיר אויס. דאס איז מסתמא פון חנוכה-ליכטעל. דו ווייסט דאך, אז דער סוואנד איז גרעסער פונ'ם נס...

— הארש לייזער, האט ווידער געוואלט מיין ייִדענע — מ'שפירט א רויך.

— א רויך? הלואי, טאטע זיסער, הלואי מאכט זיך עפעס... איך בין דאך אסעקורירט.

— הארש לייזער, ס'ברענט! — האט מיין ייִדענע געמאכט א געוואלד. די פאראנגס ברענען! גיך ברענט וואסער!

— יודע, האלט ס'מויל! — האב איך איהר געגעבען צו פערשטעהן.

— הארש לייזער! האט זי געגעבען שרייען. גיך מאך א געוואלד, אויף וועם ווארטעסט דו!?

— נאריש ייִדענע, שווייג! דו מאכסט דאך מיך אומגליקליך! וואס ארט דען, אז סיברענט. איך בין דאך אסעקורירט!

איז עס דאך אבער א יודענע, האט זי געמאכט א געוואלד, זענען צונויפגעלאפען שכנים, ס'זענען אנגעקומען די פייערלעשער, האט מען די שטוב פערגאסען מיט וואסער, צעהאקט און צעבראכט אלץ, וואס איז געווען אין דער שטוב, און איך האב געקוואלען פון נחת: זאלען זיי גיסען, זאלען זיי האקען און בראכען — איך בין דאך אסעקורירט!...

אבער נישט אזוי לייכט בעקומט מען די אנטשעדיגונג: באך דער שרפה, איז געקומען צו לויפען דער ייד מיט דער טעקע צוזאמען מיט נאך א בחור מיט „קנעפלעך" און מיך גענומען אויפ'ן פערהער:

„יאק טא בילא"? — פרעגט מיך דער בחור מיט די „קנעפלעך".

— וואס הייסט, זאג איך, „יאק טא בילא?" „יא פאדפאלעם".

מעהר האט ער נישט געדארפט, און מ'האט מיך „זאפראשעט" וואו מ'דארף, און מ'האט מיך ווייטער גענומען אויפ'ן צימבעל:

— ווער האט אונטערגעצונדען?

— איך אליין האב אויסגעצונדען.

— ווי וואזשנע, איהר אליין?

— וואס הייסט, ווי איך וואָס? וועלכער ייד ציבדט עס נישט אונטער? מיין טאטע האט געצונדען, מיין זיידע, מיין עלטער-זיידע, מיינע אבות האבען געצינדען און איך האב געצינדען.

— ווי קומט איהר אונטערצוצינדען דעם פאָרהאנג?

— דעם פארהאנג האט דאך דער „שמש" אונטערגעצינדען.

— דער שמש? ווי הייסט ער, דער שמש? דאפארט ברענגט איהר דעם שמש, שוין זאל מען דעם זבראדניאזש אהערברענגען.

— וואס הייסט? אהערברענגען דעם שמש? דער שמש איז דאך פערברענט!

— פערברענט? א מענש איז אויך פערברענט געווארען?

— וואסערע מענש? דער שמש! דער שמש פון חנוכה-לייכטער, פון שמש האט זיך אנגעצינדען דער פארהאנג, און דאס איז אלץ.

ס'האט לאנג געדויערט, ביז ס'איז מיר געלונגען איבערצוצייגען, אז דער „שמש" איז א ליכטעל, און אן אונטערגעצינדען האב איך... דעם חנוכה-לייכטער, אז מיין טאטע און מיין זיידע האבען אויך אנגעצינדען... די חנוכה-לייכטער'ס און דאס ווייטיגסטע דערפון איז, וואס איך האב בעקומען אויסגעצאהלט די אסעקוראציע, קאנטענטיגע הונדערטער האט מען מיר אויסגעצאהלט, אז די אויגען זענען מיר איבערגעגאנגען.

נו, וואס זאגט איהר צו דעם גרויסען נס חנוכה-לייכטער? איך זאג אייך, אז דער גרעסטער נס איז דער נס-חנוכה און נאך מעהר נס, איז מיין נס חנוכה-לייכטער!...

XX משה בראָדערזאָן XX

צום 20-טען יובל

פון זיין ליטעראַריש-קינסטלערישער טעטיגקייט

בראָדערזאָן דער זשורנאַליסט

פון לאַזאַר פוקס

בראָדערזאָן איז דיכטער און האָט מיט זיינע לידער רעוואָלוציאָנירט דאָס ריטמישע יודישע וואָרט.

בראָדערזאָן איז טעאַטער-שאַפער און מעטער-שאַפער און האָט מיט בעוואונדערונגס-ווערטער עקשנות געפרובט פעלען אַנאַרכיע אין דער וויסטעניש פון יודישען טעאַטער.

בראָדערזאָן איז זשורנאַליסט און „שטייט אין די דאָזיגע ביזנעס" אפשר נישט ווייניגער ווי אין דער דיכטונג. ער האָט קיין רעוואָלוציע אין דער יודישער פרעסע נישט געמאַכט, אָבער דאָס זייניגע, דאָס אָריגינעל-בראָדערזאָנישע און נישט ווידערהאָלבאַרע האָט ער אריינגעבראַכט אין זיין צייטונג-שרייבען. און אויף יענע פאַניגפאַלטיגע און פערשידענאַרטיגע שפאַלטען פון דער צייטונג, וואו ער האָט באַר צוגעלעגט אַ האַנד, פילט זיך זיין אייגענאַרטיגער צונאַנג און אָטעם.

זשורנאַליסטיק איז טעמפאָ. זשורנאַליסטיק איז קאַפּשוויגדלערישער קאַרוסעל פון פאַקטען, מענשען, זאַכען און ערשיינונגען. זשורנאַליסטיק איז דער „ראַזענדער רעפּאָרטער" עגאָן עגווין קיש, וועלכער קומט אָן מיטן עקספּרעס-צוג איבער דאָס קווע פון וויטען מזרח, און דערציילט אין פּראָג וועגען זיינע ערפאַהרונגען אין עגיינגס קאָנצענטראַציאָנס-לאַגער. זשורנאַליסטיק איז זשיל סאָווען, דער אינטערוויוער פון קעניגען און פּרעזידענטען, זשורנאַליסטיק איז אַלבער לאָנדר, וועלכער מאַכט דורך ריזעס פון פּאַריז קיין בועגאָס-איירעס און פערשווינדט (כמעט ווי בכיוון לשם סענסאַציע), ביינאַכט אויפ'ן אינדישען אָקעאַן, אין אַ ברענענדיגער שיף.

בראָדערזאָן דאַרף אַ חוץ זיך, דאַכט זיך, קיינעם נישט אינטערוויויִרען. דאָס „ראַזען" איז איהם פרעמד, ער איז זיך אַליין מודה, אַז דאָס רייזען איז איהם נישט ליב. בראָדערזאָן איז נישט דער אומערמידליכער זאַמלער פון פאַקטען, וואָס וועלען אויפגעציילט ווערען אויף'ן האַקס פון אַ געדאַנק.

ביי איהם איז פערקעהרט: ער וועבט דאָס פיינע געוועב פון אַ געדאַנק אַרום אַן אַרויסגעכאַפּטען פאַקט. ער איז אין זיין זשורנאַליסטיק באַנ דענקענדער, אַבסערוואַטאָר, רעזאָנער, אָבער נישט ריזהיגער-פילאָזאָפירענדער און מאָראַליזירענדער, נאָר ליידענשאַפטליכער, טיילמאָל הומאָריסטישער, אָפט בייזער-בענדיגער-צאָרניגער.

די אייגענאַרטיגקייט בראָדערזאָנס אין דער זשורנאַליסטיק בליקט אָפט אַרויס גאַנץ אומער־וואַרטעט. נאָר פלוצים דערפילט זיך זיין האַנד, זיין צושמעלץ אין דער סאַמע מעכאַנישער זשורנאַליסטישער האַנד־אַרבייט.

פון דער ווייטער פאַבען-פאַלעטרע פון זיין דיכטערישער סטיכיע שענקט בראָדערזאָן בונטע מתנות אויך אין זיינע זשורנאַליסטישע אַרבייטען: זיין אונגערשעפּליכער הומאָר און מיאוישער ערנסט, זיין שפּיל פון וואָרט און קלאַנג, זיין האַס און סימפּאַטיע.

בראָדערזאָן האָט אַמאָל געשאַפען אַ ציר־טענגס-טיפּ: ר' זאַנוועלע קאָזע. ער האָט מיט זיין זאַנוועלע, רעצענדיג ביים רעאַקציאָניש, אַרומגעשפּאַצירט איבער שטאָט און לאַנד, בעזוכט אַלע ווינקעלעך פון יודישען דלות און רעגירונג, גאווה און רייכער אַרימקייט, בייז און נחת. און ס'איז געווען צו בעוואונדערן די אינטואיציע, מיט וועלכער בראָדערזאָן איז אומעטום כמעט אומבעהאָלפן אריינגעדרונגען און מיט הומאָר בעליכטען דעם יודישען אַלטאָג.

בראָדערזאָן געהערט נישט צו קיין פּאַרטיי און איז נישט געבונדען מיט פּאָליטישע, געזעל-שאַפטליכע פּראָגראַמען און אַנשויאונגען. עס זענען דערבער אומפערמיידליך דיגזאַגע און זיין צוגאַנג צו פּראָבלעמען. אָבער עס זענען פאַראַן זאַכען-פּעטישען, פאַר וועלכע ער איז שטענדיג גרייט צו שלאָגען, צו קאַמף ביז בלוט. ווען בראָדערזאָן רעדט אָדער שרייבט וועגען יודיש, דאַן ווערט זיין סטיל זייער האַרט, דאַן קריגט ער אַרויס כמעט אַ דיליִשע טענער פון זיין געפּיל און שפּראַך־אוצר.

דאָסזעלבע, ווען ער קומט זיך צונויף פנים אל פנים מיט ריינער, נישט געפעלשטער קונסט. דאַן איז ער גרייט צו אַ שטילער תפילה, צו פעלען די הענט און בענשען „מה נאמר מה נדבר" אויף אַ זאַך, צו וועלכער ער האָט זיך פריהער, אַ פּריאָרי אפשר בעצויגען בעאַטיוו.

און בראָדערזאָן פאַלט אַריין אין גרימצאָרן, וואָס פאָדערט געהאַמעוועט צו ווערען, — ווייל אַנדערש גיסט זיך הער צאָרן איבער ברעגעס און גרעניצען, — ווען ער שטויסט זיך אָן אויף שעדי־גער פון זיינע הייליגקייטען, ווען ער בעגעגענט ערשיינונגען פון אַסימילאַציע אין יעדער פאָרם, ווען אין זיין אָבסערוואַציע-פעלד פאַלט אַריין די וויסטע גלייכגילטיגקייט, דאָס „איך האָבע קיינע אינטערעסע דאַראַן" צו יודישע לידער. צו יודישע קולטור־בוי־ען.

און ווייל ער איז צו דעם מענש, צו דער גרופּע, צו דער ערשיינונג, אויף וועלכער עס גיסט זיך אויס זיין האַס, ער בעשויבט, ער רייסט און פליקט

מ. בראָדערזאָן

קאַריקאַטור פון אַרטור שיק

און צוקט זיין קרבן. ער בענייזט איהם מיט גאַל, ער פערפלייצט איהם מיט דער תוכחה פון זיין אונ־בעגרעניצטען שפּראַך־אַרסענאַל.

אָבער ווען דער פיין איז צו גרויס, ווען די עוולה איז אין לשער, דאַן צוברעכט בראָדערזאָן זיין פּובליציסטישע פעדער און גייט אויף אַנ־אופן, וואָס איז פאַר איהם געוואוינט און נאַטיר־ליך, אַריבער צו דער שפּראַך, וואו ער פיהלט זיך צום היימישסטען און צום פריינטען. דאַן גייט ער מיט האַסט אַריבער איבער די סטרונעס פון זיין געהאָרכזאַמען ריטמישען אינסטרומענט, דער דיכ־טונג. דאַן זאָגט ער „דאָס וואָרט, וואָס ריהרט מענשען פון אָרט... דאַן שרייט ער אַרויס דאָס ליד „פערשאָלטען זאָלט איהר זיין", פער־שאָלטען זאָלט איהר זיין, איהר, וועלכע האָט מיך, דעם גוטמוטיגען און גלויביגען מענשען פערוואַנ־דעלט אין אַ חיה, פול מיט שנאה.

דאַן שאַפט ער נישט קיין זשורנאַליסטישען טאָג־טאָג פערבייגעהענדיגען אַרטיקעל, נאָר צום פערגעהען פערמויגטילטען אַרטיקעל, נאָר אַ פּאָעמע, וועלכע פערבלייבט אַ דאָקומענט אין דער ליטעראַטור.

שפּיל און ערנסט

די טראַדיציע פון פּרץ'ן

אַ בעגריסונג צו משה בראָדערזאָנ'ס יובל

פון א. מ. פוקס (ווין)

מעהר ווי גערן ווילט זיך אויסדריקען די גייסטיגע צוגעבונדענקייט צו איינעם פון די גייסט רייכסטע און געפילפולסטע יודישע דיכטער, כאָטש אין אַ פּאָר קורצע ווערטער.

אין משה בראָדערזאָנס פיינגעשליפענע, שפּי־לעוודיגע פערזען בעוואונדער איך תמיד דעם טיפען ערנסט, וועלכער בעהאַלט זיך אונטער דער מאַסקע פון זיין איראָנישען שמייכעל.

דאָס קינסטלעריש-געשאַפענע וואָרט לשם שיינ־קייט, בעשאַטענט מיט'ן לעבענסער און געליכ־טיגט מיט דער פיילער פון פאַרביגען שפּיל, אָנגע־קליידט מיט בילדער און געשטאַלט, לעבעדיג בעוועגט אין דראַמאַטישען פּאַטאָס — אָט דאָס איז אפשר דער גרונדטאָן פון משה בראָדערזאָנס קלאַנגפולע לידער. די יודישע פּאָעזיע אין פּוילען, מזל'דיג און טיף איינגעוואָרצעלט אין דער פאָלקס-נשמה, האָט בכלל אַ טראַדיציע פון טיפער יודישער גייסטיגקייט.

ס'איז די פּרץ-טראַדיציע.

פּרץ'ס השפעה האָט גייסטיג בעפרוכפערט די געפילשטאַרקע ליריק פון אַ גאַנצען דור יודישע דיכטער אין פּוילען.

דעם גאַנץ בעזונדערען גלאַנץ פון דער פּרץ ראָמאַנטיק געפינט דער לייענער אין דער שטימונג פולער פּאָעזיע פון דוד איינהאָרן, שמואל יעקב אימבער, ז. סעגאַלאָוויטש, יצחק קאַצענעלסאָן, קאַר־ציגנער יאָ, אפילו ביי די יונגערע, מעהר געדאַנק־ליכע און סאָציאַל-פּערטיפטע, ווי רחל קאָרן קאַדיע מאָלאָדאָווסקי, אהרן צייטלין, אַגב דער נאָענטסטער צו פּרץ'ן זאָן מלך ראַוויטש, ישראל שטערן, דניאל טשאַרני, אַשענדאָרף, יוסף קירמאַן, איז די פּרץ־טראַדיציע פון טיפסטען איגנעוועניגסטען פּאַטאָס, אַ בולט'ער אויסדרוק פון זייער שאַפען.

ביי משה בראָדערזאָן איז די דאָזיגע פּרצ'שע מוזיקאַליטעט פונ'ם וואָרט בעצ'חנ'ט מיט פאָלקס־טימליכער האַרציגקייט און געמייסטערט אין מאָ־דערנסטער, אייראָפּעאישער פאָרם.

דער צוזאַמענקלאַנג פון שפּיל און ערנסט פון מאַרבענדרויש און טרויער-שטימונג, די קלוגע גיל, די נשמה-בעצייאונג צום גראַטעס פון גענענ־דיגען ליד, וואָס גייסטערט אומהיימליך און אומנו־ציג אין שאָטען פונ'ם לעבען, פערשמעקט איינז מיט נחת רוח פון משה בראָדערזאָנס שיינע, לייכטע, געפילפולע לידער.

אַפילו אונדזער איינער פון די שווערע פּראָזע שווארץ-אַרבייטער האָט אויך ליב בלומען.

ווין, נאָוועמבער. 1933.

משה בראָדערזאָנס ערשטער שריט אין דער ליטעראַטור

(אנ'ערינערונג) ● פון לאַזאַר קאַהאַן

דאָס איז געווען סוף זומער 1909.

דער דעמאָלטדיגער רעדאַקטאָר פון „לאָדזער מאָרגענבלאַט", י. אונגער, איז געווען אַוועקגעפאָה־רען קיין אויסלאַנד אויף אַ פּאָר חדשים און מיר איז אויסגעקומען אַליין צו רעדאַקטירען די צייט־טונג.

אין אַ שיינעם פריהמאָרגען קומט אַריין צו מיר אַ הויכער, שלאַנקער יונגערמאַן מיט גרוי־סע אויגען און אַ גרויסען קאָפּ האָר און דערלאַנגט מיר האַלב-שעהמעודיג און האַלב-שמייכלענדיג אַ כתב־יד.

דער ערשטער איינדרוק איז געווען זעהר אַ גוטער. איך קוק אַריין אין מאַנוסקריפּט און דער בתוך געוויסט באַך מעהר מיין סימפּאַטיע. דער כתב־יד איז ריין, שיין, קאַליגראַפיש; אַזוי ווי פּערל קוקען אַראָפּ די אותיות פון מאַנוסקריפּט. איך שמועס זיך פונאַנדער מיט'ן יונגען שרייבער וועלכער פערמאָגט אַזאַ קלאָרע האַנדשריפט און איך ווער געוואויר, אַז ער האָט שוין אָנגעשריבען אַ סך סקיצען, באַוועלען און דערציהלונגען און זיין אידעאַל איז, אין דעם מאָמענט צו זעהען געדרוקט עפּעס פון זיינע שאַפונגען. ער געפינט אויך מיין צוטרוי מיט זיין בעשיידענקייט און בעזונדערס דערמיט, וואָס ער וויל גאָרנישט זעהען געדרוקט זיין נאָמען. אויפ'ן כתב־יד, וואָס ער האָט מיר געבראַכט האָט ער זיך געהאַט אונטער־געשריבען: „משה'לע שקלאָווער".

הכלל, דער יונגערמאַן, וועלכער האָט זיך מיר פאָרגעשטעלט מיט'ן נאָמען: משה בראָדערזאָן — איז מיר שטאַרק געפעלען געוואָרען און איך האָב איהם געפּעטען ברענגען איינציגע פון זיינע אָנגע־שריבענע זאַכען אויף אויסצוקלויבען.

ער האָט זיך, פערשטעהט זיך, נישט געפּוילט און אַ צופריעדענער, אַ שטראַהלענדיגער איז ער אַוועק און מיט אַ לייטענדיגען פנים איז ער געקומען צומאָרגענס מיט איינציגע מאַנוסקריפּטען.

איך האָב זיי איבערגעלייענט און גלייך דער־זעהען, אַז אַ חוץ אַ שיינער האַנדשריפט, פערמאָגט אויך דער דאָזיגער משה'לע שקלאָווער, אַ שיינעם יודיש און אַ רייכע פאַנטאַזיע. איך האָב אויסגע־קליבען איינע פון זיינע זאַכען, וואָס איך האָב געפונען פאַר דרוק-פעהיג און עס אָפּגעדרוקט איך געדענק נישט, ווי די סקיצע האָט געהייסען. איינס געדענק איך אָבער: דאָס ערשטע „קינד" פון בראָדערזאָנס ערשטע שאַפונגען איז געווען גע־דרוקט אונטערן פּסעוודאָנים „משה'לע שקלאָווער" און איך האָב צופעליג געהאַט דעם כבוד צו זיין זיין סנדק...

און אַלס סנדק, ווינש איך פריינד משה בראָ־דערזאָנען, אַז אין די ווייטערדיגע 20 יאָהר, פון זיין שאַפען זאָל זיין טאַלאַנט ווייטער וואַקסען און בליהען ווי אין די ערשטע 20 יאָהר!

וואַרשע, אנהויב דעצעמבער 1933.

מיר — אַרום בראָדערזאָנען

פון חיים קרול

עס איז ווערט דערציילט צו ווערען:

מיר, אַ גרופּע יונגלעך (כ'וויל נישט רופען קינסטלער) — ס'האָט אונז ערשט אָנגעהויבען צו שפּראַצען אויף דער אויבערשטער ליפּ — האָבען מיר זיך, מיט ברען, גרופּירט אַרום משה בראָדער־זאָנען.

אָנרופען נעמען?

יאָ, כ'וועל אָנרופען.

— אייגענטליך זענען מיר געווען צוויי גרופּען — פּעסיער געזאָגט: דריי גרופּען — אַ גרופּע מאָלער; אַ גרופּע מעדעל-מאָלער און מיר, פּען — אָנפאַנגער.

כ'רוף: אָנפאַנגער, ווייל מען האָט זיך אָנגע־הויבען ערשט דרוקען, פון די מאָלער־חברים וועל איך נישט רעדען — זאָלען זיי מיר מוחל זיין.

ווי געזאָגט, כ'וועל אָנרופען נעמען —

דוד זיטמאַן, אַ וואַכענדיגער טאַלאַנט, וואָס איז פריה פערשניטען געוואָרען פון אונז.

זאַים לייב פוקס — אַ ברוינע־אויגער ווינדזינגער.

ישראל רובין — אַ קאַלטער אַנאַליטיקער (כ'זאָג איהם תמיד אַ פערשנייטען — און, אפשר, אַזוי ווי אונטערן שנייי איז דאַ וואַרימקייט, און אין אונטער זיין הויט פאַרהאַן גליהיגקייט).

ישעיהו שפּיגעל — אַ יונגער פּאָעט.

אלימלך שמולעוויטש — אַ ראַפינירטער טאַ־לאַנט — אין זיין צייט.

און איך, דער שרייבער פון די שורות.

זעגען מיר, הייסט עס, די גרופּע וואָס האָבען זיך, ווי שעפּעלעך אַרום אַ פּאַסטוך, געוואַרימט אַרום משה בראָדערזאָנען.

ווי אַזוי האָט ער אונז אויפגענומען? ווי זיינס גלייכען — יעדען פאַר אַ חבר געהאַלטען; אויס־געבעסערט אונזערע פּתגמים, גע'עצה'ט ביי יעדער ליטעראַרישער אונטערנעהמונג (לאָדז האָט אַרויסגע־געבען, בשעתו: „געזאַנגען", אונטער הערשעלעס רעדאַקציע; ס'„פעלד" — אונטער קאַלעגיום־רע־דאַקציע און „יונג יודיש" אונטער בראָדערזאָנס רעדאַקציע.

אָט, די אַלע מיניִם אונטערנעהמונגען זענען געשטאַנען אונטער דעם איינפלוס פון משה בראָ־דערזאָן.

יודיש – מיין איינציגע היים

מ. בראדערזאן שמועסט מיט זיך און מיט די קאלעגען פון „נייעם פאלקסבלאט"

ס'איז א יין אין דעם ושורבאליסטישען זשאַר־גאָן, אַז — אַ צייטונג מאַכט מען, און אַן אינטער־וויא מאַכט מען, און נאָך און נאָך זאָגען מ אַכט מען.

על כן, אַזוי ווי איך בין אויך פון די מיטמאַכערס אין דער יודישער פרעסע שוין פון לאַנגע יאָהרען, און אַזוי ווי עס ווערט מיר איצט געמאַכט אַ יובילייע, האָבען מיר די רעדאַקציע־קאָלעגען גע־געבען אַן אויפגאבע איך זאל פאר אונזער צייטונג מאַכען אַן אינטערוויאו מיט זיך.

אַלזאָ, חברים, שטעלטס פראַגען!

האָט מען מיר אָנגעצייכענט 8 שאלות, אויף וועלכע איך דאַרף איצט ענטפערען, און איך בין זיך מודה, אַז דאָס איז פאַר מיר אַ שווערע אויפ־גאַבע מכמה וכמה טעמים.

עס איז מיר שווער אנצונעהמען די פאזע פון אַן אינטערוויואירטען, ווענדיס תשובות עס דארפען און זאלען האבען וואג און וויכטיגקייט.

ערשט קומט מיר פאַר דער גאַנצער ענין נישט שוה בשוה — עס שעהמט איך זיך: געוועהנליך פלעגט זיך אנזאמלען שטענדיג אַ כלה און היינט קאן נאָך געמאַלט זיין, ס'זאל זיך שעהמען אַ חתן... היובל.

יובילייע, דוכט זיך מיר, איז אַן ענין פאַר אַ הדרת פנים'דיגער באָרד מיט גרויסער חשיבות, וועלכער עס איז אָנגענעהם, אַז מ'גלעט זי, און איך בין, בעוונותי הרבים אַ גילוח, און אפילו מיינע אַזוי בעריהמטע באַקענבאַרד (אַ סך מעהר בעריהמט, ווי מיינע לידער) זענען אוועק אין דער פערגעסענהייט.

און נאָך אַ זאַך — אַ בעל היובל איז אויך אַזאַ איינער, וואָס דאַרף געדענקען, וואָס עס האָט זיך מיט איהם געטאָן אין זיינע אַמאָליגע יאָהרען, אין די גוטע צייטען זיינע; אַ בעל היובל דאַרף קאָנען אַפערירען מיט זכרונות, דאַרף זיך קאָנען דעלעקטירען און צוקנאַקען מיט דער צונג: „אַך, אַמאָל, אַמאָל... אין די מיין עלשע יאָהרען"...

און איך — זאָל עס מיר געשאָנקען ווערען!

— איך געדענק זעהר ווייניג, וואָס עס איז אַמאָל מיט מיר געווען, אין מיינע „מיידליש־ראָמאַנטישע יאָהרען", איך געדענק עס זעהר און זעהר קבאַפ, און אַז איך זאָל זיך אפילו פרובען דערמאָהנען, ווייס איך נישט צי וועט עס מיר געראָטען.

מיינע זכרונות ליגען ערגעץ פערפאַקט אין דער פערגעסענהייט...

די ערשטע פראַגע, וואָס די רעדאַקציע־חברים האָבען מיר געשטעלט, איז:

— ביי וועלכע אומשטענדען האָב איך גע־מאַכט די ערשטע ליטעראַרישע שריט?

איז אָט ביי דער דאָזיגער ערשטער פראַגע סטאַטשיקע איך זיך שוין און בלייב שטיין מיט — אַ ציה מיט די פלייצעס:

— ביי וועלכע אומשטענדען? כ'געדענק עס נישט, כאָטש הרג'טס מיך... אַלענפאַלס ביי „אַנ־דערע אומשטענדען"... דאַכט זיך אין דער שולע נאָך זייענדיג (און דערצו — אַ ווייט נישט גראָ־טער תלמיד) האָב איך עפיס געשריבען אויף רוסיש... און, דאַכט זיך, ווערען אַ קריסטענבוים... דערנאָך האָב איך אין 1908, 1909 יאָהר, געריצט פון ז. סעגאַלאָוויטשעס לבנה־פעלערינע, אַנגע־הויבען צו שרייבען באוועלקעס און הומאָרעסקעס (דעם רעדאַקטאָר י. אוגער און רעד. לאַזאַר קאַ־האַן שפעטער דעם ד"ר י. גאָטליב האָב איך מתנה געווען מיט אַ היבש ביסעל פון דעם מין.) און נאָך שפעטער, אין 1913 איז עס געקומען ספּאַנ־טאַן. איך האָב אָנגעהויבען מיט אַ מאָדנעם אימ־פעט צו שרייבען לידער, און והלך משה־מרדכי, ס'איז אַוועקגעגאַנגען, ווי (כ'וועל אַ טובה טון מיינע אַ סך קאָלעגען־בטלנים:) ס'איז אַוועקגע־גאַנגען, ווי געשמירט...

עס האָט זיך ביי מיר דערוועקט אַ מאָדנע־רשאַרפער חוש פאַר ריטמיק און.... אַמביציע צו גערען אַ גוטער פאעט. איך האָב אַרויסגעגעבען דאָס ערשטע ביכעל, א. ב. „שוואַרצע פליטערלעך", (אין הערבסט 1913), און אברהם רייזען האָט מיר פון פאריז אויס מיט אַ באַטיק און מיט אַ קאַרטעל אַזויזאָגען, אַריינגעשריבען אין דער דאָזיגער אַמביציע.

— ווי־אַזוי איך האָב אַרויסגעגעבען דאָס בי־כעל?

איך בין אין יענער צייט געווען גרוס סיטואירט, געאַרבייט אויף אַ פאָסטען, אין לאָדזו טאַקי, און פעטריקאָוו איז געווען נישט ווייט, קיין סך געלד האָט עס נישט געקאָסט, האָב איך גענומען און אַרויסגעגעבען. ס'איז אַבסאָלוט נישט אינטערעסאַנט וואָרום ביי הערזעלבער „אַרויסגעבערישער אַרט־אוקרווייזע" זענען דאָך ער היום געבליבען אַ סך יודישע שרייבער כמעט אויף איטליכען זייטעל. רעדט מיט מאַטאָ'ס פון קאָנסטאַנטין באַלמאָגט און אַלעקסאַנדער בענוא, ווי אויך מיט ווידמונגען פאַר יודישע שרייבער כמעט אויף איטליכען זייטעל. די ווידמונג מנחם'ען (איצט — מנחם באָרישא) האָט מיר אויף אַוועקפיל געהאָלפען, אַז ער האָט מיך דאַמאָלס גאָר לייטיש „אַרונטערגעריטען" און דעם עיקר חסרון פון מיינע לידער האָט ער איינגעזעהן אין מיין אינטעליגענטישקייט...

הלמאַי זאל איך זאגען)ציטאַט פון „שלמה יונה":) אויף ער איז געווען גערעכט, און אויף ער איז נאָך עד היום געבאַסט, אין דער מעשה...

אינטעליגענטישקייט איז „לידער" אַזאַ סוב־סטאַנץ, וואָס מ'קאָן אפילו מיט דזשענטעלמען־ווייף נישט אַרויסטרייבען — מען אפילו דער וואונ־הערפולער איציק מאנגער קאָגען דעם מיט לייב און לעבען פראָטעסטירען.

— וואָס האָט מיך געשטויסען צו שרייבען יודיש?

דאָס איז אַ פראַגע, וואָס אמבאַרבירט מיך צום שטאַרקסטען, און וואָס עס איז מיר בעוונותי'ס שווער צו געבען אויף איהר די ריכטיגע און פשוט'ע תשובה.

ביי אַ רוסישען, ביי אַ פוילישען, ביי אַ דייטשען שרייבער קאָן מען זיך גאָרנישט פאַר שטעלען, אַז עס זאל געשטעלט ווערען אַזאַ פראַ־גע, הלמאַי די שרייבען אין זייער שפראַך, וואָרום, — ס'טייטש, ווי אַנדערש דען זאלען זיי שרייבען?

אַבער ביי אונז — ביי אונז איז די פראַגע יאָ אַ גילטיגע פראַגע. און וואו זאל מען געפינען די ראַציאָנעלע פערענטפערונג און „שכל'דיגען" ענטפער אויף אזא דער פראַגע? דער שרייבער מוז דאָך האָבען די אוידיטאָריע אין זינען. ער מוז דאָך וויסען און, ווערגיסטענס, פערשטיין: פאַר וועמען ער שרייבט. מילא, שרייבען קען מען שרייבען — ס'שרייב־פאַפיר איז נישט אַזוי טייער — אַבער אַז מען דרוקט ביכער?... און אַז קיין שר־לען אין ברייטען און ריכטיגען בעגריף זענען אין יודיש נישטאַ כמעט (איך נעהם דאָ נישט אין אכט די מאַרטירער־אַגשטאַלטען, וואו עס פלאַגט זיך דאָס חלוצישע יודישע לעהרטום), אַז די יודישע פון שטענדיג אָן, אָרימע אַרבייטערשאַפט האָט נישט קיין כח צו אויסהאַלטען אויף די אויסגעהונגער־טע פלייצעס אַן איינגענע קולטור, אַז דער יודישער באַלעבאָס און יודישער באַלעבעסעל איז פון תמיד אָן אַ וועלט־מוסטער פאַר עם הארצות און איגנאַ־ראַנץ, און אַז דער מין אינטעלעקטועלער אַרבייטער איז ביי אונז אויך, אין זיין רוב מנין זבבין בנוגע באַציאַנאַלע קולטור און עסטעטיק און גע־זעלשאַפטס־ענינים, פערבלענדעט און פערבאַריקאַדיר...

טאַ, פאַר וועמען־זשע דען־זשע?

תיקו, בלייבט אַ קשיא!

אלי האל צואַרי — איך טרייב אַ האָר נישט איבער!

און ביי מיר גופא איז די קשיא אַ דאָפּעלטע: געבוירען געוואָרען אין מאַסקווע, און איינגעזאַ־גען אין זיך די רוסישע שפראַך און קולטור — ער היום וואַקסט אין מיר דער קולט פאַר דער רוסישער קולטור! — און פלוצים: מיר נישט דיר נישט — יודיש? לײַדענשאַפטליך יודיש, ביז — צו אַ שגעון פאַר אונזער צערפּלוסטער שפראַך, וואָס קאָן אָפּגעטון ווערען פון אונז גאָר דאָן, ווען מיר וועלען ווערען אויס יודען? ווי קומט עס? איך ווייס נישט! איהר זעהט דאָך — אַזוי איז עס! זאל עס זיין אינסטינקט, זעלבסטפּע־היטונגס־אינסטינקט? מעגליך. קלאָר איז נאָר פאַר מיר, אַז יודיש איז מיין איינציגע היים, וואָס קיין שום אַנדערע היים — צי פון תנ"ך, צי פון דער גמרא, צי פון זאַנגוויל'ן — וועט זי מיר נישט פערבייטען. אַ מילדע, לעבעדיגע וואַרעמקייט שפרייט זי אויס, די דאָזיגע היים מיינע; און איך בין נישט מקנא קיינעם נישט, אַבער טאַקע קיינעם נישט פון מיינע ברידער לויט דער אַפּשטאַמונג, וואָס האָבען זיך איינלאַקירט (דאָס איז עפּעס אַנ־דערש וואָס — איינגעבירגערט) אין די שבע'ס לשונות און היימען פון דער גאַרער וועלט, ווען אַפּילו זיי האָבען נאָך נישט געהאַט און וועלען אַפּשר אויך נישט האָבען דעם היטלער־סוף. אין זאַך ווייס איך, אַז ס'איז ריין מיין געוויסען: איך האָב נישט געשריבען און שרייב נישט, ווייל איך גיי עמיצען אַ טובה טון, אָדער בעגליקען. איך בין ווייט, וואָס ווייטער קאָן נישט זיין כּון כּילאַנטראָפּישע אַמביציעס, פון גיין דורך דער שפראַך און פאָלק אַריין, פון מאַכען צו גיהם דעמאָגאָגישע חנ'דלעך (ביי אונז זענען מעגליך פאַלען, ווען בעדייטענדע שרייבער שטייען, כדי נושא חן צו זיין ביים המון עם, אויף קברים פון זייערע עלטערען — אזא נייער אומגעלומפּערטער, איינ'ן קאַם געפּאַלענער סמערדיאַקאָוו־שאַנער!). איך טו קודם כל — זיך און פאַר זיך, און אויב די בעשיידענע אַרבייט מיינע האָט אָדער קאָן האָבען אַ גוטען ווידערקלאַנג, איז הרי טוב. איך בין זיך מודה: אַן עגאָאיסט בין איך — קודם כל און ראשית חכמה מוז מיין אַרבייט און מיר מיר גופא געפעלען. איך מוז גלויבען אין דער אַר־בייט, וואָס איז דער תוכן און די פאָרם פון מיין לעבען און אויסלעבען זיך. עלעווייי אין דער יו־דישער קונסט בכלל (חוץ'ן טעאַטער) האָט עס פאַר־סירט, אַז מיר, די פּראָדוצענטען, וועלכע קאָנען געצוימען ווערען אין באַטראַכט. זענען אָפּט ווייט גאָר ווייט פאַרענט פונ'ם קאָנסומענט, איז דאָך דער דאָזיגער קאָנסומענט אין דעם גאָט די נשמה שולדיג.

מיט דער קונסט אונדזער'ער האָט עס פּאַסירט דאָס זעלבע, ווי מיט נאָך אַ סך סתירות פון אונזער יודישער עקזיסטענץ.

דאַכט זיך, מ'דאַרף זי נישט, דאַכט זיך מ'ווייל זי נישט, (און, אז מ'וויל קיין יודען בכלל נישט האָבען?...) דאַכט זיך, זי איז גאָר לחלוטין אומדערקבאַר, און דאָך — „גאַ דיר, יודישער ראַ־ציאָנאַליזם, יודישע תכלית'דיגקייט" — און דאָך וואַקסט זי, בליהט זי, שלאָגט אַרויס, ווי אַ זוויט־דיגער קוואַל פון אונטער דעם מדבר'דיגסטען זאַמד אַרויס, און ווי זאָגט שלום עליכם — גיי, רוף מיך קנאַקניסעל.

אמת, אָך און ווייי צו אַזאַ עקזיסטענץ, צו אַזאַ רחבות אָהן עקספּאַנסיע, אָבער, טייערע פּעסי־מיסטען, וואָס זאָל מען טון, אַז סע בליהט פאָרט, אַז עס לאָזט זיך נישט אונטערברענגען?!..

— פרעגט איהר מיך וועגען השפּעה, ווער, הייסט עס, האָט מיך בעווירקט אין מיין שרייבען.

— איז שוין מיר אויף דעם אַ סך לייכטער צו ענטפערען.

בעווירקט האָבען מיך אַלע, וואָס האָבען דעם כּוח און רשות משפּיע צו זיין, ד. ה. אַלע וואַרט־מאַן און פּאַרב־קינסטלער, וואָס מיר איז אויסגע־קומען מיט זייער שאַפען זיך צו טרעפען, און וואָס זענען מיר גוטע לעהרער'ס און גוטע מלאכים געווען אין מיין שריפטשטעלערישען וועג. ערנסט־טעאַדאָר־אַמאַדעאוס האָפמאַן און אברהם רייזען, זשאַרוש ראָדענבאַך און שלום־עליכם, טשעכאָוו און פּרץ און אַזוי ווייטער און ווייטער. איר־וואָס וועט איהר זאָגען: ווי קומט איהר צו זיי, ווי קומט ענין שמיטה צום באַרג סיני? זאָג איך: מסבים, און איך בין דווקא דערפון צופרידען, און האָט נישט קיין טענות צו מיר!

אַ גאַנץ פּיינע פראַגע איז: — וואָס פאַר אַ זאַך מיינע האַלט איך פאַר די בעסטע. די דאָזיגע שאלה איז פאַר מיר אַ פיינע און אַ לייכטע און אַנגענעהמע, ווייל איך האָב אויף איהר אַ גרייטע און אַבסאָלוט־אָרעגנאַליכע תשובה:

— די בעסטע זאַך מיינע וויל איך נאָך, און וועל איך נאָך אנשרייבען.

ס'איז די זעלבע מעשה, וואָס איציק מאַנגער האָט אַנומעלטען דערציילט:

ביי איהם אינ'ם רומעניש'ן שטעטעל האָט איינער אַ יוד, לאָמיר איהם אָנרופען ר' שלמה־זעליג, אָנגעשריבען און אָפּגעדרוקט אַ חיבור, אַ מין שאלות ותשובות, און די ספרים זענען ביי איהם אַזוי לאַנג געלעגען אין שטוב ביז ער האָט זיי „אַרויפגעבראַכט אויף אַ העכערער מד־רגה" — אויפ'ן בוידעם. דאָרטען האָבען זיי, די ספרים אַזוי לאַנג און אַזוי ברייט געוואוהט אין זייער שטויב, ביז זיי האָבען זיך, מחמת אומפּאַר־זיכטיגקייט אָנגעצונדען, און ס'איז געוואָרען די ריכטיגע שריפה.

שטייט מאַנגער'ס זיידע אין די בלויזע תחתונים אין דרויסען — ביינאַכט איז עס געווען — שטייט ער אַזוי, טשמאַקעט מיט די ליפּען, און רופט זיך אָפּ צו דער באָבען:

— זעהסט, זעהסט, אַ טשיקאַוועס, שלמה־זעליגס שטוב ברענט! אַ שריפה אַביסעל — אַזאַ פּלאַ־קערען! אַזאַ ברענען!!... אַבער וואַרט אַקאַרשט! אָט דער ר' שלמה־זעליג וועט נאָך אָנשרייבען אַזאַ חיבור, אַז די גאַנצע שטאָט וועט אַוועק מיט'ן פייער!...

אלזוי... אַזאַ און אַזוינס און אַזאַלכעס דאַרף מען נאָך אָנשרייבען — אַ נישט וועט עס נישט טויגען! (דאָס איז בנוגע דער פראַגע: „די פּלענער אויף דער צוקונפט?").

ווי קום איך צום טעאַטער?

וועגען דעם וויל איך נישט מאַריך זיין, און איך וועל דאָס מאָל אָפּ'טרין מיט אַ שטיקעל פערגלייך: — אויב די ליטעראַטור איז פאַר מיר מיין אָפּט געליבטע געזעצליכע ווייב, איז טעאַטער מיין אָפּט געהאַסטע... געליבטע! קלאָר?

וועגען דער יובילייע־פראַגע וועל איך נאָך צו די פריהערדיגע אויסערונגען מיינע צוגעבען, אַז מיין 100־יאָהריגען יובילייע זאָל איך אין „דאָס יודענטום" פּראַווען ביי אַנדערע אומשטענדען — ביי בעסערע, אמן!

—:‏ :—

דעם יובילאַר משה בראַדערזאָן

פון דניאל טשאַרני (ריגע)

„צי וועלען קומען נאָך אַמאָל די פריהערדיגע צייטען?

צי וועט פאַרגאַנגענהייט צו אונז פאַרבלאָנ־דזשען ווען צוריק.

מיט רחמים האָב איך מיך פאַרקוקט איז הימעל ראַנד אין ווייטען:

„צי'ט אויפבליצן אַ ליכטיג פונק פון גאָט אַ הייסער בליק?"

נישט פריילינג, יוגנט בעט איך איצט! די רוהע האָב איך אין זינען.

די שטורמדיקע רו פון דרייסט! דאָס איז מיין שטיל געבעט!

הער צו, מיין פריינט, און ענטפער מיר, און ווילסטו מיך געפינען —

דאַן ווייס איך נישט, וואו בין איך איצט: מסתם אין הין הער־פלעט."

געדענקסטו נאָך, ליבער פריינט, די דאָזיגע שורות פון כמעט מיט 18 יאָהר צוריק? ווי גוט די כאַ סען זיך איצט אַריין אין מיין באַגריסונגס־בריף צו דיר, דעם „צוואַנציג־יעהריגען"...

אָבער די דאָזיגע שורות האָב איך „פּלאַ־יאַ־איִרט" פון מיין מאַסקווער לידער־העפטעל, דו האָסט זיי מיט דיין אייגענער האַנט געהאַט אַריינגעשריבען אין מיין העפטעל און אונטערגעשריבען די דאַטע פון 27־טען פעברואַל 1916.

איך געדענק נאָך זעהר גוט די דאָזיגע דאַטע! דו ביזט געווען געקומען צו מיר דעמסטמאָל מיט אַ פאַר געבאַקטע קאַרטאָפעל אין די קעשענעס און מיט אַ פאָר אויפגעשטראַהלטע אויגען צום קאָסמישען „הין־הער־פלעט"... ווייל מיר ביידע זענען געווען דעמסטמאָל „בעזשענצעס" אין דער פערציג־מאָל־פערציג־באַגלעקערטער מאָסקווע און מיר ביידע האָבען געהאַט דעמסטמאָל געטרוימט צו ווערען אַליין „גלעקער" ביים פאָלק ישראל.

עפּעס, אַ פּנים, זענען מיר דאָך געוואָרען, ווייל „סע קלינגט" פון אונז. זענען מיר שוין, הייסט עס, נישט מעהר „זאַלבאַפערט", ווי אין מאָסקווע, נאָר „זאַלבאַפערציג מאָל פערציג" אין לאָדז און אין ריגע, אין ניו־יאָרק און בוענאָס־איי־רעס, אין יאָהאַניסבורג און אורוגוואַי און ס'איז באמת —

...„גוט אַזוי צו רייטן אָפן רוקן פון דער צייט און — אונטערוועגס פאַרשענקען אַלץ, וואָס איך פאַרמאָג —

עס זאָל מיין האַרץ זיך צאַפּלען אין אַלער־ווייטסטער ווייט

און פול זאָל זיין מיט מיר אַף יעדן טאָג"..

און אַזוי ווי דו האָסט נאָך, ווייס איך, אַ סך צו פאַרשענקען אויף אַלע אונזערע „אונטערוועגסן" — ווינטש איך דיר, ליבער פריינט, קודם כל לאַנגע יאָהרען און נאָכהעם — אַ לאַנגען זכרון פאַר אַלע אונזערע „פריהערדיגע צייטען", ווען אַפילו אַ פאָר קאַרטאָפעל געבאַקטע פלעגען אונז אַזוי דערהוי־בען און בעגייסטערען...

און אויב דו ווילסט מיר ענטפערן און מיך אויפסניי געפינען —

„דאַן ווייס איך נישט, וואו איך בין איצט: מסתם אין הין־הער־פלעט".

דאָס הייסט — אין ריגע — וואוהין עס האָבען מיך פאַרטראָגען די צוג־ווינטען פון „מזרח" און „מעריב" און וואו „מאָסקווע" מיט „בערלין" פיהרען אָן זייער בלוטיגע דין תורה...

איך לעב, הייסט עס, אין יענער „שטורמדיגער רוה פון דרייסט" וועגען וועלכער דו האָסט געהאַט געטרוימט מיט אַ יאָהר 18 צוריק.

בין איך, הייסט עס, פונקט אַזוי יונג און אַלט, ווי דו און על כן — יחי בראָדערזאָן!

—:0:—

כוליע רשע׳קע און זײַנע בנים

פון
יוסף זעלקאָוויטש

צווייטער טייל

כוליע „אינדערהיים"

אַ צעריסענע, אַ צעהאַסטעטע, ווי אַן אויסגעקינדעלטע, אויסגעלײַיגטע אַלטע טשקע אויף איהר באַנקשטיל, איז די זון יענעם נאָכמיטאָג געזעסען אויפ׳ן הימעל און כאַפּענדיג איהר נאָכמיטאָג־דרימעל האָט זי אויסגעהויכט פײַכטלען־וואַרימען אָטעם ווי פון אַ שטאַרק־פּערקאַטערטע באַז אַרויס. דער פײַכטליך־וואַרימער אָטעם האָט איבער דער ערד זיך צעלייגט און זי האָט פון זיך אַרויסגעגעבען אַ שימלדיגע וואַרימקייט, אַ וואַרימקייט, ווי פון אַ נאַסער פּערינע, אַ וואַרימקייט, וואָס איז איבעלדיג זיס און שמעקט מיט חלשות.

אַז כוליע איז אַרויסגעקומען אין יענעם נאָכמיטאָג פון שפּיטאָל אין גאַס אַרײַן, וואָס ער איז שוין דרײַ וואָכען נישט געווען און ס׳האָט איהם אַרומגענומען די פײַכטליך־וואַרימע לופט, האָט זיך איהם אָנגעהויבען אין קאָפּ צו דרייען און ער האָט געמוזט זיך אָנשפּאַרען אָן אַ שפּיטאָל־וואַנד, כדי נישט אומצופאַלען.

אין באַס איז קיינער נישט געווען. פּוסטקייט און אומהיימליכקייט האָט פון די אַפענע טירען און פענסטער איהם אַ קיגענגעבלאָזען אומגעהויערע שטילקייט, וועלכע האָט כוליען, ווי אין זיך אײַנגעשלאָסען און איהם אַרײַנגעבלאָזען לײַדיגקייט אין די אויערען אַרײַן.

די לײַדיגקייט איז איהם אין קאָפּ אַרומגעלאָפען, ווי אַ צוג־ווינד אין אַ לײַדיגער שטוב און האָט איהם עפּעס דערמאָהנט, עפּעס געמאָהנט, און כוליע האָט צעשטעלט זײַנע קורצע און קרומע פיס און געגומען ווײַטער גיין. אין דער האַנד, האָט ער געדריקט די גלאַטיגקייט פונ׳ם זילבערנעם האָלבען רובעל, וועלכען ער האָט בשעתו פון הער גינגאָלד בעקומען.

אינמיטען מאַרק האָט אַ מתנה הימלאָזע היבט זיך אין בלאָטע געראַיעט און מיט הנאה האָבען זייערע רוקענס אײַנגענומען די פײַכטליך־וואַרימע וואַרימקייט פון דער צעווירענער אַלול־נאָכמיטאָגדיגער זון.

אויסגעלײַיגט, ווי די פּלעקער און חלומ׳נדיג הפּנים, פון בעסערע צײַטען, ווען יעדער האָט געהאַט זײַן היים און זײַן בײַין, האָט זיך די נישט געגלוסט אויפצושטיין און אויף הינטישען אופן צו בעגריסען דעם מאָדנעם נפש — אַ קורץ געשטעל און צו לאַנגע הויזען און אין אַ צוגרויסען קאַשקעט, וועלכער איז זיי פאַר די אויגען געקומען — זיי האָבען כוליען איגנאָרירט, נישט שענקענדיג איהם די מינדסטע אויפמערקזאַמקייט.

כוליע האָט זיך אָפּגעשטעלט. צי וואָס האָט ער עס געטון? — מאַרנישט. בלאָט אַזוי, אַז איז ער בעגאַנגען, פאַרגאַנגען ביז אינמיטען מאַרק און אַז האָט ער זיך אָפּגעשטעלט און צוגעקוקט, ווי עס ליגט אַ מתנה הימלאָזע הינט, אײַנגעבאַרעט אין בלאָטע און חלומ׳ט.

שפּעטער אַפּיסעל, אַז כוליע האָט זיך שוין געהאַט גענוג אײַנגעקוקט, האָט ער פון צווישען דעם ווינד, וואָס ס׳האָט זיך איהם אין קאָפּ אַרומגעבײַאגט אַנגעהויבען דרייליך צו פּיהלען אַ כעס צו אַט דער מתנה הימלאָזע הינט:

„פאַרוואָס בילען זיי נישט, פאַרוואָס פערטור־בען זיי נישט מיט זייער האָוקעניי די טויטע שטיל־קייט, וועלכע האָט איהם אין זיך אײַנגעשלאָסען?" כוליע האָט אין זייער מיטען אַ שטיק בלאָטע אַרײַנגעוואָרפען, ער האָט אַזוי אַרום געוואָלט זיי צום קאַמף אַרויסרופען — זאָלען זיי רעווען, האַר־לען זיי שרײַען! — עס איז אָבער די הינט צו גוט געווען אַזוי צו ליגען אין בלאָטע און נאָשר באַר. זענען זיי צו מיד געווען, דעם קאַמף אָנגנעה־מען, האָבען זיי נאָר די מאָרדעס נאָך שמאָר־קער צווישען די לאַפּעס פעונאַנע. נאָך טיפער די אויערען אַראָפּגעלאָזט און נאָך פעסטער די אָפען צוגעקוועטשט — מאַרנישט. נישטאָ קיין שטאָט מעהר, נישטאָ קיין באַלעבאַטים, קיין בייר־גער — תוהו ובוהו, אַזוי כוליע עקזיסטירט מעהר נישט, בלויז אַ זון, אַן אָנגעדרימעלטע, ווי אַן אַלטע, אויסגעקינדעלטע און אויסגעלײַיגטע זקינה, וואָס צושיט איבער זייערע אויסגעקראַכטע רוקענס פײַכט־ליך־וואַרימע וואַרימקייט פון וועלכע ס׳ווערט אַזוי איבעלדיג־זיס און ס׳שמעקט מיט חלשות — — —

דעם האַלבען רובעלס גלאַטיגקייט האָט כוליען דערמאָהנט, אַז זײַן אַרויסגיין פון שפּיטאָל האָט געהאַט אַן אָנגעדרעטן ציל, ווי שטיין און גאַר־פען זיך אויף אַ מתנה הימלאָזע הינט. ער האָט פּערקירעוועט אין אַ ווײַטיגען געסעל און פון דאָרט אין דער שוהל־גאַס, צום הויז אין וועלכען עס האָט אַמאָל געוואוינט זײַן מייסטער און דער־ציהער, דער קלײַנער, בײדער, בעהאַלטער דער שוסטער, וועמען כוליע האָט אָפּגעדינט סיי מיט די הוידען, סיי מיט די שטיוועל, מיט דער וואַטענער קורטקע און מיט דעם, אויף זײַן קלײַנעם קעפּעל צו גרויסען קאַשקעט.

מיט עפענען די טיר פון בעטלערס שטיבעל איז איבער איהם אַ צושראָקענע, ווילד צושויר־בערטע קאַץ אַריבערגעשפּרונגען. כוליע האָט איהר דערקענט, דאָס איז זי געווען זײַן באַלעבאַסטעס „בײַזער האַלז", וועלכע האָט איביג פונ׳ם וויקער־שפּעלער עפּיס אַוועקגעשליפט און זײַן בײַשלעפּער־אויפ׳ן דעק פון בײַכיגען קאַסטען. פרעמד איז איהם אָר געווען די גראָב־בײַכיגע שפּין, וועלכע האָט זיך אַ זאַטע און צופרידענע געהוידעט אויף איהר געוועב אַראָפּ און אַרויף, אַרויף און אַראָפּ.

דער בײַכיגער קאַסטען מיט׳ן האַלב רונדיגען דעק אויף וועלכען כוליע פלעגט שלאָפען איז אויפ׳ן אָרט געשטאַנען און דאָס שטיקעל אויסגעהאַקטע שויב, וועלכעס האָט אין דער לײַדיגער פענסטער־ראַם געשטעקט מיט׳ן שפּיץ אַרויף, ווי אַן אײַנציגער צאָן אין מויל, האָט בײַ זײַן אַרײַנקום אָנגעהויבען שאָקלען זיך, ווי בעגריסענדיג איהם: „אָ וואַ, אַ גאַסט. שוין לאַנג נישט געזעהען דיך, כוליע!..."

איז אַט כוליע בײַ זיך „אינדערהיים", איז אַט כוליע אין „זײַן" שטוב. איז אַט כוליע אַליין בײַ אַלעבאָס — זעצט ער זיך אַוועק אויפ׳ן קאַסטען און פליט מיט די קלײַנע אײַגעלעך נאָך דער גראָב־בײַכיגער שפּין, וועלכע הויערט זיך אַ זאַטע און צופרידענע אויף איהר געוועב אַראָפּ און אַרויף, אַרויף און אַראָפּ און זײַן קליין מוח־קעסטעלע הויבט נאָכאַמאָל איבערצואַנייס אָן איבערצוקײַען דאָס אַלעס, וואָס ער האָט במשך פון לאַנגע וואָכען שפּיטאָל־ליגען אויסגעטראַכט:

„כסדר, ער וועט פון שפּיטאָל אַרויס, ער וועט סמאַטעס קלײַבען, אַלט אײַזען אין די גאַסען, צונויפזאַמלען סאַקי אַז דאַ, און בערעלעך שטי־בעל, ער וועט פערקויפען, געלד בעקומען, גו מאַקע געלד, לײַבעלע, דער הויקער האָט דאָך בפירוש געזאָגט בו... און וואָס שפּעטער?...."

נאָך דער „וואָס שפּעטער" איז עס געווען די שטריק, וועלכע האָט כוליען, ווי צוגעבונדען צום קאַסטען אויף וועלכען ער איז געזעסען; צי איז עס געווען די לופט, אָן ספּעציפישע שפּיטאָל רוחות, צו וועלכער ער איז געוואוינט געווען, צו גאָר איז עס געווען די אומהיימליכע שטילקייט — עס האָט כולען צו הונגערען אָנגעהויבען און דאָס באַלד אַזוי גראָב, אַזוי מאָהנענדיג, אַזוי פער־צווייפעלדיג, אַז עס האָבען זיך איהם די דינע אויגען־שפּעלטליך אויפגעריסען און ער האָט איצט ערשט דערזעהען די סמנים פון די שוואַרצע נאַ־לערעטריט און די גאַנצע פּוסטקייט, וואָס זי האָט אָנגעמאַכט:

עס שטייט נעבען דעם אײַנציגען פענסטערל, ווי אַ שוואַרצער פלעק, בעטלערס ווערקשטעל — אַ קעפּער, אַרום וועלכען עס ליגען צוואָרכען די אָפּגעשניטענע, אָפּגעהאַקטע אברים: אַ האַ־מער, אַ ראַשפּעל און די הילצערנע שפּאַלען, צושאָטענע אויף דער ערד זעהן אויס, ווי אויסגעהאַקטע אײַנגעטרוקענטע ציין. ווער האָט די אויסגעהאַקט, ווער האָט זיי צוואָרפען? — ס׳האָט כוליען אַ שוידער אַדורכגענומען. אויף דעם ליגקען עק פונ׳ם וואַרשטאַט, שטייט צוגעטריפט אַ שטיקעל ליכט, וועלכעס זעהט אויס, ווי אַן אויסגעריסענע פערגליווערט ווייסעל פון אַן אויג. ווער האָט דאָס אויג אויסגעהאַקט? ווער האָט דערויף מיט טויטען אַ גענאַמען געהויכט און עס געגראַבען צו געגליווע רונג? — כוליע האָט געציטערט. זײַנע קלײַנע אויגען־שפּעלטלען זענען קיינמאָל נישט געוואוינט געווען צו דערזעהן אַזויפיל זאַכען מיט אַמאָל, און זײַן קלײַנער מוח איז גאַרנישט פעהיג געווען אַזוי פיל קשיות מיט אַמאָל צו בעענטפערען און דער אמת איז דאָך געווען דער אײַנציגער. דער לאַנגער שטער — די צושויבערטע, די ווילדע קאַץ, געפלאָגט פון שרעק, פון אומעטיגקייט, געפּיציגט פון הונ־גער, האָט זי די שפּאַלען פון בלאַכענעם קעסטעלע אויף דער ערד צושיט, פון הונגער האָט זי די סאַדזעס פונ׳ם ליכטעל אָוועקגעלעקט און עס האָט דעריבער די פערגליווערטע ווייסקייט פון אויס גערונענעם אויג בעקומען...

אָבער כוליע האָט ער דען אין דער קלײַנקייט פון זײַן מוח געקענט אײַנזעהן דאָס פּאַבל, ווי אַ שפּילקע־קעפּעל, די גרויס, אין וועלכען ס׳איז דער לאַגישער און אמת׳ער ענטפער בעהאַלטען געווען? — כוליען האָט געהונגערט, כוליע האָט מאַר שרעק געציטערט, כוליעס אויגען האָבען האַרץ

ווייטאָג און מורא אויסגעריסען — האָט ער ווייטער געזעהן:

די קיך — אַן אָפען, שוואַרץ און פינסטער מויל — אַ צעבראָכענע קרקע, פון וועלכע גנבים האָבען דעם מת אַרויסגעגנב׳עט, איבערלאָזענדיג נאָר צופוילטע טיילען פון אויוון — אַ שטיק אָפּגע־בראָכען האַלץ, אַ צובראָכענע קאַטשערע... „ווער איז דער מת? ווער האָט איהם גענב׳עט?" — קלאָהר, דער מת איז די הויכע, די פינסטערע דיל, זײַן געוועזענע באַלעבאָסטע, גענב׳עט האָט איהר די בײזע כאַליאַסטרע און איבערגעלאָזט די צופוילטע אָרון־שטיקער, כדי איהם, כוליען, צו שרעקען, כדי איהם... —

כוליען האָט מורא׳דיג געהונגערט און אין זײַן הונגער האָט ער אַ ריס פון קאַסטען זיך געגעבען, די „וואָס שפּעטער"־שטריק צעריסען און ער האָט, ווי משוגע, ווי די ווילדע קאַץ אָנגעהויבען צו נישטערען, אין שענקעל אונטער׳ן בעט, אין ווערקשטעל און אַז ער האָט גאָרנישט געפונען, האָט ער זיך צום צווייטען מאָל אין לעבען צעוויינט און געהאַקט זיך מיט די האַרטע פויסטען אין זײַן פלאַכשיגען שטערן אַרײַן, פאַרוואָס ער האָט איהם געיעצהט אַרויסצוגיין פון שפּיטאָל, וואו ס׳איז עסען צו דער זאַט געווען און פאַרוואָס ער איז אַזוי טעמפּ און קען איצט פאַר זײַנעט וועגען גאָרנישט צוטראַכט... און ער האָט זיך דערמאָנט אָן דער מתנה הימלאָזע הינט און ער האָט מיטאַמאָל כפר שטאַנען, אַז דאָס, וואָס זיי האָבען איהם איגנאָרירט, בעת זײַן אַדורכגיין דעם מאַרק, איז דאָס נישט געווען מחמת רשעות, נאָר מחמת הונגער, דאָס זענען זיי אויך געלעגען אין מיטען מאַרק און האָבען געוויינט, די הינט האָבען פאַר הונגער געוויינט און —

ער, כוליע איז גראָר אַזאַ הימלאָזער, אַזאַ עלענדער אַזאַ הונגעריגער הונט, ווי יענע דאָרט פון מיטען מאַרק, מיט דעם אונטערשייד נאָר, וואָס יענע הונט קענען קיין שמאַטעס, קיין אײַזען נישט קלײַבען, יענע הונד האָבען קיין געלד נישט און ער. כוליע האָט אַזאַ גלאַטיגען, אַזאַ זילבערנעם האַלבען רובעל, פאַר וועלכען ער קען...

כוליע איז אין מיטען ווײַנען פערשטאַרט געבליבען; עס האָט זײַן פלאַכשיקער שטערן, אַלס נקמה דערפאַר, וואָס כוליע האָט איהם מיט די פויסטען געשלאָגען, אויסגעדריקט אַ געדאַנק, אַז ער זאָל פאַר דעם געלד, וואָס ער האָט זיך עסען קויפען... עס איז געווען אַ מורא׳דיגער געדאַנק, אַ געדאַנק פון וועלכען כוליע האָט געקענט משוגע ווערען, ער איז דערבײַ שנעל אַרויס אויפ׳ן הויף און מיט פיבערדיגע פינגער אויפגעראַבען די ערד נעבען לייטער און אַרויסגענומען אַ צובראָכענע פלאַש — יאָ! דער גלאַטיגער צעטער איז געלעגען!! מיט ציטערדיגער שנעליגקייט האָט ער דעם האַלבען רובעל מיט קליגנג אַרײַנגעוואָרפען אין פלאַש און שנעל איהר צוריק בעגראָבען? — ביין, עס הונגערט מיך נישט, דו הערסט, כוליע לויטער, עס הונגערט דיך נישט! — דו האָסט, כוליע, געהערט, עס טאָר דיך נישט הונגערען!...

היגיענע און קליידער

פון ד"ר ס. קלאַרמאַן

דער ווינטער־סעזאָן איז שוין אין גאַנצען. קעלטען און ווינטען, פערקילונגען און סך סעזאָן־קראַנקהייטען, ווי גריפּע, לונגען־ענטצינדונגען, בראָנכיט און אויפ׳ן ערשטען ציטעל קומט די פערקיהלונג, וואָס איז אפּט דער אנהויב פון אנדערע אנשטעקענישען. דער עולם זוכט נאַטירליך אַלערליי מיטלען ווי זיך צו בעוואָרענען קעגען די אַלע קראַנקהייטען, און דאָס ערשטע און בעסטע מיטעל, דענקט מען, איז דאָס וואַרעמע אנטאָן זיך. דאָס, הייסט עס, וועט זיכער פערהיטען פון פערקיהלונג דעריבער איז איצט די פּאַסיגע צײַט אַ שמועס צו פיהרען וועגען דער פראַגע פון קליידונג אום ווינטער.

די געשיכטע פון טראָגען קליידער איז אַלגעמיין איז זעהר אַ לאַנגע און אינטערעסאַנטע, אָבער דאָס איז נישט מיין היינטיגע טעמע, עס איז אָבער דאָך ווערט צו דערמאָהנען, אַז אָנהויבען זיך קליידען האָבען די מענשען נישט צוליב דעם געזונט, נאָר גאָר צוליב אנדערע טעמים. דער ערשטער אנשטויס זיך אויסצופּוצען אין קליידער איז גע־קומען פון דעם נאַטירליכען אינסטינקט־וועלכען מען הייסט געפיהל, מיר געפינען דעם זעלבען געפיהל אויך בײַ חיות און פייגעל. בעזונדערס קאָן מען בעמערקען דאָס ווען זיי פערפּוצען זיך אום צו געפעלען דעם געגענזײַטיגען געשלעכט. ערשט שפּעטער ווען פריוואַט־אײַגענטום האָט אנגעהויבען שפּילען אַ ראָלע אין געזעלשאַפטליכען לע־בען, האָט דער רײַכערער קלאַס און אײַנצעלנע וואוילהאָבענדע מענשען געוואָלט זיך בערימען און אַרויסווײַזען דאָס עשירות זייערס מיט דעם, וואָס זיי האָבען אנגעטאָן רײַכערע און וואָס מעהר קליידער.

אויך די פערשידענע מאָדעס האָבען אַ היס טאָרישען און עקאָנאָמישען הינטערגרונד.

דאָס טראָגען קליידער צוליב דעם געזונט איז ערשט געקומען שפּעטער. ווען דער מענש האָט אויפגעהערט זײַן אַ דרויסען־בעשעפעניש, ווען ער איז געוואָרען ציוויליזירט אויף אַזוי ווייט, אַז ער האָט פערבראַכט דעם גרעסטען טייל פון זײַן צײַט אין די פיר ווענט פון אַ פאַבריק, וואו די טעמפּע־ראַטור איז געווען אַזוי פערשידען פון דער דרויסען־טעמפּעראַטור, — ערשט דעמאָלט איז ער געצוואונגען געוואָרען צו פערטראַכטען זיך ווענען פערשידענע מלבושים, וואָס זענען בעקוועם צו טראָגען אין פערשידענע צײַטען פון יאָהר, לויט דער פערשידענקייט פון די סעזאָנען.

ווי אַזוי קליידער האָבען אַ ווירקונג אויף דעם געזונדצושטאַנד פון מענשען, העגט אָב דער פון ווי אַזוי זיי, די קליידער, האַלטען דאָס גלייך געוויכט פון דעם קערפּערס טעמפּעראַטור. איך האָב מורא, אַז די לעזער פון אַזעלכע שורות ווע׳לען אויסקומען בײַם לעזער ווי תרגום לשון, דעריבער וויל איך פריהער דערקלערען וואָס ס׳מיינט גלייכ־געוויכט פון טעמפּעראַטור. די היץ אָדער די טעמ־פּעראַטור פון יעדען געזונטען נאָרמאַלען מענשען איז שטענדיג גלייך, ווען אײַנער האָט אַ העכערען אָדער נידעריגען גראַד פון דער נאָרמאַלער טעמ־פּעראַטור געפינט ער זיך אין אַ קראַנקען און אומבעקוועמען צושטאַנד. אַזאַ טעמפּעראַטור מוז אַ געזונטער מענש שטענדיג האָבען, סיי ווינטער און סיי זומער אונטער אַלע אומשטענדען.

עס טרעפט אָבער אַ סך מאָל, אַז ס׳קומט פאָר אַזאַ לאַגע, ווען די טעמפּעראַטור ענדערט זיך אַמאָל העכער אָדער נידעריגער. אין ערשטען פאַל, ווען מ׳טוט אַ שווערע, אנגעשטרענגטע אַרבייט און מען פּראָדוצירט מעהר היץ ווי געוועהנליך — אָדער ווען מ׳בעהמט אַ קאַלטע וואַנע און דער קערפּער ווערט אָפּגעקיהלט און די טעמפּעראַטור וואָלט בעדאַרפט אַרונטערפאַלען. קעגען דעם האָט די נאַטור בעוואָרענט און האָט בעשאַפען אין מאַרך אַזאַ צענטער, וואָס געוועלטיגט איבער דער רעגולירונג פון טעמפּעראַטור. איז אַזוי: ווען די טעמפּע־ראַטור דאַרף געהעכערט ווערען דורך דעם וואָס מ׳טוט שווערע אַרבייט אָדער ווען מ׳געפינט זיך אין אַ צו וואַרעמען צימער, הויבט מען אָן שוויצען, און מ׳בעפרייט זיך פון דעם איבעריגען גראַד היץ דורך דער הויט, וואָס ווערט אויסגעטריקענט פון דער גרויסער קעלטער קיהלער, וואָס שנעלער צו צירקולירען, דאָס האַרץ אַרבייט שנעלער און די טעמפּעראַטור הויבט זיך צוריק אויף צום נאָרמאַלען צושטאַנד.

ווי איהר זעהט, קאָן זיך דער קערפּער, ווען ער איז אין אַ געזונטען צושטאַנד, צופּאַסען צו אַלערליי טעמפּעראַטורען. דערצו איז אָבער נויטיג, אַז דער שטאָף, וואָס מ׳טראָגט איבער דער הויט, זאָל פערמאָגען די מעגליכקייט צו פערענ־דערען די ווירקונג פון דעם אומבייט פּראָצעס. קליידער קאָנען בעזיצען די אייגענשאַפט צו האַל־טען דעם קערפּער קיהל אָדער וואַרים, די קאָנען אָבער אויך זײַן פון אַזאַ מין שטאָף, וואָס קאָן אַז די אַרבייט נישט לייכט דורכפיהרען.

פון דעם, וואָס איך האָב ביז אַהער געזאָגט איז געדרונגען, אַז אין ווינטער דאַרף מען טראָגען אַזוינע קליידער, וואָס זאָלען איהם האַלטען אין נאָרמאַלען צושטאַנד, אָדער בעסער געזאָגט, די קליידער דאַרפען זײַן פון אַזאַ מין שטאָף, וואָס זאָלען קאָנען אײַנהאַלטען די רעגולירע היץ, די וואַרימקייט פון קערפּער, כדי מ׳זאָל נישט זײַן געצוואונגען אַפּט איבערצוזײַיטען די קליידער אום צוצושטעלען די מאָס וואַרימקייט, וואָס דער קאַלטער ווינטער נעהמט פונ׳ם קערפּער צו. מ׳דאַרף גע־דענקען, אַז קליידער אַליין פאַר זיך קאָנען נישט צוגעבען נישט קיין היץ און נישט קיין קעלט. זיי קאָנען נאָר דיענען ווי אַגענטען, וואָס פער־אַז די קערפּערליכע וואַרימקייט זאָל נישט צופיל אַוועקגעהען אָדער אַרײַנקומען אין ווינטער. דער צייכען פון אַזאַ רעגעלמעסיגקייט פון וואַרימקייט איז דער גראַד פון בעקוועמליכקייט, וואָס מ׳פיהלט, אויב מ׳פיהלט צו קאַלט איז אַ סימן, אַז די קליידער פערמאָגען נישט דעם שטאָף אײַנצוהאַלטען די קער־

וועגען הלבשה ווינטער־צײַט

פּערליכע וואַרימקייט, און פערקעהרט, אויב מ׳פיהלט צו וואַרים איז אַ סימן, אַז זיי קאָנען נישט דורכלאָזען די איבעריגע וואַרימקייט פון קערפּער.

צופיל קליידער איז נישט נאָר אַן איבעריגע און שווערע משא פאַרן קערפּער, נאָר אויך דאָס, וואָס זיי דעקען די הויט, פון וואָס די איבעריגע היץ פון קערפּער ווערט געזעכערט און מוז זיך דערפון בעפרײַען דורך שוויצען. דערפון ווערען געוועהנליך די קליידער נאַס און דאָס פיהרט שנעל צו פערקיהלונג און צו אַנדערע ווינטערדיגע משולחת׳ן.

די קינדער, וואָס מוטערס האַלטען אום ווינ־טער אויף דער פרײַער לופט (וואָס דאָס איז גע־וויס אַ זעהר גוטע זאַך), לײַדען אָפט פון פער־קיהלונג און אַנדערע שלאַפקייטען צוליב דעם, וואָס מ׳הילט זיי אײַן מיט פיל קאָלדרעס און מ׳טוט זיי אָן פיל וואַרימע מלבושים. אָפט ווײַנען נעבעך און שרײַען די קינדער אַלס פּראָטעסט קעגען דער אומבעקוועמליכקייט, וואָס די געטרײַע מוטערס פער־שאַפען זיי מיט דער איבערמאָס פון וואַרימקייט.

ס׳איז געוויס נישט איבעריג צו וויסען, אַז די הויט בענויטיגט זיך אין פרישער לופט כונקט ווי די לונגען, ווײַל געוויסע־מאָסען אָטעמען מיר אויך דורך דער הויט. דעריבער איז וויכטיג, אַז די שטאָפען, פון וואָס אונזערע קליידער ווערען געמאַכט, זאָלען זײַן אַזוי לײַז געוועבט, אַז זיי זאָלען לייכט קאָנען דורכלאָזען פרישע לופט, און לופט האָט אויך די מעלה, וואָס זי לאָזט קיין היץ נישט דורך לייכט. וואָל־שטאָף פערמאָגט אויך די זעלבע אייגענשאַפט, דעריבער זענען די בעסטע קליידער די, וואָס זענען געמאַכט פון לויז געוועבטער וואָל און דערצו זענען זיי נאָך לייכט צום טראָגען אויך. וואָל האָט אָבער נאָך אַן אײַגענשאַפט: זי זאַפּט אײַן אין זיך אַרײַן דעם שווייס. און דאָס איז ש׳ין גאָר אַ חסרון פאַרן קערפּער. דעריבער איז גלײַכער צו טראָגען אונטערוועש פון לײַז גע־וועבטען לײַנען אָדער זייד. אויבערשטע מלבושים אָבער זאָלען זײַן לייכטע וואָלענע, און וואָס ווײַ־טער מ׳טראָגט אַלץ געזונטער איז דאָס.

פּיניעלע מזיק

גימ לישון

וואס זאָגט עך, יאַטען, צו דער קרירע? די ליבן זענע פּערקאָוועט. די גוטן איז געשוואָצן, אָף די פיס אָב איך ווינטער־באַלן און קאַ שטיקל קויל פון דער קילע זעה׳ מע אלץ ניש.

און באַ זיי, באַ די קילע־לאַט, גייט אַלץ אַף דער פּינקט. צו ערשט רעדט מע וועגן קוילן. דערנאָכדעם רעדט מע וועגן קוילן. און דערנאָכדעם רעדט מע ווידער וועגן קוילן, און אַז מאַט שוין גיניג אנגעטשאַקעט הייבט מע זיך אָן שפּאַרן ווי פיל קוילן. דערנאָכדעם ווי עט מע געבן די קוילן און אַז מען ווייסט שוין ווי, רעדט מע וויפיל עט מע געבן קוילן און אז מאיז שוין מיט מאַהעל און מיט בריטיאָנע פּאַרטיק: ווי, ווען און וויפיל, מאַכט מע ערשט אַ קאַנעקורס (געמיינט: קאָנקורס). „קטאָ דייע ווינצע״, פּינקט ווי באַ קופּים לי־האָוודיל, און איך זאָג עך, יאַטען, אז ביז וואָס וועט, עט דערוואַל ווערן.... שיוויעס!

איך זאָג עך, יאַטען, אַז מיר זאָלן ניש וואַרטן אַף די קילע־לאַט, און מיר זאָלן באַצאַטן, ווען סיזענען באַך די קרירעס, מאַכן אנשאיינע קוילן אַקציע און רעפּקע אין שמולן געכל, אַז מיר עלן זיך נעמען, עלן מיר האָבן קוילן, און טאַמער עלן מיר זיך פּאַרלאָזן, עלן מיר אין שמולן געסל אַסגיין פון קעלט.

אַ קלאַל, יאַטען, צו דער אַרבעט!

א „פעקעל“ האָט זי א שיינס

און א שוואַכען זכרון דערצו

דאָקטאָר (פערשרייבט זיין פּאַציענטקע די רעצעפּט): אַ שטאַרקע מיגרענע, גאַל־שטיינער, שמאַלץ ביים האַרץ, סמנים פון סקלעראָזע, שטאַרקען בלוט דרוק... ווי אַלט זענט איהר דען?

פּאַציענטקע: 22 יאָהר.

דאָקטאָר (שרייבט ווייטער): ...און אויך אַ שוואַכען זכרון.

א סוד פאַר א פרוי

— די האָסט פּעלען געזאָגט דעם סוד, וואָס איך האָב דיר דערצעהלט?

— איך האָב איהר נישט דערצעהלט, איך האָב זי גאָר געפרעגט, צי זי ווייסט נישט דערפון.

לאַטקעס

אויף חנוכה און אויף א גאַנץ יאָהר

אויף דעם אָרט, האָבען מיר געוואָלט פערעפענטליכען אַ רשימה פון לאַטקעס, וואָס האָבען פערכאַפּט די „בעבקלעך“, וואָס דיצען אויבענאָן.

וואָס זאָגען דעות אין קהל׳שע עניניס און מישען זיך אין פּאָליטיק.

מיר האָבען אויך געוואָלט אָנרופען די נעמען פון אַנדערע לאַטקעס, וואָס זאָגען פאַר אונזערע סוחרי׳ם, האַנדווערקער און קליינהענדלער, אָבער מיר געבען נישט די דאָזיגע לאַטקעס־רשימה, ווייל עס צוליב ריין „טעכנישע טעמים“.

די סודות פון גענף

דרייערליי זיצונגען פון דער פעלקער־ליגע

אין דער פעלקער־ליגע זענען דא דרייערליי זיצונגען:

אָפענע זיצונגען: דער עולם דערוואוסט זיך באַלד וועגען דעם פערלויף.

פערטרויליכע זיצונגען: דער עולם דערוואוסט זיך פון „א“ ביז „ת“ 10 מינוט שפּעטער.

שטרענג פערטרויליכע זיצונגען: דער עולם דערוואוסט זיך גענויע פרטים 10 מינוט פאַר דער זיצונג.

ביים ברעג פון דער ביהנע

פליאַטקעלעך פון יודישען טעאַטער

בעת דער פּאַוזע אין יודישען טעאַטער אין „פילהאַרמאָניע“, זאָגט ווייטלער צו זיין פּאַרט־נער:

— זייט מוחל, און רוקט אייך אביסעלע ווייטער נאָך אַ מינוט, זאָגט ווייטלער ווידער דאָס אייגענע:

— חבר׳טע ר. זייט מוחל, און רוקט אייך נאָך אביסעלע ווייטער. אזוי האָט זיך דאָס עטליכע מאָל איבערגע׳חזר׳ט.

די פּאַרטנערין, וועלכע איז שוין געשטאַנען אויפ׳ן לעצטען ברעג, האָט אַ דענער׳ווערטע אַ זאָג געטון:

— פּאַניע ווייטלער, ווי ווייט וועל איך מיך אַזוי רוקען, אויב איך וועל מיך נאָך איין רוק טון, וועל איך דאָך איבגאַנצען מוזען אַראָפּגעהען פון דער ביהנע.

— אָט דאָס מיין איך טאַקע. האָט ווייטלער געענטפערט.

א מוסטער פון א „טבילה־בעשייניגונג“

אַרויסגעגעבען פון דער הויפּט־טיקעריז

אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם נייעם בעפעהל פון דער קהלה־פערוואַלטונג, אז חופּה וקידושין וועלען בעקומען נאָר די כלות, וואָס וועלען נישט האָבען קיין „טבילה־בעשייניגונגען“, אז זיי זענען געגאַנגען טבילה אין דער אגודה׳שער מקוה, ברענגט דער „קונדס“ אַ מוסטער פון אזא טבילה־בעשייניגונג:

זאַשוויאַטשעניע.

דערמיט טו איך זאַשוויאַטשען, אז די כלה הבתולה סטעפע בת קיילע גנענדעל תחי׳ איז געגאַנגען טבילה אין דער אגודה׳שער מקוה, איז אונטער מיין פערזענליכער אויפזיכט אונטערגעטינקט געוואָרען כדת וכדין און איז כשר למהדרין מן המהדרין.

מיט מקוה — גרוס

ר.ע.ל.ע.

די הויפּט־טיקע׳ן פון דער מקוה אויף גראַנסקאַ 77.

געניצען אין טעאַטער

איז שטרענג פערבאָטען

ווי דער „קונדס“ דערוואוסט זיך, וועט אין די היגע טעאַטערן אויפגעהאָנגען ווערען אַזעלכע מו־דעות:

וואָרנונג

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט די געעהרטע טעאַטער־בעזוכער, אַז דאָס געניצען בעת די פאַר־שטעלונגען איז שטרענג פערבאָטען. ווער ס׳וועט ביי דער קאָמעדיע געניצען וועט שטרענג בע־שטראָפט ווערען.

וואָס איז דאָס לעבען?

ווי ס׳זעהט עס א טראַמוואַי־מאַשיניסט

אַ טראַמוואַי־מאַשיניסט זאָגט, אַז דאָס לעבען איז געגליכען צו אַ טראַמוואַי.

נאָר אַ קליינער טייל פּאַסאַזשירען דערפאָהרען ביז דער לעצטער סטאַנציע.

עפּעס מוח ווערען

אַ חכמה אויפ׳ן ניכטערען מאָגען

איז ער קלוג און זי איז נישט קיין נאַר — ווערט דערפון אַ פּלירט: איז ער קלוג און זי איז אַ נאַר — ענטוויקעלט זיך אַ ליבע; איז ער אַ נאַר און זי איז קלוג — ענדיגט זיך מיט אַ חתונה; זענען ביידע נאַראָנים — ווערט דערפון אַ קינד.

דער קונדס

הומאָר ● סאַטירע ●

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

ביילאַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט“ נומער 288

פרייטאָג, דעם 15 דעצעמבער 1933

לכבוד חנוכה

דעם „זיידענס“ דריידעל...

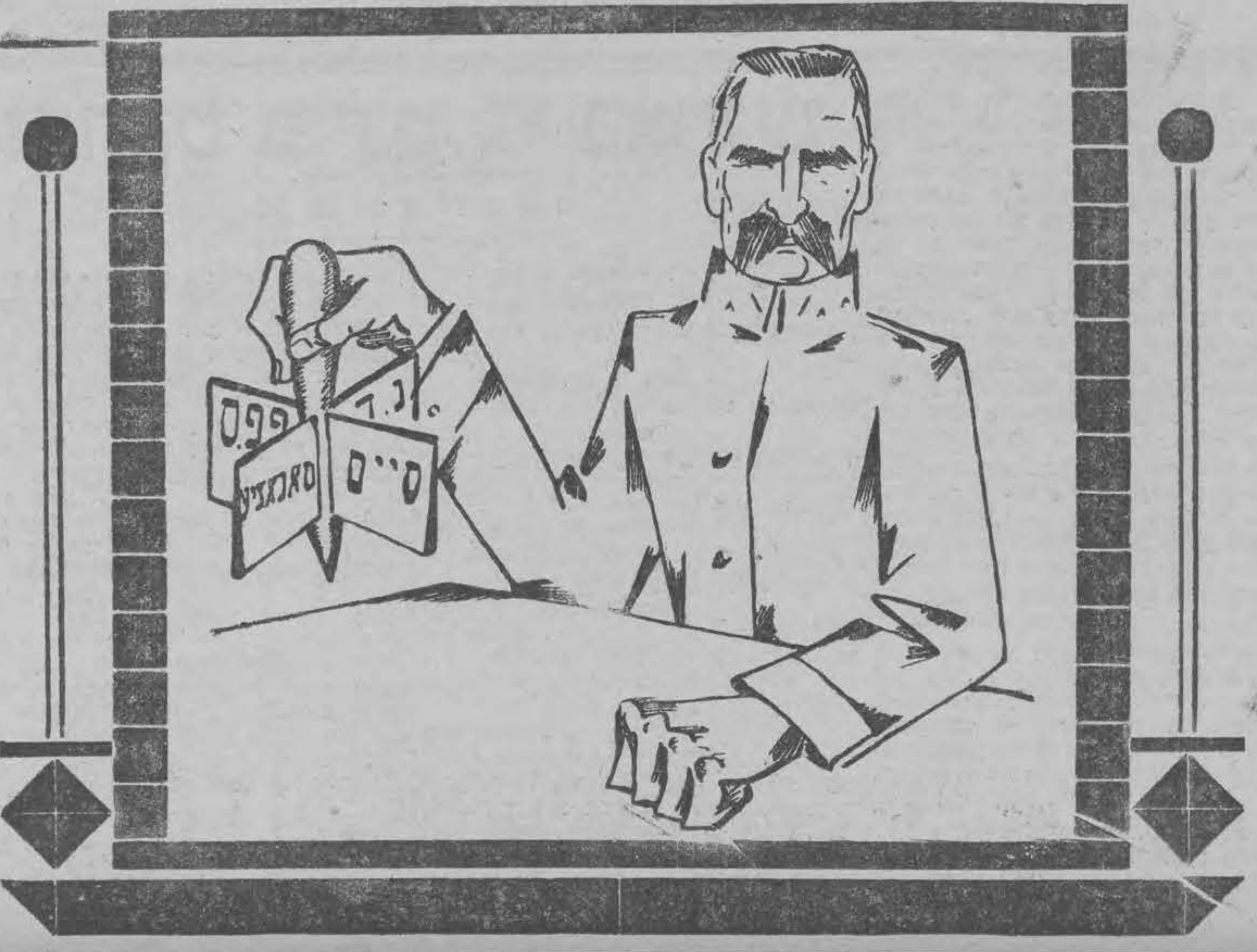

מיט'ן דריידעל

א ביסעל חנוכה-פילאזאפיע

ביי אונז יודען געהט אלץ מיט'ן דריידעל. דער דריידעלט אויף זיין שטייגער:

א סוחר, אז מ'קומט צו איהם אויפמאהנען א וועקסעל — דריידעלט ער מיט דער צונג.

צו א לאדזער גביר, אז מ'קומט נאך א נדבה פאר א וואוילטעטיגען צוועק, דריידעלט ער אזוי לאנג, ביז ער טוט זיך ארויסדריידלען.

האבען מיר אין לאדז אנ'אנטיהיטלער-קאמיטעט, דריידעלט ער ווי ס'פאסט איהם: אמאל אויף רעכטס און אמאל אויף לינקס — „הפה שאסר הפה שהתיר".

האבען מיר א פעראיין „נותן לחם", מאכט ער מיט די פליטים יעדען מאנטאג און דאנערשטאג אנ'אנדערען דריידעל...

לאקאלארען דריידלען מיט'ן דירה-געלד און ווירטסלייט דריידלען מיט עקסמיסיעס.

אלע יודען דריידלען, יעדער דריידעלט אויף זיין שטייגער.

ב. ג. ה. ש.

סמוטנע חנוכה-געדאנקען

די פיר אותיות אויפ'ן חנוכה-דריידעל: ב.ג.ה.ש.

טייטש: „נס גדול היה שם".

דער „קונדס" האלט, אז די דאזיגע ראשי-תיבות דארפען זיך אויך היינט געפינען און נישט נאר אויפ'ן חנוכה-דריידעל.

אויף דעם „שלום-אקט" פון דער קהלה מיט די שעטערס, וואלטן זיך געפונען די אותיות: ב. ג. ה. ש.

צו דער ידיעה, אז די קהלה פיהרט אדורך אין חיבוך די קוילען-אקציע, דארף צוגעשריבען ווערען ב. ג. ה. ש.

אויב א כלה וועט אין דער באהענטער צוקונפט צוקומען הונדערט-וקדושין אהן א „זאשוויאדטשעניע" אז די איז געווען טבילה אין דער אגודה'שער מקוה, וועט מען אונטער דער חופה זאגען די ראשי-תיבות: ב.ג.ה.ש.

אז א סוחר וועט א גאנצען חודש נישט האבען קיין ליציטאציע, וועט ער זאגען: ב.ג.ה.ש.

אויב מ'וועט אויסגעפינען א פילאנטראפישע אדער געזעלשאפטליכע אינסטיטוציע, וואו מ'זאל נישט מאכען „נא ליעווא", דארף מען אויסרופען: ב.ג.ה.ש.

אויב ס'געהט אדורך א חודש, און מ'האט אייך נישט אהיימגעשיקט דאס קבר פון דער שולע, דארפט איהר זאגען: ב-ג.ה.ש.

אויב אייער ווייבעל פאהרט קיין זאקאפאנע, און האלט זיך אין דער „מדרגה", דארפט איהר זאגען: ב.ג.ה.ש.

אויב א סוחרים-פעראיין עקזיסטירט נאך היינט אהן א קארטען-קלוב, מוז מען זאגען: ב.ג.ה.ש.

אויב ביים איצטיגען א „טיסטען"-אנסאמבל אין יודישען טעאטער אין „פילהארמאניע", קומט נאך א מנין בעזוכער, מוז מען זאגען: ב.ג.ה.ש.

א יוד אין דער קראנקען-קאסע

ער ווייכט וואס ער זאגט

דאקטאר: וואס פעהלט אייך?

יוד: כ'האב נישט פאר איין געהאכט א שטארקען בויך-ווייטאג. אמאל טוט מיר ווי א יוד דער רעכטער זייט, אמאל אויף דער לינקער זייט און אמאל ביידע זייטען.

דאקטאר: וואו האט אייך צום ערשטען מאל וויי-געטון?

יוד: אויף דער ווסכאדני'א גאס נעבען פיש-מארק.

פרויען אין פערשידענע לענדער

אין וועלכען עלטער זענען זיי אינטערעסאנט

אין וועלכען עלטער זענען פרויען אמייסטען אינטערעסאנט אין פערשידענע לענדער?

אין פראנקרייך א 18 יאהריגע סטודענטקע; אין אמעריקא א 20 יעהריגע גירל; אין רוסלאנד א 17 יעהריגע קאמסאמאלקע, און אין דייטשלאנד אנ'80 יעהריגע אריערין.

ער געדענקט נישט

פרוי (צום מאן): דו ווייסט כאטש, אז די לעצטע וואך האסטו מיר קיין איין קוש נישט געגעבען.

מאן: טא, ווער דען איז געווען אין דער קוך?

—)ːoː(—

זי האט פיינט צו בארגעז

פון ב. קאוונער

ס'קומט אריין מיין שכנה און בעט מיין פרוי, זי זאל איהר לייען א פאר שטיקלעך צוקער.

און אט קומט זי לייען א האלב ברויט, א ביסעל זאלץ, אנ'איי, א שוועבעלע, א ציבעלע, א הויפטעל קנאבעל און אזוי ווייטער.

עס נעמט גארנישט קיין סוף!

און אט קומען צו דער שכנה געסט אנ'אלטער שטעטער מיט א מוהמע. זיי ווילען ביי איהר וואוינען א דריי-פיער וואכען, און — אפשר מעהר, ווי זיי וועלען זעהן...

כאפט זיך די שכנה אריינע, אז זי האט נישט קיין בעט פאר זיי.

קומט זי באלד אריין צו מיין פרוי און הייבט אן מיט א רחמנות'דיג קול:

— שכנ'טע לעבען, אפשר האט איהר איבעריג א'אלט בעט אין אייער הויז? — מיינער א כע מער מיט א מוהמע זענען געקומען צו גאסט, ווילען זיי שטעהן ביי מיר א פאר וואכען; האב איך זיי נישט וואו צו לעגען. ס'הייסט, האבען האב איך זיי יא וואו צו לעגען, נאר איך האב זיי נישט אויף וואס צו לעגען. איך האב נישט קיין בעט, האב איך נישט. אפשר האט איהר אנ'איבעריג בעט?

זאגט מיין פרוי:

— איך האב אנ'אלט בעט אין קעלער. אויב איהר ווילט קענט איהר עס האבען.

— איז עס כאטש ריין?

— וואס מיינט איהר?

— איך מיין, אויב עס האט נישט קיין וואנצען.

— דאכט זיך, אז נישט.

— אויב אזוי, וועל איך עס ביי אייך צו נעמען.

— גאנץ גוט, איהר קענט עס האבען אויף אלע מאל.

— איך דאנק אייך. זייט איהר זיכער, אז דאס בעט איז ריין פון וואנצען?

— איך דענק אזוי.

— בעסער וואלט געווען, ווען עס זאל יא האבען די לעבעדיגע סחורה.

פארוואס?

— וואלט דער פעטער מיט דער מוהמע נישט געוואוינט ביי מיר אזוי לאנג ווי זיי ווילען.

— און אפשר וועט איהר דארפען פאר'ט עפעס טרעכטען, טוט א זוך.

— הלואי זאל איך מצליח זיין!... צו די איצטיגע גרויסע געשעפטען דארף איך נאך געסט האבען אין הויז? זיי זאלען מיר אויפעסען די ביי בער? וואלט ער כאטש געווען א געזונטער, דערפעסער, איז ער ווי אויף להכעיס א שלאפער א יוד, נאר ער קרעכצט, נאר ער הוסט, נאר ער האלט זיך פארן הארצען. און אויב ער פיהלט א ביסעל בעסער, זאגט ער תהלים. און עסען עסט ער אויך נישט אלץ, וואס מען גיט איהם. זיין גאנצער עסען איז ריין מיט מילך, לימענע זאפט און פייגען. א משוגענע דיעטע! און די מוהמע, וו'דער, עסט נאר פלייש. זי קען עסען דריי מאל אין טאג פלייש. דארף איך זיי נאך האבען ביי זיך אין הויז דריי וואכען! מילא, פערפאלען... בעשערט אנ'אומגליק קומט עס אין הויז אריין...

האט איהר, הייסט עס, א בעטעל, האט זעהר גוט, איצט דארף איהר נאך האבען א ווארעמע קאלדרע און א פאר קישענס. אפשר האט איהר אנ'איבעריגע קאלדרע מיט א פאר קישענס? איהר האט? אט, דאס הייסט א באלעבאסטע, א לעבען אויף אייך!

אויף מארגען — די שכנה איז ווידער דא!

— שכנ'טע-לעבען אפשר האט איהר אין הויז גאזע און יאדינע? מיין יאנקעל האט אויסגעוואשען א גלאז, האט ער עס צובראכען און זיך צושניטען דערמיט, וויל איך פערהאלטען דאס בלוט — איהר האט? — אט, דאס הייסט א באלעבאסטע! אלץ האט איהר, א געזונט אויף אייך.

און א טאג ארום:

— שכנ'טע, די מוהמע מיינע האט היץ, וויל איך איהר מעסטען דעם פיבער, האב איך נישט קיין „גלעזלע", איהר האט דאס? איך בין אייך ממש מקבל. ביי מיר איז קיין זאך נישטא. איך האב געהאט, האבען עס די מזיקים מיינע צובראכען. און אנ'אייז-בלאז האט איהר? מיין שוועסטער הייסט זיך צולעגען אייז צום קאפ.

דער פעטער מיינער זאגט, אז מען דארף גאר נישט. מען זאל זי אט אזוי לאזען ליגען ביז ס'וועט העלפען.

שבת הגדול און קורצער פרייטאג

קורצער פרייטאג: וואס זאגט איהר, פאניע שבת הגדול, צו דער פויליש-דייטשער פערשטענדיגונג?

שבת הגדול: איך האב מורא, אז זיי זאלען אונז נישט אמאל אין דער לעצטער מינוט א שיסט אריינגעבען א גאל.

קאלבס-קאטלעטען און שאקאלאדע

אונטערגעהערטער געשפרעך אין פאניאטאווסקי-פארק

אין פאניאטאווסקי-פארק זיצט א פארעל. נאך א לענגערע פאוזע, זאגט זי:

— ביין, בערנארד, איך וועל מיין מאן נישט פערראטען.

— איך וועל דיך עפעס פרעגען, האט ער געזאגט:

— דו האסט ליב קאלבס-קאטלעטען?

— יא.

— און שאקאלאדע?

— אויך.

— נו, קלעהרסטו, אז דאס קאלב וועט זיין אין כעס, אז דו וועסט עסען שאקאלאדע!?..

א זדאלנע דינסט

ווייבער מוטלען אין דער יאטקע

ערשטע יודענע: כ'האב געהערט, אז זי האבען צוגענומען א נייע משרתת?

צווייטע: יא.

ערשטע: זענען זי כאטש פון איהר צופרידען?

צווייטע: נישט איבעריג.

ערשטע: פארוואס?

צווייטע: כ'על איהך זאגען די ריינע בעמארעס. אזוי לאנג ווי איך בין אין דער היים, מוזען זי צו גארנישט, און אז מיין מאן איז אליין אין דער היים, איז זי זדאלנע צו אלעס.

—)ːoː(—

אין א צעהן מינוט ארום — די שכנה איז ווידער דא.

— שכנטע, האט איהר אפשר אין הויז א פאר זאפאלקעס? — איך האב פערגעסען אנצוגרייטען. — איך האב שוין איין מאל א קאז, איך געדענק נישט פון דאנען אהין. איהר האט?? וואס דען, איהר וועט נישט האבען. ווען איך זאל דארפען האבען א גט, וועל איך איהם אויך קריגען ביי אייך.

— איהר לאכט, הא? איהר מעגט לאכען. איהר זייט א באלעבאסטע און איך נישט.

אויף מארגען:

— שכנ'טע, ביי אייך איז אפשר פארהאן הייס וואסער? יא, זעהר גוט, מיין פעטער וויל זיך נעהמען א וואנע. ער מוז עס נויטיג האבען. ער האט שוין נישט געהאט קיין וואנע א שעהנע פאר יאהר, ווארים דארטען, וואו ער וואוינט, איז קיין וואנע נישטא, וויל ער זיך ביי מיר נעהמען א וואנע, האב איך נישט קיין הייס וואסער. וועל איך איהם צו שיקען צו אייך, זאל ער זיך ביי אייך נעהמען א וואנע, אויב איהר האט נישט דאגעגען, וועל איך איהם אהער גלייך ארייננשיקען.

און איידער איך האב נאך צייט געהאט צו ענטפערען, איז שוין געשטאנען ביי מיר אין הויז אנ'אלטער הוסטענדיגער יוד מיט א שיטערער באָרד; א באָרד, וואס וואקסט אין צוואָ-פענע פלעטלעך, ווי א ראמאן אין פארטזעצונגען. מיין יוד האט נישט געפרעגט קיין פראגעס און איז אריין אין באדעצימער און שוין געלאזען לויפען דאס הייסע וואסער.

די שכנה האט זיך אוועקגעזעצט ביי מיר קיך ווארטען אויפ'ן פעטער:

— איך האב איהם מורא צו לאזען אליין. ער איז זעהר א שלאפער יוד. מיין טאטע, איהם צו לענגערע יאהרע, איז אויך געווען אזא כפר-שון. מיין טאטע פלעגט אלעמאל אוועקחלשען אין א וואנע, האב איך מורא, אז דער פעטער זאל אויך נישט מאכען די קונץ. מען דארף איהם טאקע זאגען, אז ער זאל זיך נישט פערשליסען פון אינעווייניג, טאמער חלש'ט ער, זאל מען קענען צוקומען צו איהם.

און זי פירט זיך נישט און קלאפט טאקע באלד אן אין טיר און זי שרייט אריין:

„פעטער, פעטער, פערמאכט זיך נישט. לאזט אפען די טיר, לאזט אפען — איהר קענט נאך אוועק חלשען, וועט מען נישט קענען אייך מינטערען".

אבער דער פעטער האט נישט געענטפערט.

האט די שכנה ארויסגעלאזען א קוויטש און נאך א קוויטש און דערנאך ערשט גענומען נאך כען א געוואלד, אז דער פעטער ליגט שוין דארט א גע'חלש'טער און מען מוז אויפברעכען די טיר.

עס האט לאנג נישט גענומען און די טיר איז אויפגעבראכען געווארען. דער פעטער איז געווען געזונט און שטארק. ער איז געזעסען אין דער וואנע און זיך געוואשען די באָרד.

— סטייטש, פעטער, פארוואס האט איהר נישט געענטפערט? מען האט דאך אייך געהייסען אפען לאזען די טיר?

האט ער געענטפערט, אז ער האט נישט געהערט, מחמת דאס וואסער איז געלאפען, און ווען דאס וואסער לויפט פון קראן, קען מען נישט הערען.

דערנוויל האט מען מיר צובראכען די טיר פון באדעצימער.

ווען דער אלטער איז ארויס פון דער וואנע איז ער געווען אזוי שוואך, אז ער האט זיך קוים געהאלטען אויף די פיס.

האט די שכנה געבעטען ביי מיר א גלעזעלע וויישניק, ער זאל זיך דערקוויקען דאס הארץ; און אויב איך האב נישט קיין וויישניק, איז רעכט אביסעל בראנפען אדער ווין.

אין א שעה ארום איז די שכנה ווידער געקומען:

— לייט מיר אביסעלע אלקאהאל אדער עסיג. איך וועל דעם פעטער אויסרייבען די פלייצעס. עס שטעכט איהם, זאגט ער, אין די פלייצעס.

האלטענדיג אין האנד דאס גלאז עסיג, האט זיך די שכנה נישט אויפגעהאלטען זיך צו בעריהמען אז זי האט פיינד צו בארגען פרעמדע מענשען...

ווען די שכנה זאל נישט זיין אזא שעהן ווייבעל, וואלט איך זי שוין לאנג ארויסגעשמיסען פון הויז. איז זי אבער צו מיינע צרות זעהר א שעהנע, און איך האב נישט קיין חשק צו קריגען זיך מיט איהר.

ווי א זאך מאכט זיך, איהר מאן פערלאזט זי, ארבייט ער שטארק איבערגאנצען טאג, איז זעהר גוט ווען מען האט אזא ווייבעלע אונטער דער האנד.

דערוויל איז שלעכט. נישטא די שעה, די האלבע שעה, זי זאל נישט קומען עפעס בארגען ביי אונז.

שא, אט געהט זי שוין ווידער. וואס וויל זי שוין איצט!? — זי וויל האבען אביסעל ריצען מעהל. די מוהמע איהרע האט זיך פערדארבען דעם מאגען...

—)ːːː(—

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבן

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 15 דעצעמבער
כז פסלו תרצ"ד

זון-אויפגאנג 7.33
זון-אונטערגאנג 3.24

ליכט-צינדען 3.8

די בראדערזאן-אקאדעמיע וועט אריין אין דער געשיכטע

פון דער יודישער קונסט און ליטעראטור אין אונזער שטאט

געדענקט די דאטע: מיטוואך, דעם 20־טען דעצעמבער

דער קאמיטעט פון די יובל-פייערונגען לכבוד דער צוואנציגיאהריגער ליטעראריש־קינסטלערישער טעטיגקייט פון משה בראדערזאן האט שוין פערעפענטליכט די פולע רשימה פון די אנטיילנעמער אין דער פייערליכער אקאדעמיע, וואס וועט פארקומען מיטוואך, דעם צוואנציגסטען דעצעמבער, דעם לעצטען טאג חנוכה, יעדער, וואס וועט זיך בעקענען מיט דער רשימה וועט מודה זיין אז אזא רייכער אוונט איז אין לאדז נאך נישט געווען.

דער ערשטער טייל, דער ליטעראַרישער און פארטראגס־טייל וועט זיין אבאמתער טורניר פון שיין רעדנעריי און גייסטרייכקייט. מיר וועלען צום ערשטען מאל זעהען און הערען אין אונזער שטאט איינעם פון די פערדינסטפולסטע טוער פון דער יודישער ליטעראטור דר. קלויזנער, זלמן רייזען, דעם מחבר פון דעם ריזיגען ווערק „לעקסיקאן פון דער יודישער ליטעראטור", פרעסע און פילאלאגיע" איינעם פון די זיילען פון דער יונגער יודישער וויסענשאפט.

עס וועט רעפערירען דער גייסטרייכער רעדנער דער גוטער בעקאנטער אונזער דר י. שיפער, וועמעס אויסטרעטען, ליידער זעלטענע, אין לאדז רופען שטענדיג אויס דעם גרעסטען אינטערעס.

מיר וועלען האבען דעם חשובען גאסט נחמן מייזעל, רעדאקטאר פון די „ליטערארישע בלעטער" וועלכע האבען איצט אויסגעלאזט דעם פינף־הונדערטסטען נומער, נחמן מייזעל קומט אלס פערטרעטער פון יודישען פען־קלוב.

אין אקאדעמיע־טייל וועלען זיך ווייטער בעטייליגען: דער יונגער און טאלאנטפולער באלאדען־דיכטער פון דער יודישער ליטעראטור איציק מאנגער, איינער פון אונזערע בעסטע קענער פון דער העברעאישער ליטעראטור; רעב שאול וואגמאן, פון „באש פשע לאנד" פיינער איבערזעצער פון יודישער פאעזיע אין פויליש; דער בעליבטער דיכטער ז. סעגאלאוויטש.

די ערעפענונגס־רעדע אויף דער אקאדעמיע וועט האלטען רעדאקטאר לאזאר פוקס, אין נאמען פון די לאדזער ליטעראטען וועט רעדען רעדאקטאר י. אונגער.

אין קאנצערט־טייל פון דער אקאדעמיע וועט זיך בעטייליגען די בעריהמטע יודישע שוישפילערין רחל האלצער, וועמעס שפילען איז א רעוואלוציע אויף דער יודישער סצענע. דאראַ סקורי וועלכע האט מיט איהרע קאמערטע גערואונען די הערצער פון לאדזער פובליקום אלס איינע פון די בעסטע זינגערינס אין איראפא, חזר־טער די אויסגעצייכענטע פיאַליקינסטלערין בראָני סלאַוואַ ראטשטאט. דער בעליבטער הומאָריסט דער טונקעלער וועט זיך בעטייליגען מיט זיינע ספעציעל פאר דער אקאדעמיע געשריבענע זאכען. דער יובילאר אליין מ. בראדערזאן וועלכער געהערט צו די בעסטע רעציטאטארען פון דער יודישער עסטראדע. אזוי ענדליך וועלען מיר האבען די געלעגענהייט צו הערען דעם כאר פון דער געזעלשאפט „שיר" אונטער דער לייטונג פון פראפ. י. פייוו ישיס, און דער כאר, וועלכער גייט איצט אן אלס דער בעסטער אין פוילען וועט אויפפיהרען די באלאדע פון מ. ל. האלפערן (מוזיק ווייגער) וועלכע האט ארויסגערופען בעגייסטערונג בעת דעם לעצטען שיר־קאנצערט אין פילהארמאניע. אלס כאר ליסטקע פון כאר וועט אויפטרעטען די טאלאנטירטע יונגע זינגערין פרל. קראפיוניק. ביים קלאוויר וועט בעגלייטען פרל. בלומקין.

עס איז קלאר: ווער עס וועט דורכלעבען די אקאדעמיע, וועט דורכלעבען א געלעגענהייט פון בעריהרונג מיט דיכטונג און קונסט, וואס מאכט זיך איינמאל אין יאהרען.

—:א:—

צוגאב-פאבאר-קאמיסיע

היינט, פרייטאג, ד. 15 ד.ח. 8 אינדערפריה וועט אין לאקאל אויף פיעטריקאווער 165 אנהויבען צו אמטירען א צוגאב־פאבאר־קאמיסיע פאר פ. ק. או. לאדז־שטאט 1.

עס דארפען זיך מעלדען די פאבארוצעס פון 1912 און עלטערע, וועלכע האבען זיך לעת עתה נישט צוגעשטעלט צו א מיליטער־איבערזיכט, האבען נישט רעגולירט זייער מיליטער־דינסט, וואוינען אויפ'ן שטח פון 2, 3, 5, 8, 9, און 11 קאמיסאריאטען, און האבען בעקומען גאמענטליכע אויפפאדערונגען פון דער לאדזער סטאראסטווע.

לאדזער סעזאן-ארבייטער וועלען בעקומען אונטערשטיצונגען

(2) א דעלעגאציע פון די לאדזער סעזאן־ארבייטער איז אויפגענומען געווארען דורכן מיניסטער פאר געזעלשאפטליכער שוץ, הוביצקי, וועלכער האט צוגעזאגט נאכצוקומען די ביטע פון דער דעלעגאציע מכח אנערקענען פאר די לאדזער סעזאן־ארבייטער אונטערשטיצונגען. כאטש זיי האבען נישט אפגעארבייט די פארגעשריבענע צייט, ד. ה. 156 טעג. דער מיניסטער האט צוגעזאגט ארויסצוגעבען א פעראָרדנונג, אז סעזאן ארבייטער, וואס האבען געארבייט 104 טעג, וועלען אויך געניסען פון ארבייטסלאזען־שטיצע.

לאדזער יודישער יונגערמאן איז בערויבט אין וואלד

ביי דער פויליש-טשעכישער גרעניץ

(2) דער וואיעוואדישער אויספארשונגס־אמט אין לאדז האט בעקומען א מעלדונג, אז אויף דער פויליש־טשעכישער גרעניץ איז פערהאלטען געווארען דער לאדזער יונגערמאן ישראל גרינשטיין פון וועמאלע 9. גרינשטיין האט זיך געוואלט אריינשמוגלען קיין טשעכיען מיט דער הילף פון א געוויסען לעאן גוימאן, א שנעקער וואס וואוינט אין דארף ניעזשיצא, אויף דער פוילישער זייט.

די זאך איז אבער די, וואס נישט גוימאן, דער יהודה, האט זיך אונטערגענומען אריבערצושמוגלען דעם יונגערמאן גרינשטיין, נאר ער האט איבערגעגעבען דאס שמוגעל ארבייט די צוויי גוים יאן בלעכוס און יוזעף נאליס.

די צוויי חבר'הלייט האבען געפיהרט גרינשטיינען איבער וואלד, (פארנאכט איז עס געווען) און אין מיטען וואלד האבען די „מולכ'ער" מיט רעוואלווערען גענומען טעראריזירען דעם לאדזער יונגערמאן און דאן איהם צוגענומען 50 גר. און 180 טשעכישע קראנען. צו דעם צוועק האבען די אנפאלער ביי גרינשטיינען צוריסען דעם מאנטעל אין וועלכען דאס געלט איז געווען איינגענעהט גרינשטיין, בלייבענדיק אין מיטען וואלד א צומוטשעטער, אהן א גראשען ביי דער נשמה, האט אויפגעהויבען א געוואלד; גרעניץ־פאליציי איז זיך צוזאמענגעלאפען און ארעסטירט גרינשטיין. אויך די וואלד־רוצחים זענען פערהאלטען געווארען.

פארוואס גרינשטיין האט געוואלט זיך בעזעצען אין טשעכיען, איז דערוויל א סוד. לאדזער פאליציי האט אונטערגענומען אן אויספארשונג.

Dr. med.
Z.Rakowski
ספעציאליסט פאר אויגען, נאז, האלז און לונגען־קראנקהייטען
פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81.
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7
נעהמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 11-1 און פון 2-3 נאכמ.

Dr. med. **H.LUBICZ**
ספעציאליסט פאר ווענערישע און געשלעכטס־קראנק.
צעגעלניאנא 7, טעל. 141-32.
נעהמט אן פון 8—10 פריה, פון 12—2 נאכמ. און פון 5—8 אוונד. זונטאג פון 9-11 ביימאג.

פאר אונזערע קינדער

וועכענטליכע ביילאגע פון „נייעם פאלקסבלאט"

ליכטלעך

ליכט אויף ווידער
די יום־טובים
מאכט צוליב
די קינדער נאר.
ווי צו גוטע
ליבע קרובים
קומען אין
דעם מיטען יאהר.

חנוכה ליכטלעך —
אין די שטיבער
ברענען ליכטלעך,
באקט מען לאטקעס
ברענגט מען געזונלעך
פון די יאטקעס.
שפילט מען דריידעל —
אך, ס'א פרייד.
קומט דער טאטע
פונ'ם דרויסען
גאר אין ווייסען
אנגעשנייט.
טאנצען איהם
אנטקעגען חברה
ווי מאלדאטלעך
אויף מאנעווער.

סילעמפעלשטעהט שוין
גלאנציג, שיין,
און אין שטוב
איז א מחיה —
גרויס און קליין
ווי מע שען נייע
דורך די פענסטער
זעהט מען — שניי.
ס'ווערט די גאנצע,
וועלט א נייע —
צוליב חנוכה
פארגרייט.

י. י. סיגאל

לאה ק. האפמאן

דער חנוכה־טאנץ

(א שפיל און טאנץ פון די אותיות אינ'ם ווארט חנוכה)

דער פערזאנאל איז פינף קינדער אין קאסטיומען, וואס רעפרעזענטירען די אותיות פונ'ם ווארט ח נ ו כ ה.

יעדער אות בעזונדער טאנצט ארויף אויף דער ביהנע, זינגט זיינע פערזען און טאנצט זיין טאנץ. יעדער אות פערגעזמט זיין אט. אז דאס ווארט איז אויסגעשטעלט, טאנצט דאס גאנצע ווארט.

— ח —

איך בין דער ח, באך פון גאר אלטע צייטען,
הלואי וואלט מען מיך אויף א כ נישט פערביטען.
(טאנצט)

טרא—לא—לא—לא—לא—לא.
לא־לא־לא.

(ביס)

איך בין דער ערשטער אין חנוכה צו שטיין,
חנוכה אהן מיר קען זיך גאר נישט בעגיין.
(טאנצט)

טרא—לא—לא—לא—לא—לא.
לא־לא־לא.

(ביס)

— נ —

איך בין א נ און איך פאס זיך אהער,
חנוכה אהן מיר איז ווי אנ'עק אן א בער.
(טאנצט)

טרא—לא—לא—לא—לא—לא.
לא־לא־לא.

(ביס)

איך בין שוין א נ פון זעהר פיל יאהרען,
און ווי איהר קוקט מיך אן בין איך אלט נישט געווארן
(טאנצט)

טרא—לא—לא—לא—לא—לא.
לא־לא־לא.

(ביס)

— ו —

איך בין דאך ווי א שטעקען און פערנעם ווייניג ארט
כ'פאל קיינמאל נישט אום און בין כשר אין א ווארט.
(טאנצט)

טרא—לא—לא—לא—לא—לא.
לא־לא־לא.

(ביס)

כ'בין איינפאך געמאכט און כ'האב פיינע זייטען,
און ווי איהר זעהט אין חנוכה, שטיי איך אין מיטען.
(טאנצט)

טרא—לא—לא—לא—לא—לא.
לא־לא־לא.

(ביס)

— כ —

אהן מיר קען זיך חנוכה אויך נישט בעגיין,
און זעהט ווי מיין פינטעלע גיט מיר צו חן.
(טאנצט)

טרא—לא—לא—לא—לא—לא.
לא־לא־לא.

(ביס)

איך האב א קאנקורענט דעם ק, ווי איהר ווייסט,
אבער נאר אין העברעאיש, דאס איז מיין טרייסט.
(טאנצט)

טרא—לא—לא—לא—לא—לא.
לא־לא־לא.

(ביס)

— ה —

איך בין א ה און איך קום זעהר גערן,
בוים שיינעם יום־טוב חנוכה אויך צו געהערן.
(טאנצט)

טרא—לא—לא—לא—לא—לא.
לא־לא־לא.

(ביס)

מיך נוצט מען א סך און מ'מאכט מיט מיר גריינען,
און כ'וואלט זייט אויס, בין איך שטארקער פון אייזען
(טאנצט)

טרא—לא—לא—לא—לא—לא.
לא־לא־לא.

(ביס)

דאס דריידעל

איצט איז חנוכה. נעכטען זענען מיר געווען צו גאסט ביי שלומ'קען א חבר, וואס לערנט זיך מיט איהם אינאיינעם אין חדר. בעני הייסט ער. ער איז ביי זיי אין חדר דער קאפ, דער פיהרער, דער ווענ־ווייזער.

מיר זענען דארט געווען אלע — איך, בעריל, שלום און גיטעלע.

מיר האבען לאנג געשפילט אין דריידעל.

די שפיל פונ'ם דריידעל איז א הייסע, א טוראדיגע שפיל.

און דאס ווייסט איהר דאך מסתמא, וואס בעדייטען די פיר אותיות פונ'ם דריידעל: ג, מאכט ביין, ה, מאכט האלב, ש, מאכט שלעכט און ג, מאכט גוט.

מיר האבען געשפילט א לאנגע צייט, און וויפיל מאל בעני זאל נישט לאזען דאס דריידעל, מוז דאס פאלען ביי איהם אויף דער גימל.

— ס'איז דיר אנאבטיק מיט דעם בענין! — האבען אלע יונגלעך, און שולען אלע מאל פרישע געלט און בעני „ענטפערט" אלעמען.

— גימל! ווידער גימל!! איין אנטיק מיט איהם! שרייען אייס אלע מיט אמאל.

און בעני לאזט ווייטער דאס דריידעל „קאפויער" מיט'ן קאפעל ארויף. דאס דריידעל דרייט זיך, קאטשעט זיך אהין און אהער ווי א שיכור און פאלט אנידער.

— גימל! זאגט בעני.

— גימל! גימל!! ווייטער גימל! חידושים מיט איהם! שרייט אויס חברה און קראצען זיך און זיין בעהמען זיך ווידער צו די ביינעלעך.

אַפּטייקען
היינטיגע נאַכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאַכט דיזשורירען: מ. קאַצ-פערקיעוויטש (זגערזשער 54), י. סיסקיעוויטש (קאַ-פערניקאַ 26), י. זונדעלעוויטש (פּיעטריקאָווער 25), ס. באַיאַרסקי און וו. שאַט (פּשעיאַזד 19), מ. לי-פּיצ (פּיעטריקאָווער 193), ריכטער און לאַבאַדאַ (ליסטאָפּאַד 11) 86.

טויטקעפאַלען פאַר הונגער אין דער קראַנקען-קאַסע

(2) נעכטען איז אין אַמבולאַטאָריע פון דער קראַנקען-קאַסע אויף טובאַלסקאַ 1 אַוועקגעפאַלען פאַר הונגער דער 62-יאָהריגער אַרבייטסלאָזער טאָמאַש טאַקאַרסקי (פלאַצקאַ 1). מ'האָט איהם אָפּ-געפיהרט אין זאַפּאַס-שפּיטאָל ביי דעם שטאָטישען זאַמעלפּונקט.

* * *

(א) אויף וואָלטשאַנסקאַ 15 האָט געחלשט אין גאַס פאַר הונגער און אויסשעפּונג די 32-יאָהריגע היימלאָזע אַרבייטסלאָזע יאַנינאַ קוואַש-ניעווסקאַ. פּאָגאָטאָווע האָט זי אָפּגעפיהרט אין זאַפּאַס-שפּיטאָל.

לאָדזער אַפּטייקער-פעראיין
פייערט דעם 25-יעהריגען יובל פון זיין עקזיסטענץ

אָנפאַנג קומענדיגען יאָהר, פייערט דער אַפּטייק בעזיצער פעראיין דעם 25.-יעהריגען יובל פון זיין עקזיסטענץ.

די איצטיגע פערוואַלטונג בעשטייט פון די ה"ה: א. שימאַנסקי — פּרעזעס, ס. האַמבורג — וויצע-פּרעזעס, מ. סעימיצקי — סעקרעטאַר. ר. רעמ ביעלינסקי, בייטעל, מיכאַל ראָזענבלום און מ. עפּשטיין.

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26
היינט און פאָלג. טעג!
גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם!
— I —
„Orlątko"
אין די הויפּט-ראָלען:
Jean Zeber i Wiktor Francen
— II —
„עסקאַדרע פון פעראַרמייטע"
אין די הויפּטראָלען:
Richard Dix i Mary Astor
דער זאַל איז צענטראַל בעהייצט.
אָנהויב פון די סעאַנסען טעגליך 4.30 נ"מ
שבת און זונטאָג—12.30 אַ זייגער בייטאָג

ערקלערונג פון אַלעקסאַנדערער רבי
וועגען לאָדזער כסא הרבנות

אין דער רבנות-פראַגע וועלכע ווערט איצט דיסקוטירט האָט אונזער מיטאַרבייטער זיך געווענ-דעט צום אַלעקסאַנדערער רבי שליט"א וועגן דיין שטעלונג.

דער רבי האָט ערקלערט, אַז די פראַגע איז אָנ'געגין באַרי פאַר די לאָדזער יודען און קיינער קען זיך אין זייערע ענינים נישט איינמישען.

קרייז-געריכט פערקלענערט די שטראָף פאַר פערמשפּטע פאַבריקאַנטען

(2) די אַפּעלאַציע-אָפּטיילונג ביים קרייז-געריכט האָט נעכטען פערקלענערט די שטראָף פון אומבעדינגטען אַרעסט אויף 2 וואָכען פאַר די צוויי פאַבריקאַנטען: סטעפאַן מאַקאָווסקי און יאַקוב גאַסטפריד, וועלכע זענען דורכן סטאַראָסטע-געריכט פערמשפּט געוואָרען אויף אַ חודש אַרעסט פאַר נישט האַלטען זיך ביי די תנאים פון קאָלעקטיווע אָפּמאַך.

ערשטער קלאַנג-קינאָ-טעאַטער
„ROXY"
נאַרוטאָוויטשאַ 20 — נאַרוטאָוויטשאַ 20
היינט און פאָלגענדע טעג!
דער גרעסטער און 1-טער פּויליש-פּאַלעסטינישער קלאַנג-פילם
„סאַבראַ"
SABRA

וואָס אילוסטרירט דאָס לעבען און קאַמפּען פון די פּיאָנערען פון יודישען ישוב אין פּאַלעסטינאַ
אין די הויפּט ראָלען: די הויפּט-שוישפּילער פון דעם בעריהמטען טעאַטער אויף דער גאַנצער וועלט
„הבימה"
חנה ראָווינאַ, ע. בערטאָנאָף, א. מעסקין א. אַ.
אויסערן פּראָגראַם: „מכביה'דע אין תל-אביב"
ווי אויך די אויסשטעלונג אין תל-אביב.
אָנהויב 4 נאָכמיטאָג.
פּרייזען אויף אַלע סעאַנסען פון 54 גראָשען אָן

י. מ. לעווין, פּרעזידענט פון דער „אגודה" אין פּוילען
וועגען דער פּויליש-פּאַלעסטינישע ליניע

די גרעסטע צאָהל יודישע אימיגראַנטען קיין א"י האָט פאַר די לעצטע פערצעהן יאָהר געגעבען פּוילען (איבער 60 פּראָצ. פון דער גאַנצער עמי-גראַציע) און דאָס איז פולשטענדיג פערשטענדליך: די יודען אין פּוילען זיצען אין קאָמפּאַקטע מאַסען, געדיכט צונויפגעקוועטשט אין די שטעט; אין פּוילען פיהלט זיך דאָס אימפּולסיווענדע יודישע לעבען מעהר ווי אומעטום; די איבערוויגענדע מעהרהייט פון די פּוילישע יודען איז שטאַרק געקניפּט און געבונדען מיט דער יודישער רעליגיע און טראַדי-ציע. ס'איז אַזוי אַרום פערשטענדליך פאַרוואָס די פּוילישע יודען זענען מיט טויזענטער פעדים פון זייער נשמה געבונדען מיט דעם הייליגען לאַנד פון זייערע אבות.

ס'קומט דעריבער אַ האַרציגען דאַנק דער פּוילישער רעגירונג דערפאַר וואָס זי האָט מיטגעווירקט צו דער ערעפענונג פון אַ דירעקטער שיפס-קאָמוני-קאַציע צווישען פּוילען און פּאַלעסטינע מיט דער הילף פון דער שעהנער און גרויסער שיף פון דער געזעלשאַפט „גדיניע—אַמעריקאַ—ליניע" — „פּאָ-לאָניאַ" ווי אויך דער הערמאַנטער געזעלשאַפט זעל-פאַר, וואָס זי האָט געשאַפען די מעגליכקייט אַז דער יודישער פּאַסאַזשיר זאָל קאָנען אין אַ וואַרימער היימישער סביבה דורכמאַכען די רייזע קיין ארץ-ישראל.

י. מ. לעווין.

דריי שרפות

(2) פייערלעשער זענען נעכטען אַלאַרמירט געוואָרען דריי מאָל און האָבען איינגעלאָשען פאָל-גענדע שריפות:

אויף זשעראָמסקיעגאָ 113, אין די פּריוואַט-וואוינונג פון דער דירעקטאָר פון מיליטער-שפּי-טאָל נומער 4.

אין דער וואוינונג פון יוזעף-הענריק פישער (זאַקאָנטנאַ 13).

און — אויף זשעראָמסקיעגאָ 78 אין די קע-לער-קעמערלעך.

שרעקליכער סוף פון אַ שליטעל-פערוויילונג

(2) גליטשענדיג זיך אויפ'ן אייז איז אַראָפּגע-פאַלען פון אַ שליטעלע דער 7-יאָהריגער קאַזשי-מיעזש פּראַשינסקי און אַרויפגעפאַלען מיט דער ברוסט אויף אַ גרויסען פערזשאַווערטען נאָגעל, פון וואָס דאָס יונגעלע האָט בעקומען אַ בלוט-פערגיפ-טונג און איז באַלד געשטאָרבען.

Dr.
Wołkowyski
4 ציגעל-גאַס 4, טעל. 216-90
נעהמט אָן אין הויט- און וועגערישע קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע
אויפנאַהמס-שעה'ן פון 8—1 מיטאָג און 5—9 אָווענד.

ר. איזראַעל

דירעקטאָר אַדאָלף גאָלד
סענסאַציאָנעל-שפּאַנענדער ראָמאַן פון יודישען לעבען
115

מיט אַ שעה שפּעטער האָט באַנעצקי ווידער אָנגעשטעלט דעם אַפּאַראַט.

— האַלאָ, האַלאָ, האָט זיך געהערט פון יענער זייט, האָט איהר שוין אָנגעטראָפען פאַר מיר?

— קודם כל האָט אַ"אַ געהייסען אָנגעבען אַלע סטענים אַז דאָס האָט דער ריכטיגער פערזאָן, אַנ-דערש קען איך אייך קיין שום ענטפער נישט געבען.

— דאָ רעדט גערסאָן, דאָס דאַרף דוכט זיך גענוג זיין.

— יאָ, גענוג, האָט באַנעצקי געענטפערט, נאַ-טירענדיג זיך דעם נאָמען, איצט הערט דעם ענטפער פון אַדאַן. זי האַלט אַז דער ענין שטעהט זעהר שלעכט, די פערלירט אָבער נישט דעם מוט און נישט די האָפענונג, אַחוץ האָפט אַז זי וועט שוין מאָרגען אָדער איבערמאָרגען קענען פערלאָזען דאָס הויז און באַלד מיט'ן ערשטען צוג קומט זי קיין פּוילען, זי וועט זיך איינקאַווטירען אַפּשטעלען אין לאָדז, די פּרעסע וועלכע איז דאָרט דער בעסטער האָטעל, כדי זי זאָל דאָרט נישט דאַרפען שטעלען קיין איבריגע פראַגען.

— זאָל זי קומען אין גראַנד-האָטעל.

— גוט, איך בעט'ער, גראַנד-האָטעל, איהר זאָלט קיין שום טריט נישט אונטערנעהמען נאָר וואַרטען ביז זי וועט קומען, דאַן וועט זי זיין דער צייטלען איהר פּלאַן, זי האָט אייך געבעטען אייך צו בערוהיגען און זאָגען אַז קיין דירעקטע געפאַהר דראָהט דער-ווייל נישט פון קיין שום צד. הגם דער ענין שטייט נישט גוט.

— אַלזאָ, גוט, גריסט אַדאַן פון מיינעטוועגען.

— אַ דאַנק, צום סוף וועל איך אייך נאָך זאָגען אַז איהר זאָלט מעהר נישט פּרובען זיך צו פערשטעגען דיגען דאָ מיט אונז, ווייל מיר האָבען שוין אַלץ איינ-געפּאַקט.

— אויסגעצייכענט, איך וועל שוין נאָכפרעגען אין לאָדזער „גראַנד האָטעל".

באַנעצקי האָט זיך געריבען די הענט פון צופרידענהייט. אַלץ איז געווען אין אָרדנונג. איצט בלייבט טאַקע נישט מעהר איבריג ווי אויסצופּאַ-קען די זאַכען און צוזאַמען מיט דער פרוי ראָזען אַהיימצופאָהרען קיין לאָדז. באַנעצקי איז געווען זיכער אַז די אַלטע געריטענע ווערט איהם נישט פער-לאָזען, און וועט איהם כסדר צו ווייטען געבען, וואָס אַדאַ געפינט זיך, ס'בלייבט נאָך איבער צו רעדען מיט גראַף ראַשעוויטש, און איהם ווי עס איז איינ-אָרדנען.

דער גראַף ראַשעוויטש האָט אַ גאַנצע נאַכט פערבראַכט ביי אַדאַן, עס'ט ווען ס'איז שוין גע-ווען גרויסער טאָג האָט ער פערלאָזען איהר צימער צופּאַקענדיג איהר אַז ער וועט אַדורכפיהרען דעם עקספּערימענט מיט באַנעצקין און פרובען פון איהם אַלץ אַרויסצובעקומען, ער האָט איהר אויך צוגע-זאָגט אַז נאָכן אַדורכפיהרען דעם עקספּערימענט, וועט ער באַנעצקין בערענגען צו איהר און זי וועט שוין מיט איהם אַליינרעדען, באַנעצקי איז נישט געגאַנגען צו זיך, הגם ער איז געווען מיד אין איינ-געזאַנגען מעהר נישט פעהיג מיט אימיצען צו רעדען. ער איז געגאַנגען גלייך צו באַנעצקין.

— גוט מאָרגען, גראַף, דו זעהסט דאָך אַזוי שלעכט אויס, וואָס איז דיר?

— פרעג מעהר נישט. באַנעצקי, איך האָב הרשה אויף דעם גאַנצען ענין, איך קען דאָס מעהר נישט אויסהאַלטען.

— דיר נישט שוואַך. פאַל נישט ביי דיר, דו וועסט נישט האָבען קיין גרויסע אַרבייט, איך בין שוין פערטיג כמעט מיט אַלעמען, און איך קלויב זיך שוין איצט אויף אַנ'אמת'ן קיין לאָדז.

— און וואָס וועט מיט מיר זיין? איך קען דאָ נישט בלייבען, ביין איך וועל זיך בשום אופן אַליין נישט קיין עצה געבען, איך וועל אַליין נישט בלייבען, דו קענסט דאָס אַפילו פון מיר נישט פער-לאַנגען.

— אָבער בערוהיג דיך איך פערלאַנג דאָס נישט מיר איז דאָס אַפילו נישט איינגעפאַלען. דו פאָהרסט מיט, אָבער נישט מיט מיר קיין לאָדז. דו האָסט מעהר נישט וואָס צו טון אין דעם ענין, דו האָסט סיי ווי סיי אויסגעפיהרט אַ גרויסע אַרבייט, פאַר וועלכער דו האָסט געדינט דער גערעכטיגקייט און בערייטען פון אַ גאַנצער רייהע פערברעכער. איצט דאַרפסטו זיך נישט מעהר מישען דעריין, דו דאַרפסט זיך אָפּרוהען.

— ווי דען, ווילסטו אַז איך זאָל פאָהרען?

— גאַנץ פשוט צו זיך אַהיים, וועסט פאָהרען אין דיין גוט אַריין, און וועסט זיך בעמיהען אין דעם אַלעם פערגעסען, גאַנץ בעזונדערס דאַרפסט זעהען, אַז דו זאָלסט פערגעסען די גרויסע אַרי-סטאָקראַטקע אַדאַ, אין וועלכער דו ביזט נאָך געווען און ביזט נאָך אפשר איצט פערליבט, און אויב איך וועל דיר דאַרפען עפּעס מיטטיילען, האָב איך דאָך דיינע אַדרעס.

— איצט, זאָג מיר, האָט באַנעצקי ווייטער גע-רעדט וואָס פאַר אַ אויפטראַגען האָסטו פון דער דאַמע?

— זי האָט מיך געהייסען ווידעראַמאָל אויס-פיהרען איבער דיר דעם עקספּערימענט וועלכען איך האָב שוין לאַנג געדאַרפט אַדורכפיהרען.

— בעסער געזאָגט הייסט אַז זי וויל אַז דו זאָלסט מיך פערמאָרדען. נו, פערשטעהט זיך, אַז זי האָט דאָסמאָל אַ טעות, זי האָט איהר עצות דערפי-לען אין עטליכע טעג אַרום. אַלזאָ, גראַף, מאַך זיך גרייט. מיר פאָהרען מאָרגען אַוועק, איך מאַך דאָס נישט היינט, ווייל איך וויל זי נישט מיטאַמאָל אַר-בעראַשען, זאָל זי זיך צוגעוואוינען אַביסעל צו דער לאַגע אין וועלכער זי געפינט זיך, איצט, אויב זי וועט זעהן אַז ס'ווערט גאָרנישט געטון וועט זי זיך אַביסעל בערוהיגען, דאַן וועלען איהר די צרות לייכטער אָנקומען.

— דו האָסט מיך אַביסעל בערוהיגט, באַנעצ-קי, איך האָב אַליין שוין געוואָלט אַלץ אַוועקוואַרפען און אַהיימפאָהרען, איך האָב אָבער דאָס נישט גע-קענט טון...

— פאַרוואָס?

— דערפאַר, ווייל איך בין באמת פערליבט אין אַדאַן. איך קען זי נישט אַזוי שנעל אַרויסרייסען פון מיין האַרץ, מיינע געדאַנקען זענען געגאַנגען אין דער ריכטונג אַז איך האָב אָנגעהויבען איהר צו גלויבען, און דיך חושד צו זיין, אַז דו פעהסט אויף אַ פאַלשע וועג.

— דו קינד איינער, דו ביזט נאָך געבליבען דערזעלבער נאַאיווער מענש, וואָס דו ביזט געווען, ווען דו וואָלסט דאָ געווען ביי מיר דעמאָלט ווען איך האָב זיך פערשטענדיגט מיט איהרס אַ שותף דורך דעם אַפּאַראַטעל, וועלכעס דו האָסט צוזאַמען מיט רובינען ביי איהר צוגענומען וואָלסטו זיך איבערצייגט אַז דו געהסט אויף אַ פאַלשע וועג, אַז אַלץ וואָס דו האָסט ביי מיר געהערט וועגען איהר איז אַ בזיל בנוגע דעם וואָס קומט פאַר אין דער ווירקליכקייט, בנוגע דיין ליבע קען איך דיר נישט אַריינקריכען אין האַרצען, אָבער דו וועסט זיך דאָך נישט פערבינדען מיט אַ מערדערין און איינע פון די גרעסטע פערברעכערינס אויף דער וועלט.

— הער אויף באַנעצקי, הער אויף, גוט איך מאַך זיך גרייט און מאָרגען פאָהרען מיר פון דאַנען אַוועק.

— אַזוי געפעלסט מיר, אויסגעצייכענט, מיר האַלטען ביים סוף. דו וועסט דאָך געפינען אַ טרייסט פאַר דיין צובראָכען האַרץ, אויב מ'קאָן דאָס אַזוי אָנרופען:

(פאָרטזעצונג קומט).

כשר היטלעריש ייִדענס...

האָט מען געפּאַקט 2 שטיקלעך אויפ'ן וואַגזאַל

(2) נעכטען האָבען בעאַמטע פון דער גרעניץ-וואַך פערהאַלטען אויפ'ן קאַלישער וואַקזאַל דעם 28 יעהריגען נחמן אורבאַך (קילינסקעגאָ 36) ביי וועלכען מ'האָט געפונען 2 שטיקלעך — 160 מעטער דייטשע ייִדענס אין דער ווערט פון 1500 זלאָטעס.

עס איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז אורבאַך פלעגט אָפט קומען פון פויזען און מיטברענגען זעקלעך.

מ'האָט איהם פרייגעלאָזט, און דער גאַנצער ענין איז איבערגעגעבען געוואָרען דעם אויספאָרשונגס-ריכטער.

פיער מוטערס פעראורטיילט

פאַר'ן איבערלאָזען זייערע קינדער אויף הפקר

(2) נעכטען זענען אין הויגען קרייז-געריכט פאָרגעקומען 4 פּראָצעסען פון מוטערס, וועלכע האָבען איבערגעלאָזט זייערע קינדער אין די אַפּטיילונגען פאַר געוועלשאַפטליכער שוץ ביי דער לאָדזער שטאָט-פערוואַלטונג, און זענען אַליין פערשוואונדען געוואָרען.

די 4 מוטערס — די אלמנה וואַלעריאַ יאַגעלאָ (אַננאַ גאַס 18), די אלמנה גענאָוועפאַ וואַנט (זאַכאָדניאַ 68), וואַנדאַ קוביעץ (פּשעדזאַלניאַנאַ 62) און יוזעפאַ קוביאַק (בזשעזשינער 33) — זענען פערמשפט געוואָרען צו 6 חדשים טורמע מיטן אַלייגען די שטראָף אויף צוויי יאָהר.

גראָסער-ביבליאָטעק

די ביבליאָטעק האָט די עלטסטע יודישע געזעלשאַפטליכע ביבליאָטעק אין לאָדז א. נ. בר. גראָטער זיך איבערגעטראָגען אין אַ ביינעם לאָקאַל זאַכאָדניע נומער 68.

די פערוואַלטונג האָט זיך געשטעלט פאַר אַ ציל צו שאַפען אויף דעם געביט עפּעס ניי'עס, סיי אין הינזיכט פון אויסגעמייבער עסטעטיק און סיי אין הינזיכט פון איינאָרדנונג און בעקוועמליכקייט איז די גראָסער-ביבליאָטעק פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ מאָדערנעם אייראָפּעאישען אינסטיטוציע ביי אונז אין שטאָט.

גלייכצייטיג מיט דער אויסערליכער איינאָרדנונג און רעאָרגאַניזאַציע איז די ביבליאָטעק בערייכערט געוואָרען מיט די נייעסטע אויסגאַבען אין דער יודישער און פּוילישער שפּראַך, ס'איז איבעריגענס קיין וואונדער נישט, וואָס אין פּעריאָד פון דער קורצער צייט זענען צוגעקומען ביי הונדערטער לעזער.

די פערוואַלטונג זעהט אָבער איין אַז סיי די צאָהל ביכער און סיי די טעכנישע רעאָרגאַניזאַציע מאַכט מעגליך נייע הונדערטער לעזער צו ווערען אָנגעשטעלט אין דער ביבליאָטעק און האָט צו דעם צוועק פּראָקלאַמירט דעם חודש דעצעמבער אלס וועט בוך-חודש.

ד"ר העללער
ספּעצ. פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע
8 טראַוגוטאַ 8, טעל. 179-89
נעמט אָן פון 8–11 און פון 4–8 אָוונט.
זונטאָג פון 11–2 מיטאָג.
פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע-זאַל.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פרייזן

פערמשפּט געלד-פעלשער

(2) נעכטען זענען געמשפּט געוואָרען פינף פּערזאָן אַלס בעשולדיגטע אין מאַכען און פערשפּרייטען פאַלשע געלד.

אין רעזולטאַט זענען פערמשפּט געוואָרען: יאַן שעוויטשיק און לעאָן יאַבלאָנסקי — צו 3 יאָהר טורמע, די 53-יאָהריגע אַנטאָנינאַ קראָפּאָטווע — אויף 1 יאָהר. און מיכאַל קראַפּאָטווע אויף אַ יאָהר, באַר מיט'ן אָפּלייגען די שטראָף אויף פינף יאָהר. סטעפאַן צירא איז פרייגעשפּראָכען געוואָרען.

צוזאַמענשטויס פון א דראָזשקע מיט אַנ'אויטאָ

(2) אויף ראָג זאַכאָדניע און שעלאָגאַ איז אַ דראָזשקע, געפיהרט פון'ם דראָזשקעער יונה באָרנשטיין (בזשעזשינער 94) אַריינגעפאָהרען מיט'ן גאַנצען אימפּעט אויף אַנ'אויטאָ, און אויסגעהאַקט אין איהם די פאָדערשטע שויב.

דער דראָזשקעער איז צוגעצויגען געוואָרען צו פעראַנטוואָרטליכקייט אַלס דער שולדיגער.

זעלבסטמאָרדער?

(2) בעכטען איבערפריה האָט זיך געטמט מיט זאַלץ-זויער דער 70-יאָהריגער קאַצפער פיאָטראָווסקי — אַנ'אַרבייטסלאָזער און היימלאָזער. מ'האָט איהם אָפּגעפיהרט אין ראַדאָגאָשטשער שפּיטאַל.

* * *

(א) אין זיין וואוינונג אויף לוטבעלסקאַ 8 האָט זיך געהאַנגען דער אַרבייטסלאָזער וולאַדיסלאַוו פיענטקאַ, פון דער שטריק האָט מען איהם אַרונטערגענומען אַ טויטען, עס ווערט געפיהרט אַנ'אויספאָרשונג וועגען דער סיבה פון'ם טראַגישען טויט.

* * *

(א) אויף לאָנטשנאַ 57 האָט זיך פערסמט מיט קאַרבאָל-עסענץ די 20-יעהריגע לעאָקאַדיאַ פיאָטראָווסקאַ. מ'האָט זי אָפּגעפיהרט אין ראַדאָגאָשטשער שפּיטאַל.

פערמשפּטע קויהלען-גנבים

(2) דאָס קרייז-געריכט האָט נעכטען פערמשפּט דריי קויהלען-גנבים פאַר'ן גנבענען קויהלען פון דער באַהן: פראַנציששעק פיערדשיקאָווסקין, און יוזעף סטזשעלעצקין — צו 6 חדשים טורמע און עדוואַרד אולעזשאַלקאַן — אויף 9 חדשים טורמע.

זיך אויסגעגליטשט

(א) אויף לוטאָמירסקאַ 24, אויפ'ן הויף, האָט זיך אויסגעגליטשט און צובראָכען דעם רעכטען פוס, דער 28-יעהריגער יאָסעל וואַסערמאַן.

פאַגאָטאָוויע האָט איהם אָפּגעפיהרט אין שפּיטאַל.

געכאַפּט מערדער

(א) ווי מיר האָבען געמאָלדען, האָבען עהער נעכטען פערמאַסקירטע באַנדיטען אין דאָרף קראַנאַ, לענטשיצער קרייז דערמאָרדעט דעם 41-יאָהריגען פויער בלאַזשעי קאַביאַלקאַ.

איצט האָט מען געכאַפּט די באַנדיטען, און מחמת דעם וואָרום פון דער אויספאָרשונג ווערען נישט געגעבען די נעמען.

די זאָלען געשטעלט ווערען פאַר אַ שטאַנד-געריכט.

יאַסעלע קאַלאַדני קאָנצערט

דינסטאָג דעם 19-טען ד. ח. קומט פאָר אין פילהאַרמאָניע אַנ'אייגציגער קאָנצערט פון דעם בערימטען דיבער-אַרטיסט יאַסעלע קאַלאַדני.

יאַסעלע קאַלאַדני איז זעהר גוט בעקאַנט און בעליבט ביים לאָדזער פּובליקום פון זיינע פריהערדיגע קאָנצערטען.

אין פּראָגראַם פון זיין איצטיגע קאָנצערט וועט קאַלאַדני אויספיהרען די שענסטע לידער פון זיין אייגענעם רעפּערטואַר.

מאָרגענשטערן
ווינטער-טורן-פעסט
דינסטאָג, דעם 26 דעצעמבער
8 אָוונט אין פילהאַרמאָניע-זאַל
אימפּאָזאַנטער אָוונט פון
ספּאָרט- און קערפּער-קולטור
אַלע אויפן טורן-פעסט!

חנוכה פייערונג אין „הרצליה"

זונטאָג קומט פאָר אין דער אכראַנקע הרצליה נאַרוטאָוויטשאַ 41 אַ פייערונג לכבוד חנוכה.

דאָס פּראָגראַם וועט אויסגעפיהרט ווערען דורך די קינדער. צו דער פייערונג ווערען איינגעלאַדען פאָרשטעהער פון אַנדערע אינסטיטוציעס מיטגלידער און סימפּאַטיקער.

אַ רעפעראַט וועגען מענדעלע מוכר ספרים אין „תרבות"

מאָרגען אָוונט קומט פאָר אין „תרבות", אַ רעפעראַט פון ה' ווענגמייסטער א. ד. ט. „מענדעלע מוכר ספרים אַלס איינער פון די שעפער פון דער נייער העברעאישער ליטעראַטור".

היינט, פרייטאָג און מאָרגען, שבת, דאַוונט משה פרייס אין „פילהאַרמאָניע"

ווי עס איז פאָראויסצוזעהען האָט דאָס דאַוונען פון משה פרייס היינטיגען שבת-חנוכה אין „פילהאַרמאָניע" אַרויסגערופען אַ גרויס פּעראינטערעסירונג. די לאָדזער מתפללים, וועלכע האָבען געהערט דעם לעצטען ימים הנוראים אין „פילהאַרמאָניע", וועלען אויך דאָס מאָל האָבען אַנ'עונג שבת צו הערען דעם פענאָמענאַלען עמוד-קינסטלער, בענשען חנוכה-ליכט, דאַוונען קבלת-שבת שחרית און מוסף מיט'ן כאָר אונטער דער לייטונג פון בזוואָוסטען דיר. הערץ רובין.

די הכנסה דערפון איז בעשטימט פאַר אָרימע האַנדווערקער.

אָרטאָפּעדישער אַנשטאַלט
פּראָטעזען, גאָרסעטען, אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען אַלער אַרט, לייכטע פּלאַטפוס-איינלאַגען בעגען פוס-שמערצען אַלס נאָך גיפּס-אַפּדרוק.
Dr. med. Lubicz u. Villy Simonović
פּיעטריקאָווער 119, טעל. 231-81

לכבוד חנוכה!
עמפּפעהלט
דעם גרעסטען אויסוואַהל
פון די נייעסטע אין- און אויסלענדישע
פּערפומען
ווי אויך אַלערליי
קאָסמעטיק
צו די ביליגסטע פּרייזען
די מאָדערנסטע פּערפומעריע
J. DRUKIER, Zawadzka 5
tel. 175-92.
:-: פאַר ענגראָסיסטען בעדייטענדער ראַבאַט. :-:

שלמה המלך'ס גרעסטע ליבע

1) לויט יודישע לעגענדעס ● פון א. אויסטליער

יוען דער גרויסער, מעכטיגער דוד המלך, דער צווייטער יודישער קעניג, איז געקומען אין די עלטערע יאָרען, האָט זיין פערטער זוהן אדוניה, וואָס חגית, איינע פון זיינע פרויען, האָט איהם געבוירען, זיך אַליין ערקלערט אלס קעניג איבער יודען, אָהן זיין פאָטערס ווייסען.

די דאָזיקע זעלבסט-קרוינונג, און נאָך ביי דעם קעניגס לעבען דערצו, האָט אַרויסגערופען גרויס אויפרעגונג אין די קרייזען, וואָס זענען געשטאַנען נאָהענט צום הויף. נתן הנביא האָט גענומען בעוועגען בת-שבע'ן, דורס ליבלינגס-פרוי, זי זאָל פאָדערען פון דעם קעניג, אַז ער זאָל האַלטען זיין פערשפּרעכען, צו מאַכען איר זוהן שלמה'ן פאַר זיין נאָכפאָלגער. זיינע ווייר האָבען געווירקט און זי איז אוועק צום קעניג.

ווי נאָר דער אַלטער, שוואַכער קעניג האָט איהר דערזעהן פאַר זיך האָט א קוואַל פון אַנגענעמע און אומאַנגענעהמע ערראינערונגען אָנגעהויבען שפּרודלען אין זיין געדעכעניש.

אָט שטעהט איהם פאַר די אויגען יענע שעה, ווען ער האָט נאָך אַ נאָכמיטאָג-דרעמעל אַרומגעשפּאַצירט אויף דער וועראַנדע און דערזעהן די שעהנע בת שבע, ווי זי באָדט זיך אַ נאַקעטע אויף דעם דאַך פון איהר הויז. עס שטעהט איהם פאַר די אויגען איהר גראַציעזער, עלאַסטישער און בויגזאַמער קערפּער, ווי ער האָט זיך דאָן אָפּגעשפּיגעלט אין די פייערדיגע זון-שטראַהלען. עס טוט איהם נאָך איצט, כאָטש ער איז שוין אַלט און שוואַך, אַ נאָג ביים האַרצען, ווען ער דערמאָנט זיך מיט וואָס פאַר אַ מאַגנעטישער קראַפט איהר פער'כשוף'ענדיגע שעהנקייט האָט איהם אַ ריס געטון צו זיך. ער געדענקט קלאָר, ווי ער האָט דעם נסיון נישט געקאָנט ביישטעהן. ער האָט געמוזט שיקען נאָך איהר. נאָך איצט פיהלט ער אַ געוויסע קערפּערליכע בעפרידיגונג, ווען ער דערמאָנט זיך אָן זייער ערשטען צוזאַמענקונפט. ער קוקט אויף איהר מיט אַ שמייכעל אויף די ליפּען, וועלכער דריקט אויס די צופרידענקייט מיט דעם, וואָס ער בעזיצט איהר — וואָס ער קאָן כאָטש קוקען אויף איהר...

אָבער פּלוצלינג פערשפּרייט זיך אַ טרויער אויף זיין פּנים, אוריה החתי, איהר מאַן, שטעהט איהם פאַר די אויגען. ער, דוד המלך, איז דאָך זיין מערדער! צו בעפרידיגען זיין תאוה האָט ער דאָך אוועקגעשיקט איהר מאַן, זיין געטרייסטען גענעראַל, אויף אַ זיכערען טויט, וואו ער איז טאַקע געפאַלען אין דער שלאַכט!

ער וויל זיך אַז דעם נישט דערמאָנען, ער וויל עס פערטרייבען פון זיין געדעכעניש. מיט אַ ביטערען ווערהטאָג אויפ'ן פּנים און מיט גרויס חרטה אין האַרצען מאַכט ער צו די אויגען; אָבער די געשטאַלט פון דעם פערשטאָרבענעם קינד — די ערשטע פרוכט פון זייער ליידענשאַפטליכער ליבע — שוועבט איהם פאַר די פערקלאָמערטע אויגען.

אך! ווי גליקליך איז ער דאַן געווען, ווען ער האָט אין איהרע אָרימס גערוהט! ווען זי פלעגט איהם מיט איהרע קושען פערשכור'ען, מיט איהרע צערטליכקייטען פערטויבען!

און בעת די זיסע ערינערונגען הויבען זיך נאָכאַמאָל אָן יאָגען אין זיין געדעכעניש איינע נאָך די אַנדערע, עפענט ער אויף האַלב-שמייכלענדיג די אויגען און ווענדט זיך צו בת שבע'ן:

— נשמה פון מיין יוגענד, האַרץ פון מיין עלטער, וואָס איז דיין וואונש? עפען דיינע ליפּען, זאָג מיר וואָס דו בעגעהרסט, און איך וועל עס דערפילען.

בת שבע האָט פערשטאַנען וואָס ביי איהם אין האַרצען קומט פאָר, ווייל אויך זי האָט זיך דערמאָנט אָן דער גאַנצער פערגאַנגענהייט. זי קוקט מיט די אויגען אויף דעם אַלטען, שוואַכען זקן, אָבער אין איהר ערינערונג זעהט זי דעם שמאַליגען העלד, דעם קעמפער, וואָס איז געווען דער אידעאַל פון אַלע מענער; זי זעהט דעם אַמאָליגען, פייערדיגען, ליידענשאַפטליכען ליבהאָבער — דעם אידעאַל פון אַלע פרויען — און זי איז איבערגליקלעך. ווצם זי איז געווען די אויס-דערוועהלטע. אָבער אַ בליק אויף דער יונגער, שעהנער אבישג, וואָס מען האָט געבראַכט צו וואַרימען דעם קעניג, פערכמאַרעט איהר געזיכט און זי שווייגט.

דוד מיינט, אַז דאָס וויל זי נישט רעדען אין געגענוואַרט פון איהר „קאָנקורענטקע". און ער בעפעהלט, אַז די יונגע אבישג זאָל פערלאָזען דאָס צימער. און בת שבע פערבוקט זיך און זאָגט:

— מיין האַר! דו געדענקסט דאָך, אַז דעמאָלט, ווען דו האָסט אַרונטערגעלייגט דיין לינקע האַנד אונטער מיין קאָפּ און מיט דיין רעכטער מיך אַרומגענומען און געטרונקען דעם זאַפט פון מיינע קושען ווי וויין, דעמאָלט האָסטו מיר פייערליך ערקלערט, און אפילו געשוואוירען מיט די ווערטער: „דיין זוהן שלמה וועט קעניגען נאָך מיר, ער וועט זיצען אויף מיין טראָן". און איצט, זעה, אדוניה קעניגט און דו ווייסט אפילו נישט.

דערווייל קומט אָן נתן הנביא און פרעגט דעם קעניג: „האָסטו בעפולמעכטיגט דיין זוהן אדוניה איבערצונעמען דיין טראָהן?"

דוד האָט תיכף בעפוילען, אַז בעלד זאָל מען זאַלבען זיין זוהן שלמה פאַר קעניג. מיט גרויס פּראַכט און גלאַנץ האָט מען דורכגעפיהרט די קרוינונג-צערעמאָניע, און דער צוועלף-יאָהריגער שלמה איז געוואָרען דער אַבסאָלוטער הערשער איבער די יודען.

(ווייטער זונטאָג)

פון פערמיטלער-פערבאנד

פיעטריקאווער 69

זונטאג דעם 17 דעצעמבער קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א חנוכה-פייערונג אין וועלכע עס בעמען אנטייל דער קאפעל מאניובקא, און דער סינאגאגען-כאר אונטער דער לייטונג פון דיריגענט דארגודשאנסקי.

ווינטער-טורן-פעסט פון מארגענשטערן

די פארבערייטונגען צום טורן - פעסט פון „מארגענשטערן", וועלכע קומט פאר דעם 26 ד.ח.י אין פילהארמאניע-זאל זענען אין פולען גאנג. די איבונגען פון די 12 גרופען קומען פאר כמעט יעדען טאג. איינינע פון די גרופען וועלען ארויסטרעטען מיט בעזונדערע מוסטער-איבונגען. ווי שטענדיג ווערט דאס הויפט-געוויכט בעלייגט אויף די מאסען-איבונגען, וועלכע וועלען ארויסרופען ענטציקונג ביי אלע צושויער.

א בעזונדערע נייעס ווערט אין דעם היייעהריגען טורן-פעסט אריינגעפירט מיט דער מוזיק-בעגלייטונג. די איבונגען וועלן דאס מאל בעגלייט ווערען דורך שטרייך-ארקעסטער פידעל און אנד. ווי אויך פיאנא. די ענדערונג אין דער מוזיק-בעגלייטונג איז איינגעפיהרט געווארען צוליב דעם, ווייל אין די ספארט-ארויסטרעטונגען וועט פארנעמען א גרויס ארט ריטמיק און ספארט-טענץ.

דער „מארגענשטערן"-ווינטער-פעסט ווערט אין די ספארט-קרייזען דערווארט מיט גרויס אינטערעס.

CASINO

היינט און פאלג. טעג!

SYLVIA SIDNEY

אין פראכטפולן פילם

Jennie Gerhardt

(Zaułki życia)

אויסערן פראגראם:

Polska-Niemcy מעטש

אוים'ן ערשטן און צווייטן סעאנס

פערקלענערטע פרייזן.

אנהייב 4 נמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג

מארגען די פייערליכע ערעפנונג פון „בית ארלאזאראוו"

מארגען שבת קומט פאר אויף דער איניציאטיווע פון „התאחדות" די פייערליכע ערעפנונג פון דער ארלאזאראוו-פאנד אין אונזער שטאט.

נאך א רייהע שטעט איז אין צוזאמענהאנג דערמיט אנגעקומען אויף דער אדרעס פון דער לאקאלער „התאחדות" ארגאניזאציע און אין צענטראל קאמיטעט פון דער התאחדות-פארטיי אין פוילען בעגריסונגען און טעלעגראמען.

אין דער פייערליכקייט בעטייליגט זיך אויך דער דיר. פון קרן היסוד אין פוילען אהרן. לעווינסאן וועלכער וועט רעפערירען א.ד.ט. ד"ר חיים ארלאזאראוו, זיין לעבען און ווירקען. עס וועט אויך רעפערירען ד"ר ת. בעילאס, ד"ר ז. עלצנבערג א. אנד.

„מכבי"-לאגער אין זאקאפאנע

דער לאגער רעפעראט ביים היגען „מכבי" ארגאנידירט אין דער צייט פון 20 ד. ח. ביזן 18 יאנואר א טוריסטען און סקי לאגער אין זאקאפאנע.

דער לאגער געפינט זיך אין א ספעציעלע, צו דעם ציל ענטשפרעכענדע ווילע אין דער העךליכסטער געגענד פון זאקאפאנע (5 מינוט פון האָטעל בריסטאל) און בשכנות מיט די ספא"ט שטחים. די ווילע איז אבסאלוט פאסיג פאר א ארוההקאלאניע, בעדיצט עלעקטריש ליכט, פליסענדעס וואַרעם און קאלט וואסער, טעלעפאן א.א.וו.

עס וועלען איינגעארדנעט ווערען סקי - קורסען פאר אנפאנגער און אוואנסירטע שניי - פאהרערס. מיט די קורסען וועלען אנפיהרען אנערקענטע אינסטרוקטארען.

דער אפצאהל פאר 10 טאג, וועלכער נעמט ארום: ריינע און גוטע שפייזען, בעקעסטיגונג אין א פענסיאנאט, קור-טאקסע און סקי קורס, בעטרעפט 105 זל.

איינשרייבונגען אין „וואגאן לי קוק" פון 9 פריה ביז 8 אווענד און פון 8 ביז 10 אווענד אין „מכבי" אל. קאשטשושקי 21.

דער אפפאהר פון דער ערשטער גרופע וועט פארקומען דעם 19 ה. ח. די צווייטע גרופע וועט אפפאהרען דעם 22 און 23 ה. ח. און דעם 2 יאנואר 1933.

די איינשרייבונגען צו דער ערשטער גרופע קומען פאר ביז מארגען שבת.

מארגען רעוויזיאניסטישע פאלקס-פערזאמלונגען

אין צוזאמענהאנג מיט די לעצטע דעמאנסטראציעס פון דעם ארץ-ישראל'דיגען ברית הצה"ר און בית"ר אין תל-אביב ארדענט איין דער ועד העירוני פון פערבאנד פון ציוניסטען-רעוויזיאניסטען אין לאדז מארגען, שבת אווענד 4 רעוויזיאניסטישע פאלקס-פערזאמלונגען.

דער אונטערוואקסנדער יוגנט

דערלאנגט מען פרימערקעס א גלויבל נאטירליך ביטערוואסער

Franciszka Józefa

דאס היילט פארשטאפונג ביי מיידלעך און קנאבען. עמפעלט פון דאקטוירים.

מארגען — חנוכה-קאנצערט פון „הזמיר"

א גרויסער אינטערעס האט ארויסגערופען דער טראדיציאנעלער חנוכה-קאנצערט פון דער הייגעס פאפולערער מוזיק - געזעלשאפט „הזמיר", וועלכער קומט פאר מארגען אווענד אין אייגענעם לאקאל (אל. קאשטשושקי 21).

אין פראגראם פון קאנצערט געהען א רייהע שאפונגען פון יידישע קאמפאזיטארען, גלבערד, ליאוו, זאקס א.א. עס נעמט אנטייל דער געמישטער „הזמיר"-כאר און א רייהע בעקאנטע סאליסטען מיט דער בעריהמטער זינגערין פרל. סקורא אין דער שפיץ. מיטן קאנצערט פירט אן דער מוזיקער און דיריגענט פראפ. זאקס.

פון יודישן טעאטער

„די גאליציאנער חתונה" ווערט געשפילט פרייטאג, שבת בייטאג און אווענד.

אויף שבת אווענד לכבוד חנוכה איז דורך וויטלערן צוגעגרייט געווארען, ספעציעל נאך דער פארשטעלונג, א חנוכה-אווענד א. נ. „דאס דריידעל".

בן-ציון וויטלער שפילט אין דער פיעסע די הויפט-ראל.

DO PALESTYNY

ODPŁYWA Z KONSTANCY

OKRĘT »POLONIA«

dnia 27 grudnia b. r.

POLSKIE TRANS. TOW. OKRĘTOWE S.A.

LINJA POLSKO-PALESTYŃSKA

Warszawa, ul. Marszałkowska 116
Lwów, ul. Na Blonie 2
Kraków, ul. Lubicz 3
w Gdyni, ul. Waszyngtona
w Rzeszowie, ul. Grottgera 1004

נייעס פון פעטריקאוו און דער סביבה

(טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט)

דייטשער אינדוסטריעלער אין פיעטריקאוו איז פערמשפט געווארען אויף דריי חדשים טורמע פאר בעליידיגען די פוילישע מלוכה

אין פיעטרקאווער קרייז-געריכט איז פארגעקומען דער פראצעס געגען דעם דייטשען אינדוסטריעלער, אינהאבער פון א שפינעריי אין טילעוו, וועלכער איז בעשולדיגט געווארען, אז בעת א סעודה'לע האט דער דייטש זיך ערלויבט שווער צו בעליידיגען די פוילישע מלוכה, די געסט האָבען בעת מעשה געוואלט ווי געהעריג מקיים פסק דין, מ'האט איהם אבער אפגעראטעוועט און געגען איהם איז פערפיהרט געווארען א פראצעס, אויפ'ן געריכטס-פערהער איז זיין שולד בעוויזען געווארען און ער איז פערמשפט געווארען אויף 3 חדשים טורמע.

דער גאז-אטאק אויף פיעטריקאוו וועט פארקומען אין דער נאהענסטער צייט

צוליב די גרויסע פרעסט איז אפגעלייגט געווארען דער פרוב גאז-אטאק אויף פיעטרקאוו, אויב דאס וועט זיך ענדערען וועט דער אנגריף פארגעקומען די קומענדיגע וואך, דער אקטיגער קאמיטעט פון ל. א. פ. פ. מאכט אלע פארברייטונגען צום פרוב-אנגריף.

אלגעמיינע פערזאמלונג פון „ברית החייל"

אין לאקאל פון דער ציוני. ארגאניזאציע איז פארגעקומען די אלגעמיינע פערזאמלונג פון „ברית החייל", די ח"ה בראמבערג, זאיאנטשקאווסקי און שטיין האבען אפגעגעבען דעם אלגעמיינעם, ווירטשאפטליכען און קאסע-בעריכט.

די נייע פערוואלטונג בעשטעהט: קאמענדאנט ראמאן שאץ, וויצע-קאמענדאנט — חיים זאיאנטשקאווסקי און מיטגלידער פון דער קאמענדא: טישינער, בראמבערג, שטיין, זאיאנטשקאווסקי און קעסעל.

דער חודש יאנואר איז פראקלאמירט געווארען אלס ווערבירונגס-חודש.

זעלבסטמארדער

(2) מיט עטליכע טעג צוריק האט זיך אין פעטריקאוו (אין טויער אויף טאמיצקיעגא 15) פערסמט מיט אלון דער 29-יעהריגער יאן שטשעפעלסקי, א וואַרשאווער אייניוואוינער (סאמקא 11). מען האט איהם אפגעפיהרט אין שפיטאל, ווי ס'האט זיך אַרויסגעוויזען האט זיך שטשיגיעלסקי איידער זיין קומען זוכען אין פעטריקאוו אַרביים אויך געפרובט צו בעהמען דאס לעבען אין ראדאמסק.

די טיבה — שווערע נויט.

גרויסע שרפה אין א קינא אין פיעטריקאוו

פיעטרקאו, 14 (טעלעפאניש)

בעסטען 9 א זייגער אווענד איז אויסגעבראכען א שרפה אין „גראנד-קינא" בעת'ן דעמאנסטרירען דעם פילם „יוסף אין עגיפטען".

דאס פייער האט זיך בליץ שנעל פערשפרייט און ארומגענומען דעם גאנצען בנין.

דאס פובליקום האט בעוויזען בעצייטענס זיך ארויסצוראטעווען דער בנין איז אינגאנצען פערברענט געווארען. דער מעכאניקער און 2 פייערלעשער זענען שווער פערוואונדעט געווארען.

שפעט אין אווענד דויערט נאך די שרפה.

מעלדונגען

הנחה בילעטען אין אלע קינאָס און אין פילהארמאניע אין דער ביבליאטעק א. נ. ב. באראָכאָוו אל. קאשטשושקי 9

די קולטור-קאמיסיע ביי דער ביבליאטעק גיט ארויס הנחה-בילעטען אין אלע קינאס און אין פילהארמאניע.

צווישען אנדערע הנחה-בילעטען אויף דעם קאנצערט פון דער בעריהמטער פידלערין עריקא מאריני, וועלכער קומט פאר דאנערשטאג ד. 14 אין פילהארמאניע. הנחה-בילעטען אויף דעם פאלעסטינע פילם „טאברא" און „ראקסי" די הנחות זענען זעהר בעדייטענדע.

די ביבליאטעק איז טעטיג טעגליך פון 10 פריה ביז 2 נאכמ. און פון 4 נאכמ. ביז 10 אווענד.

א הנחה סעאנס אין קאפיטאל, שבת ד. 16 האלב 11 פריה קומט פאר אין קינא-טעאטער קאַפיטאל א הנחה סעאנס מיט א טאפעלטען פראגראם. עס ווערט געגעבען „די נאכט אין קאירא" מיט נאווארא, און „דאס נייע פאלעסטינא" בילעטען פון 25 גר. שוין צו בעקומען אין נארעל פעראיין בושקעוויטשער 5 און אין ביבליאטעק.

געזעלשאפט „קולטור — ליגע" לאדז

הנחה בילעטען אויפן אויפטריט פון יאטעלע קאלאדני דינסטאג דעם 19-טען ד. ח.

די טעאטראל ארטיסטישע אפטיילונג גיט ארויס הנחה בילעטען אויפ'ן אויפטריט פון יאטעלע קאלאדני וואס קומט פאר דינסטאג דעם 19-טען אין פילהארמאניע, די הנחות זענען גרויסע.

הנחה בילעטען אין שטאטישען טעאטער

די אפטיילונג גיט ארויס הנחה בילעטען אין שטאטישען טעאטער אויף פרייטאג, שבת און זונטאג צו ביליגע פרייזען.

אויף מיטוואך און דאנערשטאג דעם 20-טען און 21-טען ד. ח. ווערט ארגאנזירט 2 גרויסע הנחה פארשטעלונגען אין שטאטישען טעאטער. אויף „די ווילדע בין" צו די ביליגסטע פרייזען, ווייל פון 30 גראשען ביז 4,40. ביי דער קאסע ביז 4,40.

הנחה בילעטען אין קינאָס

די אפט. גיט ארויס הנחה בילעטען אין די בעסטע קינאס ביי אונז און שטאט די הנחות זענען זעהר בעדייטענדע.

פאלקס - אוניווערזיטעט

פרייטאג 8 אווענד 3-טען לעקציע פון רעד. ווירזאווסקי פון ציקל „איבערזיכט פון דער וואך" שבת 4 נאכמ. ערשטע געשלאסענע לעקציע פון ד"ר ש. גרינבלאט, פון ציקל „סעקסועלע היגיענע"

זונטאג 8 אווענד צווייטע לעקציע פון ב. ווירזאווסקי פון ציקל ליטעראטור:

אויפ'ן קורס פון ד"ר גרינבלאט קאן מען זיך פערשרייבען ביז דער ערשטער לעקציע.

שפראך קורסען

סוועריען נאך אנגענומען איינשרייבונגען אויפ'ן קורס פון פרעמדע שפראכען: ענגליש, פראנצויזיש, רוסיש און עספעראנטע. צוליב דעם וואס די לעקציעס וועלען זיך שוין אין קורצען אנהויבען איז געוואונשען ווי אמשנעלסטען זיך צו פערשרייבען.

5 טאגיגער אויספלוג אין זאקאפאנע

די טוריסטיק און לאנדקענטעניש אפטיילונג ארגאנידירט א 5 טאגיגען אויספלוג אין זאקאפאנע דער אויספלוג טראגט א טוריסטישען כאראקטער.

איינשרייבונגען ווערען שוין אנגענומען.

הנחה בילעטען, איינשרייבונגען און אינפארמאציעס, יעדען טאג אין סעקרעטאריאט פון קולטור-ליגע זאכאדניא 68 (פראנט פארטער) טעל. 15-191 פון 9—10 און 9—4.30.

שבת'דיגער אויספלוג

די טוריסטישע אפטיילונג ארגאנידירט מארגען שבת 10 פריה אן אויספלוג אין אייטינגאנס טריקאטאזש פאבריק.

זאמעל-פונקט פינקטליך 10 פריה אין קולטור-ליגע.

גראסער-ביבליאטעק אין לאדז, זאכאדניא 68

דער חודש דעצעמבער איז דערקלערט געווארען אלס ווערביר חודש פאר נייע לעזער. אין דער ביבליאטעק געפינען זיך די בעסטע אויסגאבען אין דער יודישער און פוילישער שפראך, רייכע קינדער - אפטיילונג, חודש - אפצאהל פון 40 גר. אן. ביים איינשרייבען זיך אין דעם חודש — גרויסע הנחות. די איינשרייבונגען קומען פאר יעדען טאג פון 1 ביז 3 נאכמ. און 6 ביז 10 אווענד, שבת פון 10 ביז 2. און פון 5 ביז 8 אווענד.

קאמוניקאט פון זש. ט. ק.

דער נאהענטסטער אויספלוג.

שבת דעם 16 ה.ח. קומט פאר אן אויספלוג אין דעם שטאטישען שפעט-הויז. צוזאמענטרעף פינקטליך אויף אינזש ניערסקע 1.

פרייטאג דעם 15 ד.ח. 9 א זייגער אווענד קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א פארלעזונג פון ה' פראפ. י. פייוושיס א.ט.ד. „יודישע מוזיק". איינגאנג פאר מיטגלידער פריי. שבת דעם 16 ה.ח. קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א חנוכה אווענט מיט אן אַרטיסטישען פראגראם, מוזיק אונטער דער לייטונג פון א"ט. זשעלאזא און שימקיעוויטש, אנפאנג 9 א זייגער אווענט. איינגאנג פאר מיטגלידער און פערבעטענע געסט. אין די נאהענטסטע טעג הויבען זיך אן קורסען פאר פאלגענדע שפראכען: יודיש, שפראך און ליטעראטור, העברעיש, ענגליש, פראנצויזיש און עספעראנטא. איינשרייבונגען בעמט אן דער סעקרעטאריאט. לויט'ן מוסטער פון די פאריגע יאהרען ארדענט איין זש. ט. ק. א ווינטער אפרוהה-קאלאניע אין זאקאפאנע. די בנינים זענען בעוואַרעמט, גרויסע עלעקטריע, באַ פערצימער און פיעלע אַ צימערן: 2, 3 און 4 פערזאניגע. טאג טעגליך קומט פאר איבערעסאנטע אויספלוגען אין די שענסטע געגענטען פון זאקאפאנע. פאר אלע אויספלוגען וועלען פארגעלייגט ווערען לעקציעס וועגען די בעזונדערע געגענדען אויף די קאלאניעס וועלען פארקומען קורסען פאר סקי פאהר 7 און 10 טאגיגע, דער אויפהאלט איז א פולער, 5 מאל טעגליך, די נאהענטסטע גרופע פאהרט אוועק דעם 23 דעצעמבער; 1 און 15 יאנואר 1934, איינשרייבונגען נעהמט אן דער סעקרעטאריאט וואולטשאנסקא 35 ביז 5 טעג פאר'ן אפפאהר, די גרויסע איבער די קאלאניע אין זאקאפאנע ארדענט איין די לאנדערע אפטיילונג פון זש. ט. ק. אויך א קאלאניע אין דעם בעריהמטען קורארט קריניץ, וועלכע איז בעקאנט ניש[.] בלויז פון איהרע בעריהמטע קלימאט און הייל-קוואלען, נאר אלס איינס פון די הערליכסטע געגענדען אין פוילען, בפרט ווינטער צייט. 6761

פון דער ציוניסטיש-רעוויזיאניסטישער אַרבייטער פארטיי „גוש - העבודה" (עובדי הצה"ר ובית"ר), פילסודסקיעגא 45

דערמיט מעלדען מיר דאס אונזער פארטיי-לאקאל געפינט זיך יעצט אויף פילסודסקיעגא 45. פראגט 3 שטאק. מיר פאדערן אויף אלע אונזערע חברים זיך איבער רעגיסטרירען אין פארטיי סעקרעטאריאט שפעטסטענס ביז צום 20 ד. ח., די וועלכע וועלען זיך ביז צום אויבערערמאנטען טערמין נישט איבערערגיסטרירען וועלען אויסגעשטראכען ווערען פון דער מיטגלידער רשימה. גלייכצייטיג זענען מיר מודיע דאס שבת, דעם 16 ה. ח. 8 אין אווענד וועט פארקומען א דיסקוסיאנס אווענד א. ד. ט. „די קאמפס-מעטאדען פאר דער שטירצונג פון דער רויטער באסטיליע אין גלות", איינגאנג אויסשליסליך פאר איינגעשריבענע פארטיי-חברים. 6195

„דער אנהויב פון קאמף"

איבער דער דאזיגער טעמא ארדענט איין דער לאדזער קאמיטעט פון ברית-הצה"ר 4 גרויסע רעוויזיאניסטישע פאלקס - פערזאמלונגען מארגען מוצאי שבת 8,15 אין אווענד אין די פאלגענדע לאקאלען:

בית"ר (קילינסקיעגא 74), קדימה (זיערושע 36), ברית החייל (צעגעלניאנא 21), און ברית ישורון (קאמיענא 1), אין צוזאמענהאנג מיט די דעמאנסטראציעס פון דעם א"י ברית הצה"ר און בית"ר אין תל-אביב.

מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען: אינזש. דוד עלפערן, אינזש. י. לובלינסקי, מגר. טוביה בערקאל, ד"ר י. סוכאָווצקי, יוסף בירענבערג, משה קליגנבייל און מגר. י. גרינצייג. 6192

הרצאה ע"ד מנדלי מו"ס „בתרבות"

בשבת יום 16 לח. ז. ב' 8,30 בערב ירצה האד' י"ג מייסטר ע"ה „מנדלי מוכר ספרים" בתור אחד מבוני הספרות העברית החדשה", החוג לספרות יתקים ביום השלישי ב 9 בערב הכניסה חפשית.

הועד מודיע כי השבוע יפתחו שני קורסים חדשים למתחילים ולמתקדמים.

מעון „תרבות" נמצא ברחוק פיוטרקיבסקה 18 בבית הספר של פסטרנק). 6744

קלאנג-קינא CAPITOL

היינט פרעזענטירען מיר!
אין די הויפטראלען: MYRNA LOY
ווי אויך דער העלד פון „בן-הור" RAMON NOVARRO

„א נאכט אין קאירא"
„נייר-פאלעסטינא"
אויסערן פראגראם:

קלאנג-קינא-טעאטער „CORSO"
זשעלאנא 2-4

צום ערשטען מאל אין לאדז!
1) גרויסע לעבענס-דראמע א. נ.
„עסקאדרע פון טויט"
אין די הויפט-ראלען: PAT O'BRIEN, RALF BELAMY, GLORJA STUART, SLIM SUMMERVILLE.

2 שלאגער-פילמען אין איין פראגראם
צום ערשטען מאל אין לאדז
2) TOM MIX
אין דעם גרויסען סענסאציאנעלען פילם א. נאמען
„א נאכט פון געשפענסט" מיט זיין פערד TONY
אנהויב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג.

שייטלען
מיט פאריזער שרינגדע
ווי אויך פערטיגע שייטלען ווערען ערשטקלאסיג און רעעל אויסגעארבייט
צו בילינע פרייזען
ביי קערש, סקווערא 15

וויכטיג פאר הערר!!
אנ'עלעגאנטע מענער-היט
קענט איהר האבען, ווען איהר גיט אייער אלטען הוט צו פאסאנירען אין דער גוט-בעקאנטער פירמע
י. פערדער
זגערזשער 7.
גלייכצייטיג איז צו בעקומען אין א גרויסען אויסוואהל פערשידענע
דאמען- און מענער-היטען
צו זעהר נידריגע פרייזען

כעמיש-באקטעריאלאנישער לאבאראטאריום
מ. שאץ
לאדז, פעטריקאווער 37.
טעל. 230-85
פיהרט אדורך זעמטליכע ערצטליכע אנאליזען פון אורין, בלוט, פלעגמע, א.א.

אמבילינסטע און רעעלסטע קויפט מען
מעטאל - בעטען, מאטראצען אלער ארט
קינדער-וועגעלעך
אין א גרויסען אויסוואהל וויזשימאטשקעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א.ד.גל.
ביי דער עלטסטער פירמע

עקזיסטירט זייט 1896

J. B. WOŁKOWYSKI
פאבריקס-לאגער:
Łódź, Narutowicza 11, tel. 137-70
צו בעדייטענד בילינע פרייזען.

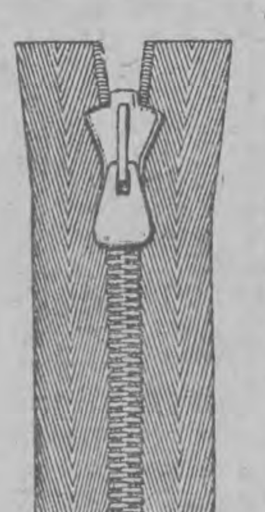

וויכטיג נייעס
פאר סוויטער- און טריקאטאזש-פאבריקאנטען!
דערמיט מאך איך בעקאנט, אז צום סעזאן איז מיין הורט-גאלאנטעריע-געשעפט פערזעהן מיט א גרויסן אויסוואל פון די בעסטע
רייז-פערשלוסען
צו אויסערסט בילינע פרייזען.
קומט און איבערצייגט אייך!
מיט אכטונג
H. APFELBAUM
Łódź, Północna 2,
tel. 142-92.
P. K. O. 68-384.

זיכערע הילף און א רפואה!
אהן אפעראציע, אהן בלוט, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיסונג פאר קראנקע אויף ברוכען, פאר מענער, פרויען און קינדער, פערשידענע קאליקעס אין נוף, פאר הויקערס אהן פיס.

פערלאזט נישט די קראנקהייט, ווייל דער הינקעל-ברוך וואקסט גרויס ווי א מענשען-קאפ, און עס פאלט אראפ אין דעם פיס איז דער קראנקער אין א גרויסער סכנה, דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעלע נוטענע הייל-בענדאזשען בעזונדערע: זיכער דעם שטערטען ברוך, אויך פאר הויקערס, לייטונגען ספעציעלע הייל-גארסעטען און ספעציעלע פאר פערקריפעלטע פיס און פלאטפיס, ווי אויך קינסטליכע נוטענע פיס.
שטאפאנגס טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

אכטונג! זייט דעם ערשטען אקטאבער ד. י. ווערען אלע קראנקע אין מיין ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט נור פון מיר פערזענליך בעהאנדעלט.

איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט
Specialist Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped
פון לעמבערג
Łódź, Wólczańska 10, tel. 221-77, front, parter.
מיר נעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען-קאסע.

דאנקזאגונג.
דערמיט דריק איך אויס מיין בעסטען דאנק דעם ה' דיר. י. ראפאפארט (וואלטשאנסקא 10), דעם בעריהמטען ספעציאליסט פאר רופטור-קראנקהייטען פאר זיין אנלעגען מיר א הייל-ארטאפעדישען באנדאזש, פון וועלכען כ'בין זעהר צופרידען. איך פיהל מיך זעהר גוט און האב אויסגעמיטען א זעהר געפעהרליכע אפעראציע און איך בעט די דאזיגע דאנקזאגונג אין דער פרעסע צו פערעפענטליכען.
זעליג שטשושטשינער, אל. 1. מאי 36 (געוועזענער-איינהאבער).

Dr. med.
ALBERT GOTLIEB
אקושער און פרויען-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 26 טעל. 177-50
נעהמט אן פון 9–11 און פון 4-7 אוו.

כירורגישער קאבינעט
Dr. med. M.
Eljasberg
80 פיעטריקאווער 80
טעל. 117-87.
נעהמט אן פון 3–5 נאכמיטאג.

Zakład Leczniczy
POŁOŻNICZO - GINEKOLOGICZNY
ul. EWANGELICKA 18
(Sienkiewicza 83)
Ordynują: Dr. med. Sz. Eigerowa i Dr med. J. Baum
Zapisy na porody I, II i III klasy.
TELEFON 107-23.
כשר'ע קוך.

Dr. med. J. PIK
Al. Kościuszki 27 tel. 175-50
נערוועו-קראנקהייטען.
ספעציאליסט פון נערוועו-קראנקהייטען און סעקסועל-נערוועזע ליידען.
עמפפאנגס-שעה'ן פון 5–7 נאכמ.

LECZNICA OKULISTYCZNA
ZE STAŁEMI ŁÓŻKAMI
Dr. med. **G. KRAUSZA**
Piotrkowska 86, tel 204-74
godz. prz.: 9.30—7 w.

Dr.
J. DOBROWOLSKI
choroby skórne i weneryczne
Nawrot 2, tel. 118-04.

„PRACA"
פרויען-פאך-קורסען
ביי דער געזעלשאפט צו פערשפרייטען פאך-קענטנישען צווישען יודישע פרויען אין לאדז, וואלטשאנסקא 21,
טעל. 167-15
נעמט אן איינשרייבונגען אויף פאלגענדע אפטיילונגען:
1) קונסט-שטיקעריי
2) דאמען-שניידעריי – צושניידען
3) גארסעטען-פאך – צושניידען
4) הוט-פוצעריי – קאפעלושען
5) וועש-צושניידען
6) אנדולאציע, 7) מאניקיר.
דער סעקרעטאריאט איז טעטיג פון 12– און פון 3 ביז 7 נאכמ. 6980

Dr. med. **Niewiażski**
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אנדזשעיא, 5 טעל. 159-40
נעהמט אן פון 8–11 און פון 5–9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9 1 פארמיטאג.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. med.
Z. Datyner
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנקה.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעהמט אן פון 2–3 און פון 6–8 אוו.

Dr.
S. Kantor
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
וואוינט יעצט
Piotrkowska 90, tel. 129-45
נעמט אן פון 8–2 נאכמ. און פון 4–9 אוו., זונטאג און יום-טוב פון 8–2 נאכמ.

וויכטיג פאר קראוואטען סוחרים!!!
אין דער בעוואוסטער פראצעווניע פון ט. הערשקאוויטש, ווערען אנגענומען ראנאטען, פערשידענע שרייפען און האנד-בינדעס צו זעהר ביליגע פרייזען. קומט איבערצייגט אייך.
ט. הערשקאוויטש
וואלבארסקא 31

גיזונט איז אן אוצר

איז די גאראנטיע פארן געזונט

כירורגישער קאבינעט
Dra med.
M. Kantor
איז נעווארען איבערגעטראגען אויף זשעלאנא 5
טעל. 112-22
נעהמט אן פון 1–3 און פון 6–8 אוו.
לעמשניצע-פרייזען.

כירורגישער קאבינעט
Dr. med.
J. Szreiber
געפינט זיך יעצט אויף
Narutowicza 9- tel. 122-95
אפעראציעס, אפאטרונקעס, הילדה זשילעקעס א.ז.וו.
נעמט אן פון 2 ביז 3 און פון 7 ביז 8,30 אוו.
לעמשניצע-פרייזען.

לעהרערס
מיט רעגירונגס-רעכט 18 יאהר פראקטיק, ערטיילען פוליש, יודיש, פראנצויזיש, עספעראנטע, דייטש, בוכהאלטעריע און מאטעמאטיק.
שוו. יאקובא 12 רעכטע אפיצינע, 1-טער שטאק, וואוינונג 30, שיף.

לעהרערין
גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטעריכט פאר דערוואקסענע, אין פוילישע, יודישע און דייטשע שפראכן צו ביליגע פרייזען
לאסמאן, בזשעזשינער 15.

דאס ערשטקלאסיגע קינדער און שילער-גארדעראבן-אטעליער
„Dzieckopol"
16A זאוואדזקא 16A
מאכט בעקאנט דער ג' קונדשאפט, אז צוליבן דויערנדן קריזיס, האבען מיר בעשלאסען צו רעדוצירן די פרייזען
ביז 50%
בעשטעלונגען ווערען אנגענומען פון אייגענע און אנ-פערטרויטע סחורות. פינקטל. און רעעלע בעהאנדלונג

זועדקשטעל פון שירמס
און שפאציר-שטעקענס
ס. פייגענבוים
לאדז, נארוטאוויטשא 19
גמ-פעהלט אין א רייכען אויסוואהל פון קאלירטע דאמען- און מענער-שירמס און שטעקענס צו קאנקורענץ-פרייזען.
נעהמט אן אלערליי רעפאראטורען פון שירמס און שטעקענס,
אויך צו פערקויפען קאלאשען און באטען.

כירורגישער קאבינעט
Dr. med. פון
A. FOKSZANSKI
Piotrkowska 101
tel. 210-76
נעהמט אן פון 1–2 און פון 5–7 אווענט
אפעראציעס, אפאטרונקעס, קווארץ, דיאטערמיע א. ז. וו.
לעמשניצע - פרייזען.

רעקומענדירטע
קראנקן-שוועסטער
נעמט אן:
דיזשורען, מאסאזשן און איינשפריצונגען.
טעלעפאן 157-49

ס'ווערען געזוכט
אינקאסענטקעס
אין פעראיין „משמרת החולים", לימאנאווסקיעגא 6.
צו מעלדן זיך אין דער קאנצעלאריע טעגליך פון 11 ביז 1 מיטאג. 6788

Dr. ŁAGUNOWSKI
Piotrkowska 10 i róg Traugutta
Telefon 181-83.
choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe.
Gabinet Roentgenoleczniczy.
Przyjmuje od 8³⁰ do 10 1 — 2³⁰, od 6 do 8³⁰ w. w niedzielę i święta od 10—1.
Oddzielne poczekalnia dla pań.

רעוועלאציאנס-ביליגער חודש!

פון 10. דעצעמבער 1933 ביז 1. יאנואר 1934 ארר:עו מיר אייך
א ספעציעלעו ביליגע פאר-יום-טוב-פערקויף

פון די בייעסטע עלעגאנטסטע
דאמען-און הערען-שיך
צו רעוועלאציאנס-נידריגע פרייזען!

די פרייזען פון דאמען-שיך פון 12 זל. ביז 17 זל.
„ „ הערען-שיך פון 15 זל. ביז 20 זל.
סאלידע בעדינונג! קומט און איבערציינט אייך!

J. Grünberg Śródmiejska 6
מיט אכטונג
לוקסוס-שיך-מאגאזין

METRO
2 פזשעיאזד 2

היינט — צום לעצטן מאל!
„די לעצטע צאריז"
מארגעז, שבת — פרעמיערע!
„פרעכטיג איינ׳קעל"
מיט CARMEN BONI

ADRIA
1 גלובנא 1

Dr. JEKYLL, Carola Łombard
אין דעם אונגעוועהנליכען פילם, וואס איבערשטייגט דאס בילד FRANKENSTEIN
„געהיימע קראפט"
אויסער׳ז פראגראם: פאראמאונט׳ס קלאנג-צוגאבע

Sienkiewicza 40 Tel. 141-22
היינט און פאלגענדע טעג!

דער אונפערגלייכליכער מייסטער פון דער מאסקע BORYS KARLOFF האט געשאפען א כאראקטעריסטישע
„מאסקעס פון Dr. FU MANCHU"
היינט און פאלגענדע טעג!
קרעאציע אין דער דראמע פון גרויל און געהיימניש א. ג.
אין דער הויפט-ראלע: דער אונפערגלייכליכער Frankenstein—BORYS KARLOFF אין די איבריגע ראלן: Lewis Stone, Myrna Loy, Kaden Marley
נעכסטער פראגראם: „שמייכעל פון גליק" מיט Norma Shearer דער זאל איז גוט בעהייצט.

קלאנג-קינא-טעאטער
SZTUKA
קאפערניקא 16.

(2 די שטים פון דער מדבר
אין די הויפט-ראלן: NORA NEY, EUGENJUSZ BODO, ADAM BRODZISZ, MARJA BOGDA
אנהויב אין געוועהנליכע טעג 4 נאכמ. שבת און זונטאג — 12 א זייגער בייטאג

די קעניגס פון געלעכטער
Laurel i Hardy Flip i Flap
אין דער פרייליכסטער קאמעדיע א. ג.
מענער און ווייבער

ערשטקלאסיגער קלאנג-קינא-טעאטער
„AMOR"
89 פאמארסקא 89
טעל. 248-05

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ׳אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פרייז פון אנ׳אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פערשידענעס

ס׳ווערט געזוכט א שרכן וואס האט אינטערעס ביי בעסערע ספערען, מעלדען אין „אגענטור פוקס" פיעטריקאווער 50 סוב "1111". 6777

ערשטקלאסיגער דאמען - שניידער נעמט אן ארבייט צו זעהר נידריגע פרייזען און אויף גוטע בעדינגונגען. ש. גורט פאמארסקא 25. 6785

צו פערקויפען וויראקען אויף 1500 זל. אויף עדווארד קליסס, וואוינארט אין חלאדזשימיערזשאוו, נעבען פיעטריקאוו. אפערטען אונטער „וויראק" אין אדמינ. 6769

א יונגערמאן זוכט ארבייט ביי וואס ס׳זאל נישט זיין אדער אין א געשעפט געגען קלענסטען לוין. אפערטען אונטער „עהרליך" אין אדמינ. 6766

א מאנגעל אין בעסטען צושטאנד ביליג צו פערקויפען. צו ערפאהרען זשעלאנא 28 אין דער מאנגעל. 6774

ס׳ווערט געזוכט אבערלאק-נייהמאשינען צו טריקא צו קויפען. צו ערפאהרען אגראדאווא 10 אבואק. 6762

צגליג׳ן קריזיס נעמט אן אנ׳ערשטקלאסיגער דאמען-שניידער בעשטעלט — מאנטלען און קאסטיומען צו די ביליגסטע פרייזען, ערשטקלאסיגע אויספיהרונג. שולץ, וואלבאדניא 49.

איך וויל קויפען אנ׳אבערלאק אויף 3 פעדים אין גוטען צושטאנד. אפערטען אין אדמיניסטר. אונטער "B." 6751

א שטריקער זוכט ארבייט געגען קלענסטען לוין ווי אויך ארבייט ביי וואס עס זאל נישט זיין. אפערטען אונטער „פראווינצער" אין אדמיניסטראציע. 6755

Żadka okazja! Skrzypce 1700 roku Nicolaus gagliano do sprzedania. Wiadomość tel. 17787. 6756

MEBLE sypialnie, stołowe gabinety-stylowe, kredensy, garderoby, stoły, łóżka, krzesła. — Brzoża, róża, orzech, dąb piramida Sprzedaje na raty zamienia Stolarnia K. Galara, Warszawska 16, tel. 231-80. 6303

אכטונג, מאלער און שלאסער! גאזאוויניע-קאקס צו בעקומען זאכאדניא 32, אין קויהלען-סקלאד. 6795

דיפלאמירטע פיעלעגניארקע נעהמט אן זאסטושיקען, מאסאזשען, אויך דיזשורירען. טעלעפאן 118-94. 6740

בוכהאלטער און רוטינירטער בילאנסיסט מיט לאנגיעהריגער פראקטיק האט נאך איינצע פרייע שטונדען. מאר אנערקענען די ביכער גאראנטיר איך מיט קויציע. פרייזען מעסיגע. 6479 Leon Krell, Piotrkowska 86, m. 37

דיפלאמירטער בוכהאלטער נעמט אן צו פיהרען ביכער מאר א מעסיגען פרייז. זיך ערקונדיגען ביי רייבענבאך, זשידאווסקא 12, טעל. 202-48. 6732

קאפעלושען רייניגט כעמיש, פאסאנירט מיט האביק סיסטעם Pogotowie Krawieckie Kiersza. Wstąp Żeromskiego 91 dzwoń 163,30 6426

עבער דער מאשין אויף
ווערען אנגענומען אויסצוגייען ביי
ג. גארדמאן, שרודמיעסקא

ראקאלען

צו פערמיטען מער זאפארט א וואוינונג 3 צימער און קיך. צו ערפאהרען ביים סטרוזש, גאוואמיעסקא 11. 6748

Aleja 1-go Maja № 54 צו פערמיטען א פראנט-צימער מיט 2 פענסטער אין 1-טען שטאק מיט בעלייכטונג און מיט בעקוועמליכקייט פון זאפארט. צו ערפאהרען פון 8 ביז 9 פריה און פון 6 ביז 10 אוועגד. פרייטאג און זונטאג א גאנצען טאג. 6760

3 pokoje z kuchnią z wszelkiemi wygodami poszukiwane, Oferty sub. „M. D. S." do administracij.

4 און 5 צימער מיט א קוך מיט אלע בעקוועמליכקייטען צו פערמיטען אנדזשעיא 32. צו ערפאהרען ביים ווירט קאהן, אנדזשעיא 4. 6799

פרייע פאסטענס

א גוטע גייהעלפען פון אבער-וועש פון באלד געבראיכט אין וועש-געשעפט, נאדלורקא 3/5 געוועלב 61. 6772

אכטונג הענדשקע מאכער! ס׳איז נויטיג פון זאפארט הענדשקע-מאכער אויף אויבער. איך צאהל גוטע פרייזען. די אדרעס צו ערפאהרען אין אדמינ. 6714

אפציגעבען א שטוב מיט בעקוועמליכקייטען ביי א פאמיליע פאר איין אדער 2 פערזאן. צו ערפאהרען מאגיסטראצקא 16, וו. 9, אפיצינע 1-טער איינגאנג, 2-טער שטאק. 6752

אנ׳אנשטענדיגער יונגערמאן זוכט א מיטעלמעסיג זוניג טרוקען צימער מיט עקסטרא איינגאנג 1-טער שטאק אדער פארטער אויף נאוואמיעסקא אדער פולנאצנא. ס׳קען אויך זיין צו דינגען דירעקט ביים ווירט. אפערטען אין אדמיניסטר. פאר "100". 6752

א בעקוועם ארט צו שלאפען פאר 2 אנשטענדיגע יונגעלייט. צו ערפאהרען בזשעזשינער 15 וו. 31. 6765

א פרייליין זוכט אנ׳ארט צו שלאפען מיט א מאשין ביי אנ׳אנשטענדיגער פאמיליע אין צענטרום שטאדט. אפערטען אין ארמינ. אונטער "M. M." 6773

א שטוב מיט א קוך צו פערמיטען שיקאווסקא 16, צו ערפאהרען ביי פוקס מארישינער 31. 6770

צו שלאפען איינעם אדער צוויי אנשטענדיגע יונגעלייט, ערקינדיגען זיך אין אדמינ. 6768

אנאנסען-פרייז פאר א מילימעטער-שורה: מאנטיק פרייטאג און ערב-יו״ט — 24 גר. אין דער זייט שפאלטען: אין טעקסט — 40, 60; נאכ׳ן טעקסט — 12, 18; אויסער דער שטאדט 50 פראצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט.

נעקראלאגען — 20 גר. א מ/מ (אין דער זייט שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווערטער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע ווארט — 10 גר.

אבאנאמענטס-פרייז: [illegible] אין לאדז — א חודש מיט אפטראגען א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא — 1 דאל.

[illegible] פעהלערן, וועלכע אנדערן נישט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערווארפען די אנאנס אדער צוריקצוצאהלען פאר דעם אנאנס מאר׳ן אינהאלט און פאר מין פון די אנאנסן איז דער פערלאג נישט פעראנטווארטליך. די אדמיג. איז אפען פרייטאג און פיינאכט

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. ozłac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.